

A detailed oil painting of an Arctic landscape. In the foreground, a group of men in heavy, dark clothing are huddled together on a sandy beach, appearing exhausted or dead. The middle ground shows a turbulent sea with white-capped waves crashing against a rocky shore. In the background, jagged, snow-capped mountains rise under a pale, overcast sky. The overall mood is one of desolation and peril.

Arktická výprava se mění v zoufalý boj o přežití...

TERROR

DAN SIMMONS

TERROR

DAN
SIMMONS

TERROR

Přeložil Pavel Medek

Vydalo nakladatelství BB/art s.r.o. v roce 2016

Bořivojova 75, Praha 3

Copyright © 2007 by Dan Simmons

All rights reserved.

Z anglického originálu *The Terror*

(First published by Little, Brown and Company
in New York in 2007)

přeložil © 2007, 2016 Pavel Medek – dědicové

Redakce textu: Richard Podaný

Jazyková korektura: Jan Řehoř

První elektronické vydání v českém jazyce

ISBN 978-80-7507-844-5 (pdf)

Tato kniha je s láskou a s mnoha díky za nesmazatelné arktické zážitky věnována Kennethu Tobeymu, Margaret Sheridanové, Robertu Cornthwaiteovi, Douglasi Spencerovi, Deweymu Martinovi, Williamu Selfovi, Georgi Fennemanovi, Dmitrii Tiomkinovi, Charlesi Ledererovi, Christianu Nybymu, Howardu Hawkesovi a Jamesi Arnessovi.

Právě tento nádech prchavosti způsobuje, že bělost, oddělená od lahodnějších představ a spojená s kterýmkoli hrozným předmětem, zvyšuje jeho hrůzu až do krajnosti. Svědčí o tom bílý medvěd polární a bílý žralok z tropů. Není právě jejich hebká bělost tím, co vyvolává tak nesmírnou hrůzu? Tato příšerná bělost dodává jejich vzhledu tak strašné mírnosti, že je činí spíše odporným než strašlivým. Proto na heraldickém štítu tygr se zuřivými drápy neodnámá odvahu tolik jako bílý medvěd nebo bílý žralok.

HERMAN MELVILLE

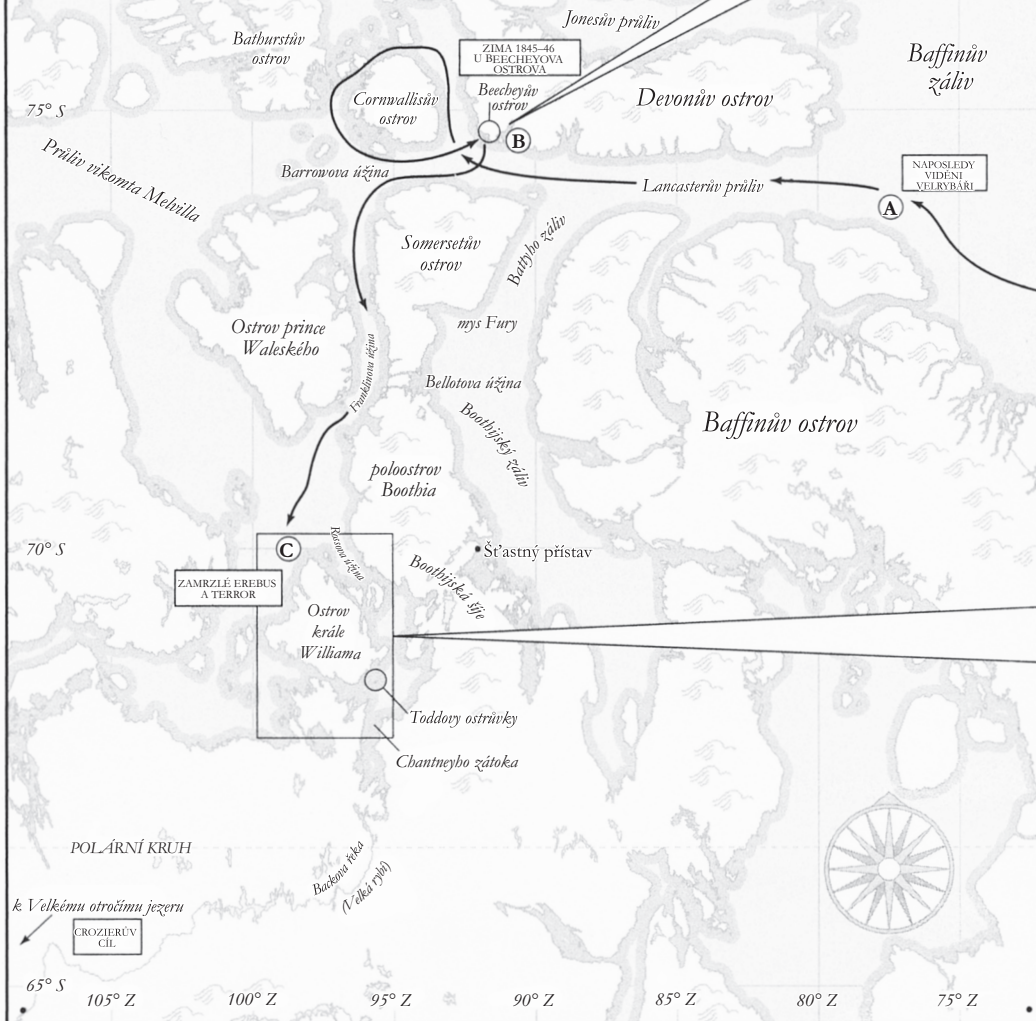
Bílá velryba (1851)

Překlad S. V. Klíma, Družstevní práce, 1947

ARKTICKÁ EXPEDICE SIRA JOHNA FRANKLINA HLEDAJÍCÍ SEVEROZÁPADNÍ CESTU

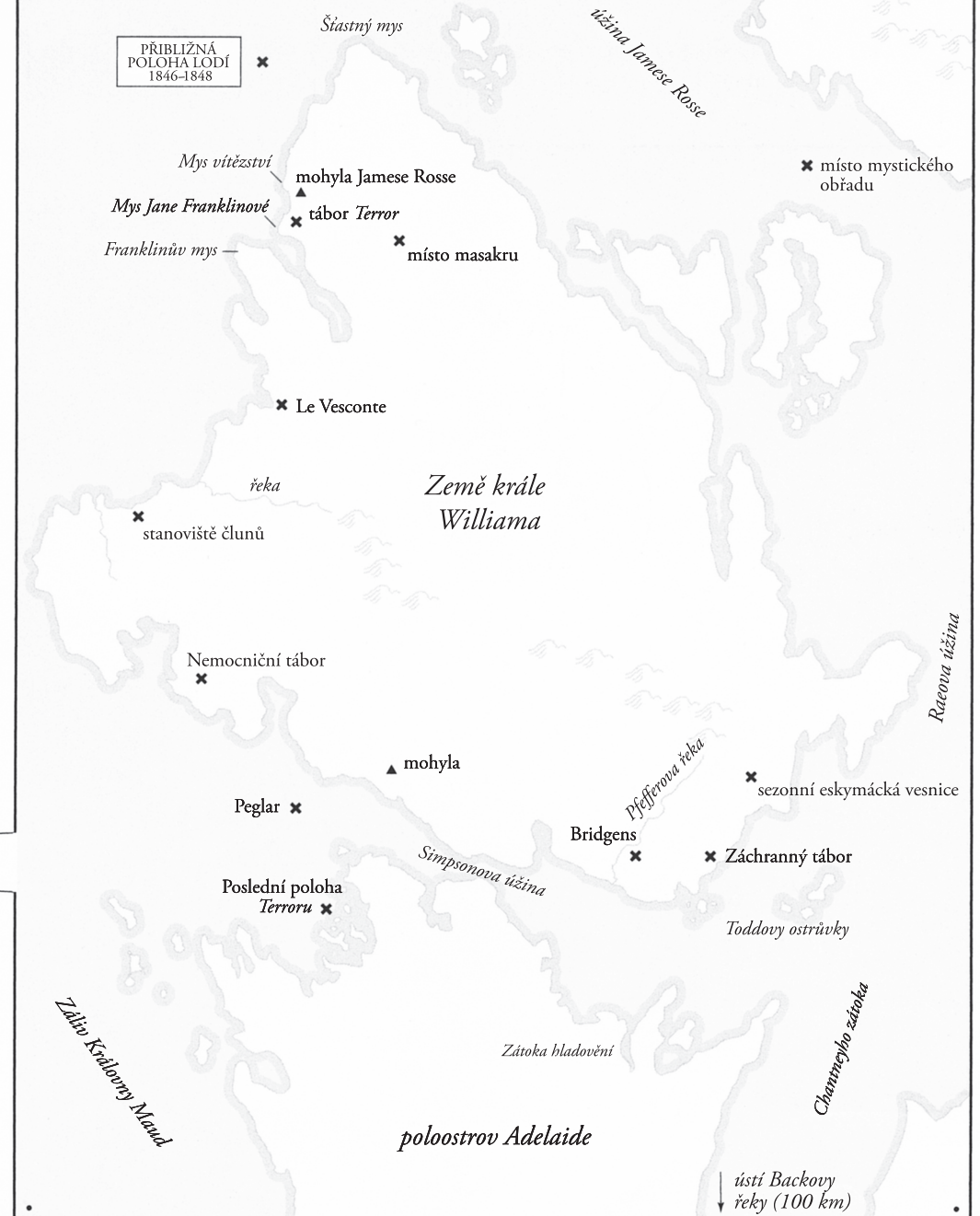
19. května 1845: Erebus a Terror
vyploouvají z Anglie
- A) Konec července 1845: lodě naposledy
spatřeny velrybáři v Baffinově zálivu
- B) Zima 1845–46: lodě zamrzlé
u Beecheyova ostrova
- C) Zář 1846–22. dubna 1848: lodě
zamrzlé na 70° 05' s.š., 98° 23' z.d.

0 Mile 100 200
0 Kilometry 200

PODROBNÁ MAPKA ZEMĚ (OSTROVA) KRÁLE WILLIAMA

0 Mile 20 40
0 Kilometry 40

CROZIER

70° 05' s.š., 98° 23' z.d.

říjen 1847

Kapitán Crozier vystupuje na palubu a zjišťuje, že na jeho loď útočí duchové z nebes. Nad jeho hlavou – nad *Terrorem* – vystřelují fosforeskující řasy světla, rychle se ale stahují zpět jako pestrobarevné paže agresivních, ale přesto vlastně nejistých přízraků. Ektoplazmatické kostnaté prsty se vztahují k lodi, rozevírají se, připraveny po ní drapnout, a zase ustupují.

Teplota je na minus pětáctýřiceti stupních Celsia a rychle klesá. V mlze, která se před krátkou dobou snesla během oné jediné hodiny slabého světla, jež jim nyní nahrazuje den, vypadají zkrácené stěžně – tři košové čnělky, bramové čnělky, horní lanoví a nejvyšší ráhna, to vše bylo odstraněno a uskladněno, aby se zmenšilo nebezpečí padajícího ledu a snížilo riziko, že se loď vahou ledu převrhne – jako bezohledně ořezané a celé koruny zbavené stromy, odrážející polární záři, která tančí od jednoho matně viděného obzoru k druhému. Rozeklaná ledová pole kolem lodi před Crozierovými očima zmodrají, pak chvilí září fialově a nakonec světélkují zeleně jako nízké kopce jeho dětství v severním Irsku. Téměř míli vpravo od přídě gigantickou plovoucí ledovou horu, za níž se skrývá *Erebus*, sesterská loď *Terroru*, jako by na kratičký, klamný okamžik zevnitř ozářilo světlo žhnoucí vlastním chladným vnitřním ohněm.

Crozier si přitahuje límec ke krku, zaklání se, aby zkontroloval stav stěžňů a lanoví, jak mu velí čtyřicetiletý zvyk, a vidí, že hvězdy nad ním planou chladnou nehybnou září, zatímco ty poblíž obzoru nejen že pomrkávají, ale poskakují sem a tam, když se na ně upřeně zadívá; přesouvají se trhanými pohyby doleva a zase doprava, nahoru i dolů. Crozier to nevidí poprvé – viděl to daleko na jihu s Rossem i ve zdejších vodách při dřívějších expedicích. Na plavbě k jižnímu pólu mu jistý vědec, který celou první zimu v ledu strávil tím, že brousil a leštil čočky pro vlastní teleskop, vysvětlil, že tyhle pohyby hvězd pravděpodobně působí rychle se měnící lom paprsků v chladném vzduchu, jehož těžké ale neklidné vrstvy leží nad zamrzlým mořem a neviditelnými zledovatělými pevninami. Jinak řečeno, nad novými kontinenty, které dosud

nespatřilo oko člověka. Nebo alespoň, myslí si Crozier, v téhle severní arktické oblasti oko bělocha.

Právě takový dosud neobjevený kontinent – Antarktidu – našli Crozier a jeho přítel a tehdejší velitel James Ross před necelými pěti lety. Pojmenovali moře, zálivy i pevninskou masu po Rossovi. Hory pojmenovali po svých mecenáších a přátelích. Obě sopky, které viděli na obzoru, pojmenovali po svých dvou lodích – stejných jako dnes –, takže dýmající vulkány nesou jména Erebus a Terror. Croziera překvapilo, že žádný význačný zeměpisný bod nepojmenovali po lodním kocourovi.

Po něm samém nepojmenovali nic. Do tohoto temného říjnového ledového večera roku 1847 neexistuje žádný arktický ani antarktický kontinent, ostrov, zátoka či záliv, horský hřeben, ledovec, sopka či alespoň mizerný plovoucí kus ledu, který by nesl jméno Francise Rawdona Moiry Croziera.

Crozierovi je to ovšem úplně putna. Při tomhle pomyslení si uvědomí, že je trochu opilý. *No a co*, pomyslí si a automaticky přizpůsobuje rovnováhu zledovatělé palubě, která je teď nakloněná dvanáct stupňů k pravoboku, *už tři roky jsem přece častěji opilý než střízlivý. Už od Sophie. I opilý jsem ale pořád lepší námořník a kapitán, než kdy byl ten ubožák a parchant Franklin za střízlivá. A určitě lepší než ten jeho růžolící šiřlavý oblíbený pudlák Fitzjames.*

Crozier zavrtí hlavou a přejde po ledové palubě na před k jedinému muži na hlídce, kterého vidí v pomrkávajícím světle polární záře.

Je jím mužík s krysím obličejem, temovačův pomocník Cornelius Hickey. Tady ve tmě na hlídce vypadají všichni muži stejně, protože všichni fasují totéž teplé oblečení: několik vrstev flanelu a vlny pod těžkými nepromokavými plášti, baňaté rukavice vykukující z objemných rukávů, takzvané velšské paruky – objemné tmavomodré pletené čepice s chrániči na uši – naražené hluboko do čela a pod nimi často kolem hlavy omotané šály či šátky, takže jim vykukují jen špičky omrzlých nosů. Každý námořník ale svoje teplé oblečení navléká a nosí trochu jinak – doplní je třeba doma pletenou šálou, ještě jednou čepicí přetaženou přes tu první, nebo snad barevnými rukavicemi, které mu láskyplně upletla matka, manželka či milenka a které vykukují zpod vnějších předpisových rukavic královského námořnictva – a Crozier se naučil i zdálky a potmě bezpečně rozeznat všech svých devětapadesát dosud žijících důstojníků i námořníků.

Hickey je upřeně zahleděný kamsi do dále, za rampouchy osypaný čelen, jehož přední tři metry jsou teď pohřbeny v brázdě mořského ledu; tlak ledové masy vytlačil zád *Terroru* do výše a před naopak sklonil dolů. Hickey je tak ztracen v myšlenkách nebo mrazu, že si kapitánovy přítomnosti všimne až v okamžiku, kdy Crozier dojde až k němu a stane u zábradlí, které se změnilo v ledový a sněhový oltář. Opřená o oltář stojí brokovnice, již je hlídka vyzbrojena. Nikdo se tady v mrazu dobrovolně nedotýká kovu, a to ani v rukavicích.

Hickey sebou nepatrně škusne, když se Crozier u zábradlí nakloní až k němu. Kapitán *Terroru* nevidí šestadvacetiletému temovači do obličeje, ale pod tlustým kruhem několika šál a velšské paruky menšího muže se na okamžik objevuje obláček dechu, který se okamžitě mění v mračno ledových krystalků odrážejících paprsky polární záře.

Je sice tradicí, že za zimy v ledu muži nesalutují, ani oním ledabylým cvrknutím kotníků do čela, jehož se důstojníkům dostává na moři, zachumlaný Hickey přesto předvádí ono zvláštní zhoupnutí, pokrčení ramen a malou úklonu, jíž námořníci reagují na přítomnost svého kapitána na palubě. Hlídky byly kvůli mrazu zkráceny ze čtyř hodin na dvě – bůh ví, myslí si Crozier, že na to máme na téhle přelidněné lodi dostatek mužů, dokonce i pro zdvojené hlídky, a podle Hickeyho pomalých pohybů je mu jasné, že je námořník napůl zmrzlý. Bůhvíkolikrát už hlídkám kladl na srdce, že se musí na palubě stále pohybovat, chodit, běhat na místě, třeba i poskakovat, je-li to třeba, a neustále při tom sledovat led, přesto všichni většinu hlídky prostojí na místě, jako by byli v jižních mořích, měli na sobě tropickou uniformu a vyhlíželi mořské panny.

„Kapitáne.“

„Pane Hickey. Něco nového?“

„Nic od té střelby... od toho jednoho výstřelu... to už jsou skoro dvě hodiny, pane. Zrovna před chvílkou jsem slyšel, teda myslel jsem, že slyším... možná výkřik nebo co, kapitáne... přišlo to zpoza té ledové hory. Oznámil jsem to poručíku Irvingovi, ten ale říkal, že to nejspíš jen pracuje led.“

Crozier dostal před dvěma hodinami hlášení, že od *Erebu* se ozval zvuk výstřelu, a okamžitě vyběhl na palubu, zvuk se však neopakoval a Crozier nevyslal posla na druhou loď ani pátrací skupinu na led. Vyjít na zamrzlé moře v téhle tmě a v situaci, kdy ta... ta věc... čeká v bludišti tlakových hřebenu a zmrzlých sněhových vln, znamenalo jistou smrt. Zprávy se teď z lodě na loď předávaly jen v těch stále se krátících minutách polosvětla kolem poledne. Za několik dní už nebude vůbec žádný opravdový den, jen arktická noc. Čtyřicet hodin denně. Sto dnů noci.

„Třeba to byl led,“ přikyvuje Crozier a přemýšlí o tom, proč Irving nenahlásil, že se možná ozval i výkřik. „A ten výstřel taky. Jen led.“

„Ano, kapitáne. Určitě to byl led, pane.“

Ani jeden z obou mužů tomu nevěří – výstřel z muškety nebo rána z brokovnice má i ze vzdálenosti jedné míle charakteristický zvuk a takhle daleko na severu se zvuk nese téměř nadpřirozeně rychle a daleko –, je ale pravda, že ledová masa, která *Terror* svírá stále pevněji, neustále duní, sténá, praská, křupe, hučí a ječí.

Právě to ječení Crozierovi nejvíc vadí, protože ho každou noc budí z té hodiny nebo dvou pořádného spánku. Hrozně se totiž podobá křiku, který

vydávala jeho matka v posledních dnech před smrtí... tomu a povídkám jeho staré tety o vílách, které v noci kvílením věští smrt někoho v domě. Obojí ho jako malého kluka nenechávalo spát.

Crozier se pomalu otáčí. Víčka už má obalená ledem a horní ret potažený vrstvou zmrzlého dechu a hlenů z nosu. Muži už se naučili schovávat plnovousy hluboko pod šálami a svetry, často jim ale nezbývá nic jiného než uřezat si nožem vlasy či vousy, které jim přimrzly k oblečení. Crozier se jako většina důstojníků i nadále každé ráno holí, přestože kvůli snaze šetřit uhlím je „horká voda“, kterou mu stevard nosí, většinou sotva víc než rozpuštěný led a holení bývá dost bolestivá záležitost.

„Mlčenlivá dáma je ještě na palubě?“ ptá se Crozier.

„Ano, kapitáne, je, ta je tady skoro pořád,“ odpovídá Hickey šeptem, jako by na tom snad záleželo. I kdyby je Mlčenlivá slyšela, stejně by jejich angličtině nerozuměla. Muži ale věří – a jsou o tom přesvědčenější každým dalším dnem, kdy je ta věc na ledu pronásleduje –, že je mladá Eskymačka čarodějnice nadaná tajemnými silami.

„Je na levoboku s poručíkem Irvingem,“ dodává Hickey.

„S poručíkem Irvingem? Tomu měla hlídka končit před víc než hodinou.“

„Ano, pane. Jenže ať se poslední dobu Mlčenlivá dáma vrtne kamkoli, poručík je tam s ní, pane, jestli to smím takhle říct. Když nejde dolů ona, nejde ani on. Pokud nemusí, totiž... nikdo z nás venku nevydrží tak dlouho, jako ta ča... ta ženská.“

„Nespouštějte oči z ledu a držte se své práce, pane Hickey.“

Při zvuku Crozierova drsného hlasu sebou temovačův pomocník opět škubne, pak ale zopakuje to svérázné zasalutování a znovu upře bílý nos k temnotě za přídí.

Crozier kráčí po palubě k hlídkovému stanovišti na levoboku. Minulý měsíc připravil po třech týdnech falešných srpnových nadějí na únik loď na zimu. Nařídil znovu natočit nižší ráhna rovnoběžně s podélnou osou loď a použít jich jako hřebenových tyčí stanu. Pak znovu vztyčili stan tvaru pyramidy zakrývající většinu hlavní paluby a vyztužili ho dřevěnými nosníky, které na oněch několik týdnů optimismu uložili do podpalubí. Přestože ale muži každý den celé hodiny pracují, prohazují uličky v oněch přibližně třiceti centimetrech sněhu, který na palubě zůstává jako izolace, krumpáči a dláty odsekávají led, odhrabují navátý sníh, který pronikl pod plátěnou střechu, a konečně posypávají vyčištěné uličky pískem, na palubě neustále přetrvává tenký ledový povlak. Crozierův pohyb po zdvižené a nakloněné palubě občas spíš než chůzi připomíná elegantní bruslařské výkruty.

Plavčík Tommy Evans, který má podle rozpisu služeb držet hlídku na levoboku – Crozier nejmladšího člena posádky poznává podle směšně zelené pun-

čochové čepice, kterou chlapci zjevně upletla matka a on ji vždy nosí přetaženou přes objemnou velšskou paruku –, ustoupil asi o deset kroků k zádi, aby poručíku Irvingovi a Mlčenlivé poskytl trochu soukromí.

Když to kapitán Crozier vidí, má chuť někoho – všechny – nakopat do zadku.

Eskymačka ve své kožešinové parce s kapucí a v kalhotách vypadá jako kulatý medvídek. K vysokému poručíkovi stojí napůl otočená zády. Irving je ovšem u zábradlí těsně vedle ní – nedotýká se jí sice, ale stojí blíž, než by důstojník a džentlmen stál od dámy na zahradní slavnosti nebo na výletní jachtě.

„Poručíku Irvingu!“ Crozier neměl v úmyslu vložit do oslovení tolik šťěkávé přísnosti, nijak ho ale nemrzí, když vidí, jak mladík nadskočil, jako by ho někdo bodl ostrou čepelí, málem ztratil rovnováhu, levou rukou se zachytil ledem pokrytého zábradlí a pravou mu salutuje – což zatvrzele dělá pořád, přestože už se s protokolem chování na zamrzlé lodi dávno seznámil.

Je to dost ubohé zasalutování, myslí si Crozier, a to nejen proto, že v objemných rukavicích, velšské paruce a několika vrstvách teplého oblečení mladý Irving trochu připomíná salutujícího mrože, ale také proto, že si ten utřinos nechal spadnout šálu z hladce vyholeného obličejce – snad aby Mlčenlivé ukázal, jaký je fešák – a od nosních dírek mu teď visí dva dlouhé rampouchy, díky nimž vypadá ještě víc jako mrož.

„Pokračujte,“ štěkne Crozier. *Pitomče zatracená*, dodává v duchu.

Irving prkenně stojí, pak pohlédne na Mlčenlivou – či alespoň na zadní stranu její huňaté kapuce – a otevře ústa, jako by chtěl něco říct. Očividně ho ale nic nenapadá, takže je zase zavře. Rty má stejně bílé jako promrzlý obličej.

„Teď nemáte hlídku, poručíku,“ konstatuje Crozier a jeho hlas znovu zazní jako prásknutí bičem.

„Ano, pane. Totiž, ne, pane. Chci říct, kapitán má pravdu, pane. Totiž...“ Irving opět zavře ústa, výsledný efekt ale poněkud ruší cvakání jeho zubů. V tomhle mrazu mohou zuby po dvou či třech hodinách popraskat – či spíše explodovat a rozprsknout po jeskyňce tvořené sevřenými čelistmi šrapnel kostí a skloviny. Crozier ze zkušenosti ví, že někdy je těsně předtím, než zuby vybuchnou, slyšet pukání skloviny.

„Proč jste ještě tady venku, Johne?“

Irving se pokouší mrknout, víčka má ale doslovně zmrazená v otevřené poloze. „Nařídil jste mi, abych dával pozor na našeho hosta... abych se o ni postaral... abych Mlčenlivou ohlídal, kapitáne.“

Crozierův povzdech na sebe bere podobu ledových krystalků, které okamžik visí ve vzduchu a pak spadnou na palubu jako hrst miniaturních diamantů. „Nemyslel jsem tím každou *minutu*, poručíku. Nařídil jsem vám, abyste ji sledoval, hlásil mi, co dělá, postaral se, aby na lodi neprováděla nic

nepatřičného, a dohlédl na to, aby nikdo z mužů neudělal nic, co by ji... mohlo kompromitovat. Myslíte, že tady na palubě hrozí nebezpečí, že by ji někdo kompromitoval, poručíku?“

„Ne, kapitáne.“ Irvingova slova zní spíš jako otázka než odpověď.

„Víte, jak dlouho trvá, než tady venku nechráněná tkáň zmrzne, poručíku?“

„Ne, kapitáne. To jest ano, kapitáne. Myslím, že to jde dost rychle, pane.“

„Měl byste to vědět, poručíku Irvingu. Už šestkrát jste měl omrzliny, a to ještě není oficiální začátek zimy.“

Poručík Irving nešťastně příkyvuje.

„Trvá *necelou minutu*, než nechráněný prst na noze či ruce – nebo jakákoli jiná masitá část těla – zmrzne na kámen,“ pokračuje Crozier, přestože ví, že je to nehorázná pitomost. Při pouhých pětáctyřiceti stupních pod nulou to trvá mnohem déle, Crozier ale doufá, že to Irving neví. „A pak se vám takový zmrzlý prst odlomí jako rampouch,“ dodá ještě.

„Ano, kapitáne.“

„*Vážně* tedy vidíte nějaké nebezpečí, že by byla naše návštěvnice... tady na palubě... *kompromitována*, pane Irvingu?“

Irving se tváří, jako by musel o odpovědi chvíli přemýšlet. Je docela možné, uvědomuje si Crozier, že už třetí poručík do téhle rovnice dosadil příliš mnoho úvah.

„Běžte dolů, Johne,“ přikazuje Crozier. „A zajděte za doktorem McDonal-dem, ať se vám podívá na obličej a na prsty. Přísahám bohu, že pokud zase máte vážné omrzliny, zařídím vám u Průzkumné služby stržení měsíčního platu a navíc napíšu vaši matce.“

„Ano, kapitáne. Děkuji, pane.“ Irving se znovu chystá salutovat, pak si to rozmyslí, vklouzne pod plachtu a s jednou rukou stále napůl zdviženou zamíří k hlavním schůdkům. Po mlčenlivé se neohlédne.

Crozier si znovu povzdechne. Má Johna Irvinga rád. Ten hoch se přihlásil dobrovolně – spolu se dvěma kamarády z *Excellentu*, druhým poručíkem Hodgsonem a prvním palubním důstojníkem Hornbym –, jenže *Excellent* byla zatracená trojpalubová kocábka, která byla stará dávno předtím, než začalo Noemovi rašit chmýří pod nosem. Crozier věděl, že jí vzali s těžně a že už přes patnáct let trvale kotví v Portsmouthu, kde slouží jako cvičná loď pro nejslibnější dělostřelce královského válečného námořnictva. *Bohužel, pánové*, řekl Crozier mládencům během jejich prvního dne na palubě – byl tehdy o něco opilejší než obvykle –, *rozhlédnete-li se, zjistíte, že by byly Terror i Erebus postaveny jako ostřelovací lodě, pánové, ani jedna nemá na palubě jedině dělo. Jsme tu, vážení mladí dobrovolníci z Excellentu – nepočítám-li muškety námořní pěchoty a pár brokovnic uložených ve skladu lihovin – stejně nevyzbrojení jako novorozeňata. Jako zasranej Adam ve svém zasraným novoroze-*

neckým oblečku. Jinými slovy, pánové, dělostřelečtí experti jsou téhle expedici platní asi jako cecky kanci.

Crozierova ironie toho dne nadšení mladých dělostřeleckých důstojníků nijak neutlumila – Irving i druzí dva stále dychtili vydat se na plavbu, na níž měli na několik zim zamrznout v ledu. Samozřejmě, to bylo v Anglii za vlaheho květnového dne roku 1845.

„A teď se ten nešťastný cucák navíc zamiluje do eskymácké čarodějky,“ huhlá hlasitě Crozier.

Jako by rozuměla jeho slovům, Mlčenlivá se pomalu otočí k němu.

Její tvář je obvykle neviditelná, schovaná v hlubokém tunelu kápě, nebo jsou její rysy překryté širokým límcem z vlčí kožešiny, dnes večer ale Crozier vidí její drobný nosík, velké oči a plná ústa. V těch černých očích se odráží chvějivá polární záře.

Na kapitána Francise Rawdona Moiru Croziera nepůsobí nijak přitažlivě; je v ní příliš mnoho divošky, než aby ji – dokonce i jako presbyteriánský Ir – mohl považovat za zcela lidskou, natož pak tělesně přitažlivou, a navíc má kapitán mysl i nižší partie stále plné jasných vzpomínek na Sophii Cracroftovou. Dokáže ale pochopit, že Irving, daleko od domova, od rodiny a od děvčete, pokud nějaké má, by se do téhle pohanské ženy zamilovat mohl. Už její zvláštnost – a možná i ponuré okolnosti jejího příchodu k nim a smrti jejího mužského společníka, tak podivně propojené s prvními útoky tajemného netvora, číhajícího tam venku ve tmě – musí na takového mladého beznadějného romantika, jakým je třetí poručík John Irving, působit jako plamen na poletující můru.

Naproti tomu Crozier, jak zjistil ve Van Diemenově zemi roku 1840 a znovu naposledy v Anglii v oněch měsících před vyplutím expedice, je už na romantiku příliš starý. A příliš irský. A příliš obyčejný.

Právě teď by si ze všeho nejvíc přál, aby se ta dívka vyšla projít na temný led a nikdy už se nevrátila.

Vzpomíná si na onen den před čtyřmi měsíci, kdy doktor McDonald podal Franklinovi a jemu zprávu o výsledku její prohlídky; bylo to odpoledne téhož dne, co její eskymácký společník zemřel, zadusil se vlastní krví. Podle McDonaldova lékařského názoru bylo Eskymačce něco mezi patnácti a dvaceti lety – u domorodců se věk velmi těžko určuje –, měla už první menstruaci, ale podle všech příznaků byla dosud *virgo intacta*. Dále McDonald uvedl, že důvodem, proč nepromluvila a nevydala jediný zvuk, ani když byl její otec či manžel postřelen a umíral, je skutečnost, že nemá jazyk. Podle McDonaldova názoru nebyl jazyk vyříznut, ale ukousnut těsně u kořene; buď to provedla sama Mlčenlivá, nebo někdo či něco jiného.

Croziera to ohromilo – ani ne tak chybějící jazyk, jako spíše sdělení, že je Eskymačka panna. Strávil v severních arktických oblastech – zejména za

Parryho expedice, která přezimovala v blízkosti eskymácké osady – dost času, aby věděl, že místní domorodci berou pohlavní styk na tak lehkou váhu, že muži často nabízejí velrybářům nebo námořníkům Průzkumné služby vlastní manželky a dcery výměnou za ty nejlacinější tretky. Vzpomínal si, že ženy se někdy samy nabízely jen tak pro zábavu, chichotaly se a povídaly si s jinými ženami a dětmi i ve chvílích, kdy námořníci přiráželi, hekali a sténali mezi jejich roztaženými nohama. Domorodci byli jako zvířata. Podle názoru Francise Croziera mohly ty kožešiny a chlupaté kůže, v nichž chodili oblečení, klidně být jejich vlastní zvířecí srstí.

Kapitán zvedá ruku v rukavici ke štítku čepice, schované pod dvěma pevně utaženými tlustými šálami, takže ji nemůže smeknout ani posunout na stranu. „Uctivě zdravím, madam, a doporučoval bych vám ke zvážení, abyste se co nejdříve vrátila dolů do své kajuty. Tady venku začíná být trochu chladno.“

Mlčenlivá na něj upřeně hledí. Nemrká, přestože na jejích dlouhých řasách kupodivu není žádný led. Samozřejmě také nic neříká, jen se dívá.

Crozier ještě jednou symbolicky cvrnkne do čepice a pokračuje v obchůzce paluby, šplhá na ledem vyzdvíženou zád, jde dál dolů po pravoboku a na chvíli se zastaví s druhými dvěma muži na hlídce; chce dát Irvingovi čas, aby slezl dolů a vysvlékl se z venkovního oblečení. Nechce, aby to vypadalo, že se kapitán hrne dolů v patách svému poručíkovi.

Právě končí rozhovor s poslední roztřesenou hlídkou, námořníkem první třídy Shanksem, když se zpod plachty vyřítí vojín Wilkes, nejmladší člen oddílu námořní pěchoty, který je na palubě. Wilkes si přes uniformu volně přehodil jen dvě vrstvy teplého šatstva, takže mu zuby začnou cvakat, ještě než promluví.

„Pan Thompson se nechává kapitánovi poroučet, pane. Strojní důstojník vzkazuje, že by měl kapitán co nejrychleji sejít dolů do podpalubí.“

„Proč?“ Crozier ví, že pokud kotel konečně vypověděl službu, jsou všichni mrtví.

„Velice se kapitánovi omlouvám, pane, ale pan Thompson říká, že je kapitánova přítomnost nezbytná, protože námořník Manson je na pokraji vzpoury, pane.“

Crozier se prudce napřímí. „Vzpoury?“

„Na pokraji vzpoury“, tak přesně to pan Thompson říkal, pane.“

„Mluvte anglicky, vojíne Wilkesi.“

„Manson odmítá nosit další pytle uhlí kolem kajuty mrtvejších, pane. Taky odmítá slézt dolů do skladiště. Říká, že ve vši úctě odmítá, pane. Nechce vylézt nahoru, jen sedí na zadku na spodním schůdku a odmítá nosit další uhlí dozadu do strojovny.“

„Co je to za nesmysly?“ Crozier cítí první nával dobře známého nezadržitelného irského vzteku.

„To kvůli těm duchům, pane,“ vysvětluje vojín Wilkes mezi cvakáním zubů. „Všichni je slyšíme, když nosíme uhlí nebo když jdeme pro něco do spodních skladišť. Proto nikdo z chlapů nesleze pod dolní palubu, pokud ho tam nepošle někdo z důstojníků, pane. Dole v tom skladišti, potmě, něco je. Je tam slyšet škrábání a bouchání *zevnitř* lodi, kapitáne. Není to jen led. Manson si je jistě, že je to jeho starej parťák Walker, on... to... a ty další mrtvolky, co jsou v kajutě mrtvejch uložený, a že se chtěj dostat ven.“

Crozier se ubrání nutkání uklidnit vojína námořní přechoty fakty. Mladého Wilkese by možná fakta příliš neuklidnila.

Prvním prostým faktem je, že ty škrábavé zvuky, které se nesou z kajuty mrtvých, téměř určitě vydávají stovky nebo tisíce velkých černých krys, které hodují na Wilkesových mrtvých družích. Norské krysy – jak Crozier ví lépe než mladý vojín – jsou noční živočichové, což znamená, že během dlouhé arktické zimy jsou aktivní ve dne v noci, a mají zuby, které nepřetržitě dorůstají. To zase znamená, že ta zatracená havěť musí neustále něco hlodat. Viděl už, jak se prokousaly dubovými sudy královského námořnictva, dva a půl centimetru tlustými plechy a dokonce i olověnými pláty. Tam dole nemají krysy se zmrzlými pozůstatky námořníka Walkera a jeho pěti nešťastných druhů – včetně tří nejlepších Crozierových důstojníků – o nic větší problémy, než by měl on sám se žvýkáním kusu studeného soleného hovězího.

Crozier si ale nemyslí, že to, co Manson a ostatní slyší, jsou jen krysy.

Krysy, jak Crozier ví ze smutných zkušeností z třinácti zim strávených v ledu, většinou vaše přátele požírají tiše a efektivně, s výjimkou občasného hlasitého pištění, které značí, že se krví zmámené a vyhladovělé potvory pustily jedna do druhé.

To, co dole v podpalubí vydává ty škrábavé a bouchavé zvuky, je něco jiného.

Crozier se rozhodne nepřipomínat vojínu Wilkesovi ani druhý prostý fakt: zatímco za normálních okolností by dolní paluba pod čarou ponoru nebo pod zimní čarou zamrzlého mořského ledu byla chladným, ale bezpečným místem, záď *Terroru* se pod tlakem ledu zvedla skoro o čtyři metry výš, než by měla být. Lodní trup je stále ponořený, kryje ho ale jen pár set tun nahromaděné zubaté ledové tříště a několik dalších tun sněhu, který k němu muži nahnuli do výše několika desítek centimetrů pod zábradlí, aby během zimy zajistil dodatečnou izolaci.

Kapitán Crozier má podezření, že něco se těmi tunami sněhu prohrabalo a provrtalo si tunel jako železo tvrdými ledovými deskami, aby se dostalo k lodnímu trupu. Ta věc nějak vycítila, které části vnitřních prostor poděl trupu, jako například vodní nádrže, jsou obloženy železnými pláty, a našla jednu z mála dutých vnějších skladištních prostor – kajutu mrtvých – vedoucích přímo do lodi. A teď tam škrábe, bouchá a snaží se dostat dovnitř.

Crozier ví, že na celém světě existuje jen jedna věc obdařená takovou silou, smrtící vytrvalostí a zlovlnou inteligencí. Nestvůra z ledu se snaží proniknout k nim zespodu.

Bez dalšího slova k vojínu Wilkesovi sestupuje kapitán Crozier do podpalubí, aby vyřešil nastalou situaci.

FRANKLIN

51° 29' s.š., 0° 0' z.d.
Londýn, květen 1845

Muž, který snědl vlastní boty – tím byl a tím měl navždy zůstat. Čtyři dny před stanoveným datem vyplutí dostal kapitán sir John Franklin chřipku, která řádila v okolí. Byl si jistý, že ji nechytí od žádného z obyčejných námořníků a přístavních dělníků, kteří nakládali jeho loď v londýnském doku, ani od žádného ze svých sto třiceti čtyř členů posádky a důstojníků – ti byli všichni zdraví jako pivovarští koně –, ale od nějakého nezuživého patolízala z některého kruhu společenských přátel lady Jane.

Muž, který snědl vlastní boty.

Manželky arktických hrdinů tradičně vlastnoručně šijí vlajku, která má být umístěna někde na nejsevernějším bodu výpravy, nebo v tomto případě vztyčena, až expedice úspěšně najde a překoná hledanou Severozápadní cestu, a když se Franklin vrátil domů, jeho manželka Jane právě dožívala hedvábného Union Jacka. Sir John vešel do salonu a napůl se zhroutil na zíněnou pohovku kousek od ní. Později si nevzpomínal, že by si zouval vysoké boty, někdo mu je ale stáhnout musel – buď Jane, nebo někdo ze služebnictva –, protože brzy už v polospánku ležel na zádech; bolela ho hlava, žaludek mu prováděl mnohem horší kousky než kdykoli na moři a kůže ho pálila od horečky. Lady Jane mu vyprávěla o svém čínorodostí nabitém dni a ani na okamžik se nezastavila. Sir John se pokoušel ji poslouchat a horečka ho unášela na přerývaných vlnách.

Je ten, co snědl vlastní boty, a je jím už třiadvacet let, od roku 1822, kdy se vrátil do Anglie ze své první neúspěšné pozemní expedice do severní Kanady, kde hledal Severozápadní cestu. Vzpomínal si na posměšky a žerty, které si po návratu vyslechl. Franklin snědl vlastní boty – a jedl na té zpackané tříleté výpravě i horší věci, včetně *tripe-de-roche*, odporné kaše uvařené z lišejníků, seškrábaných z kamenů. Dva roky po začátku výpravy, když umírali hladem, on a jeho muži – už dřív Franklin svůj oddíl rozdělil na tři skupiny a druhé dvě nechal, aby se o sebe postaraly samy – uvařili svršky svých vysokých i kotní-

kových bot, aby přežili. Sir John – tehdy ještě jen John, titul mu byl pro neschopnost udělen až po pozdější pozemní výpravě a zpackané námořní polární expedici – roku 1821 celé dny neměl k jídlu nic kromě kousků nevydělané kůže. Jeho muži snědli i buvolí kožešiny, v nichž spali. Pak někteří z nich přešli i na další věci.

On sám ale nikdy neokusil lidské maso.

Do dnešního dne měl Franklin vážné pochyby o tom, zda se ostatním členům expedice, včetně jeho dobrého přítele a hlavního pobočníka doktora Johna Richardsona, podařilo tomuto nutkání odolat. Stalo se toho příliš mnoho – za tu dobu, co byly jednotlivé skupiny oddělené, protloukaly se arktickými pláněmi a lesy a zoufale se snažily najít cestu zpět k Franklinově malé improvizované základně zvané Fort Enterprise a ke skutečným pevnostem Fort Providence a Fort Resolution.

Zemřelo devět bělochů a jeden Eskymák. Devět mrtvých z původních jedenadvaceti mužů, kteří pod velením mladého poručíka Johna Franklina, třiatřicetiletého a už tehdy trochu obtloustlého a proplešatělého, roku 1819 vyrazili z Fort Resolution, a k tomu jeden z místních průvodců, které přibrali cestou – Franklin mu odmítl dovolit, aby se od expedice odloučil a hledal si potravu sám. Dva z jeho mužů byli chladnokrevně zavražděni. Přinejmenším jednoho bez nejmenších pochybností ostatní snědli. Zemřel ale jen jeden Angličan. Jen jeden opravdový běloch. Všichni ostatní byli jen francouzští *voyageurs* nebo indiáni. To byl svého druhu úspěch – jen jeden mrtvý Angličan, přestože všichni ostatní se změnili v blábolící zarostlé kostlivce. Přestože všichni ostatní přežili jen díky tomu, že podporučík George Back, ten zatracený sexuální maniak, ušel na sněžnicích dva tisíce kilometrů a vrátil se k nim se zásobami a – což bylo ještě důležitější než zásoby – s dalšími indiány, kteří Franklina a jeho umírající oddíl nakrmili a postarali se o něj.

Ten zatracený Back. Vůbec to nebyl dobrý křesťan. Arogantní. Žádný opravdový džentlmen, přestože byl později povýšen do šlechtického stavu za arktickou expedici, při níž se plavil na tomtéž *Terroru*, kterému nyní velí sir John.

Na téhle expedici, Backově expedici, byl *Terror* zvedající se ledovou krou vyhozen patnáct metrů do vzduchu a zpátky do vody dopadl tak prudce, že mezi všemi dubovými prkny jeho trupu začalo dovnitř zatékat. George Back doplul s prosakující lodí zpět až k irskému pobřeží a najel na mělčinu pouhých pár hodin před tím, než by se byla definitivně potopila. Posádka omotala trup řetězy, které prkna stáhly natolik, že je loď stačila dopravit domů. Všichni muži měli kurděje – zčernalé dásně, krvácející oči a vypadávající zuby – a trpěli šilenstvím a vidinami, které jsou průvodním jevem kurdějí.

Backovi pak samozřejmě udělili titul. Tak tomu bylo v Anglii a na Admiraltě zvykem, když jste se vrátili z polární výpravy, která skončila absolutním

fiaskem a vedla k obrovským ztrátám na životech; pokud jste přežili, dali vám titul a uspořádali slavnostní přehlídku. Když se Franklin roku 1827 vrátil ze své druhé expedice, na níž mapoval nejsevernější pobřeží severoamerického kontinentu, převzal titul osobně z rukou krále Jiřího IV. Pařížská Zeměpisná společnost ho vyznamenala zlatou medailí. Dostal hodnost kapitána a velení na překrásné malé fregatě *Rainbow*, vyzbrojené šestadvaceti děly, a byl vyslán do Středozevního moře, což je přidělení, za jaké se každý kapitán královského námořnictva denně modlí. Požádal o ruku jednu z nejdražších přítelkyň své zemřelé manželky Eleanor, energickou, krásnou a přímočarou Jane Griffingovou.

„Tak jsem u čaje siru Jamesovi vysvětlila,“ říkala právě Jane, „že pro mne má úspěch a dobrá pověst mého drahého sira Johna nesrovnatelně větší váhu než sobecká potěcha z manželovy společnosti, i když to znamená, že bude pryč čtyři roky... nebo pět.“

Jak se jmenovala ta patnáctiletá indiánka z kmene Žlutých nožů, kvůli níž chtěl Back svést souboj na jejich zimovišti ve Fort Enterprise?

Zelená punčocha. To je ono. Zelená punčocha.

Ta holka byla zlá. Krásná, to ano, ale zlá! Nestydatá. Franklin sám, přestože se všemožně snažil nikdy se na ni nedívat, viděl, jak jedné měsíčné noci vyklouzla ze svých pohanských hábitů a nahá prošla podél poloviny jejich srubu.

Bylo mu tehdy čtyřiatřicet let, indiánka byla ale první nahou ženou, kterou kdy spatřil, a dodnes zůstávala tou nejkrásnější. Ta tmavá kůže. Ňadra už těžká jako kulaté ovoce, zároveň ale dosud nedospělá, bradavky ještě nezdvížené, dvorce kolem nich jako podivné hladké tmavohnědé kruhy. Ten obraz sir John nedokázal vymazat z paměti – ať se jakkoli snažil a modlil – za celé čtvrt století, které od té doby uplynulo. Dívka neměla klasické stydké ochlupení ve tvaru V, jaké Franklin později viděl na své první manželce Eleanor – vlastně jen jednou zahlédl, když se připravovala do koupele, protože Eleanor nikdy nedovolila, aby bylo jejich vzácné milování ozářeno jediným paprskem světla –, ani řidší, ale zcuchanější slámově žluté houští, které zdobilo stárnoucí tělo jeho současné manželky Jane. Ne, mladá indiánka Zelená punčocha měla nad pohlavím jen uzoučký, ale uhlově černý kolmý proužek. Jemný jako havraní pírk. Černý jako sám hřích.

Skotský podporučík Robert Hood, který už zplodil jednoho parchanta s jinou indiánkou za té nekonečné první zimy ve srubu, který Franklin pojmenoval Fort Enterprise, se do patnáctileté squaw Žlutých nožů Zelené punčochy okamžitě zamiloval. Dívka předtím spávala s jiným podporučíkem, Georgem Backem, když ale Back odešel na loveckou výpravu, přenesla svoji sexuální přízeň na Hooda s lehkostí, jakou znají pouze pohanské a primitivní národy.

Franklin si dodnes vzpomínal na vášnivé sténání za dlouhé noci – a nebyla to vašeň několika minut, s jakou měl zkušenosti ze soužití s Eleanor (při níž

samozejmě nesténal a nevydával žádné jiné zvuky, protože něco takového by džentlmen nikdy neudělal), a dokonce ani dva krátké výbuchy vášně jako oné památné noci na svatební cestě s Jane. Ne, Hood a Zelená punčocha si to rozdali půltucetkrát. Sotva Hoodovy a dívčiny vzdechy ze sousedního přístřešku ustaly, hned začaly znovu – smích, tiché chichotání, pak tlumené sténání vedoucí opět k hlasitějším výkřikům, jak ta nestydatá sotva odrostlá ženská Hooda pobízela k pokračování.

Jane Griffínové bylo 5. prosince 1828, kdy se provdala za zcela čerstvě pasovaného sira Johna Franklina, třicet šest let. Na svatební cestu jeli do Paříže. Franklinovi se město nijak zvlášť nezalíbilo, nelíbili se mu ani Francouzi, hotel byl ale přepychový a jídlo velmi dobré.

Franklin měl trochu strach, aby na svých cestách na kontinentu nenarazili na toho chlapa Rogeta – Petera Marka Rogeta, který získal jistou reputaci v literárních kruzích, protože připravoval k vydání ten svůj hloupý slovník, nebo co to bylo –, téhož Rogeta, který kdysi požádal Jane Griffínovou o ruku a byl odmítnut stejně jako všichni ostatní nápadníci v jejích mladších letech. Franklin později tajně nakoukl do jejích deníků z té doby – ospravedlňoval svůj přečin tím, že podle něj chtěla, aby tu spoustu svazků vázaných v teletině našel a přečetl si je, protože proč by je jinak nechávala ležet někde, kde na ně mohl tak snadno narazit? – a našel úhledným a přesným rukopisem své milované zaznamenanou pasáž, kterou si zapsala v den, kdy se Roget konečně oženil s jinou – „s *mojí životní láskou je konec*.“

Robert Hood dělal se Zelenou punčochou kravál šest nekonečných arktických nocí, když se z lovecké výpravy s indiány vrátil druhý podporučík George Back. Oba muži se dohodli, že se druhý den ráno za svítání – tedy kolem desáté hodiny – utkají v souboji na život a na smrt.

Franklin nevěděl, co si počít. Tělnatý poručík si nedokázal vynutit jakoukoli kázeň mezi neurvalými *voyageurs* či pohrdlivě se tvářícími indiány, natož pak zvládnout paličatého Hooda nebo impulzivního Backa.

Oba podporučíci byli výtvarníci a kreslíči map. Franklin od té doby nikdy žádnému výtvarnému umělci nevěřil. Když ten sochař v Paříži modeloval ruce lady Jane a ten navoněný sodomita k nim tady v Londýně skoro měsíc chodil a maloval její oficiální portrét, Franklin ji s nimi ani na okamžik nenechal samotnou.

Back s Hoodem se za svítání chystali utkat v souboji na život a na smrt a John Franklin nebyl schopen ničeho jiného než schovat se ve srubu a modlit se, aby následné úmrtí či zranění definitivně nezlikvidovalo poslední zbytky zdravého rozumu mezi členy jeho již tak neúspěšné expedice. Jeho rozkazy neuváděly, že by se měl na svou dva tisíce kilometrů dlouhou pouť přes arktickou pevninu, pobřežní moře a řeky zásobovat *potravou*. Z vlastní kapsy zaplatil dostatek potravin pro šestnáct mužů na jeden den. Předpokládal, že pak pro

ně budou lovit a dostatečně je krmit indiáni, právě tak jako průvodci ponесou jeho zavazadla a ujmou se pádlování v jeho kánoi z březové kůry.

Kánoe z březové kůry, to byl omyl. O dvacet tři roky později už byl ochoten to přiznat – alespoň sám sobě. Po pouhých několika dnech na ledem zatarasených vodách podél severního pobřeží, k nimž dospěli za víc než půl druhého roku po odchodu z Fort Resolution, se chatrná plavidla začala rozpadat.

Franklin se zavřenýma očima, rozpáleným čelem a bolestí v hlavě bez zájmu poslouchal nepřetržitý proud manželčina brebentění a zároveň vzpomínal na to ráno, kdy také se zavřenýma očima ležel v tlustém spacím pytli, zatímco Back s Hoodem před srubem odpočítávali patnáct kroků a pak se otočili ke střelbě. Ti zatracení indiáni a právě tak zatracení *voyageurs* – v mnoha směrech stejní divoši – považovali souboj na život a na smrt za příležitost k zábavě. Ze Zelené punčochy, jak si Franklin vzpomínal, to ráno vyzářovalo téměř erotické potěšení.

Byť ležel ve spacím pytli a rukama si zakrýval uši, přesto slyšel povel k odkrokování vzdálenosti i další povely k otočení, zamíření a palbě.

Následovalo dvojí kovové cvaknutí. Smích shromážděného davu.

Starý skotský námořník, který celý souboj svými povely řídil, drsný a nedžentlmensky obhroublý John Hepburn, někdy v noci z pečlivě připravených pistolí odstranil prach i kule.

Přemožení neutuchajícím řehotem davu *voyageurs* i indiánů, kteří se pobaveně plácali do kolen, se Hood s Backem trucovitě rozešli opačným směrem. Krátce poté Franklin Georgi Backovi nařídil, aby se vrátil k pevnostem a nakoupil u společnosti Hudson Bay Company další zásoby. Back byl skoro celou zimu pryč.

Franklin snědl vlastní boty a živil se lišejníkem seškrábaným z kamení – odporným jídlem, z jakého by se každý slušný anglický pes pozvracel –, nikdy ale neokusil lidské maso.

Rok po onom odvráceném souboji v Richardsonově oddílu – poté, co se od něj Franklinova skupina oddělila – ten vzpurný a napůl šílený Irokéz, který expedici doprovázel, Michel Teroahaute, střelil podporučíka, výtvarníka a kresliče map Roberta Hooda doprostřed čela.

Týden před vraždou indián odněkud hladovějící skupince přinesl kus masa zvláštní výrazné chuti; tvrdil, že pochází z vlka, kterého buď rozpáral a zabil karibu, nebo kterého zabil sám Teroahaute svým kostěným nožem – indiánova historka se neustále měnila. Vyhladovělí muži maso uvařili a snědli, ještě předtím si však Richardson všiml na kůži malého znamínka, které vypadalo jako tetování. Doktor se později Franklinovi svěřil, že se Teroahaute nepochybně vrátil k tělu jednoho z *voyageurs*, který ten týden na stezce zemřel.

V okamžiku, kdy Richardson, který právě seškrabával z kamenů lišejník,

zaslechl výstřel, byli vyhladovělý indián a umírající Hood sami. Teroahaute zatvrzele prohlašoval, že šlo o sebevraždu, jenže Richardsonovi, který v minulosti viděl nejednu oběť sebevraždy, bylo podle umístění kule v mozku jasné, že se Robert Hood sám zastřelil nemohl.

Indián byl nyní ozbrojený britským bajonetem, mušketou, dvěma plně nabitými a na půl kohoutku nataženými pistolemi a nožem dlouhým jako jeho předloktí. Dva zbývající neindiánští členové výpravy – Hepburn a Richardson – měli dohromady jen jednu malou pistoli a jednu nespolehlivou mušketu.

Richardson, dnes jeden z nejdůležitějších vědců a chirurgů v celé Anglii, přítel básníka Roberta Burnse, tehdy však pouhý slibný expediční lékař a přírodovědec, vyčkal na chvíli, kdy se Michel Teroahaute vrátil z výpravy pro palivo, ujistil se, že má indián plné ruce dřeva, pak zvedl pistoli a chladnokrevně mu prostřelil hlavu.

Richardson později přiznal, že snědl Hoodův buvolí plášť, Hepburn ani Richardson – jediní dva, kteří ze svého oddílu zůstali naživu – však nikdy nemluvili o tom, co dalšího jedli v následujícím týdnu namáhavého usilovného pochodu na zpáteční cestě do Fort Enterprise.

Franklin a jeho oddíl byli ve Fort Enterprise tak slabí, že nebyli schopni stát ani chodit. Richardson a Hepburn se v porovnání s nimi zdáli plní sil.

John Franklin je možná ten, co snědl vlastní boty, zato ale nikdy...

„Kuchařka připravuje na večeři rostbíf, drahoušku. Tvoje oblíbené jídlo. Protože je nová – vím jistě, že ta Irka nás při nákupu brala na hůl, krást je pro Iry stejně přirozené jako chlastat –, připomněla jsem jí, že musí být propečený jen tak, aby při doteku porcovacího nože pouštěl krev.“

Franklin, stále ještě unášený ustupující vlnou horečky, se pokusil zformulovat nějakou odpověď, přivaly bolesti hlavy, nevolnosti a horečky byly ale příliš silné. Měl propocené celé spodní tělo i dosud nepovolený límec.

„Manželka admirála sira Thomase Martina nám dnes poslala roztomilé přáníčko a nádhernou kytici. Ozvala se jako poslední, musím ale říct, že ty růže vypadají v hale překrásně. Všiml sis jich? Měl jsi na té recepci dost času popovídat si s admirálem Martinem? Pravda, on zase není až tak důležitý, že? I když je to hlavní inspektor námořnictva. Rozhodně ne tak vysoce postavený jako první lord Admirality nebo první komisaři, nemluvě o tvých přátelích z Arktické rady.“

Kapitán sir John Franklin měl mnoho přátel. Kapitán sir John Franklin byl mezi všemi oblíbený, nikdo k němu ale nechoval úctu. To první si Franklin už celá desetiletí spokojeně uvědomoval a to druhé si odmítal připustit, teď už ale věděl, že je to pravda. Všichni ho mají rádi, ale nikdo si ho neváží.

Hlavně po Van Diemenově zemi ne. A po tom tasmánském vězení a po té blamáži.

Jeho první manželka Eleanor umírala – a on ji opustil a vydal se na svou druhou velkou expedici.

Věděl, že umírá, a ona to věděla také. Její součotiny – a vědomí, že na ně zemře dlouho předtím, než její manžel přijde o život někde v bitvě nebo na výpravě – stály při svatebním obřadu vedle nich jako třetí osoba. Za dvaadvacet měsíců manželství mu dala dceru, jeho jediné dítě, malou Eleanor.

Jeho první manželka byla drobná a křehká, překypovala však téměř hrozným elánem a energií. Poslala ho, aby na své druhé expedici hledal Severozápadní cestu, údajnou suchozemskou a vodní trasu vedoucí podél severoamerického pobřeží, přestože už vykašlávala krev a věděla, že se blíží konec. Tvrdila, že se bude cítit líp, bude-li manžel někde jinde, a Franklin jí věřil. Nebo přinejmenším věřil, že se bude cítit líp on.

Jako hluboce nábožensky založený muž se John Franklin modlil, aby Eleanor zemřela ještě před jeho odjezdem. Nestalo se. Odplul 16. února 1825, cestou k Velkému otročímu jezeru napsal své milované mnoho dopisů, odeslal je z New York City a z Albany a o její smrti se dozvěděl 24. dubna na britské námořní základně v Penetanguishene. Zemřela krátce poté, co jeho loď opustila Anglii.

Když se z expedice roku 1827 vrátil, čekala na něj Eleanořina přítelkyně Jane Griffinová.

Recepce Admirality se konala před necelým týdnem – vlastně ne, přesně před týdnem, než chytil tu zatracenou chřipku. Kapitán sir John Franklin se jí samozřejmě zúčastnil se všemi svými důstojníky a pobočníky z *Erebu* a z *Terroru*. Přítomni byli i civilní účastníci expedice – ledařský mistr *Erebu* James Reid a ledařský mistr *Terroru* Thomas Blancy a s nimi také intendanti, lékaři a lodní hospodáři.

V novém modrém dlouhém fraku, modrých kalhotách se zlatými lampasy, se zlatě lemovanými výložkami, ceremoniálním mečem a nelsonovským dvouhým kloboukem vypadal sir John úžasně. Korvetní kapitán jeho vlajkové lodi *Erebu*, James Fitzjames, často označovaný za nejpohlednějšího muže celého královského námořnictva, vzhledem nijak nezadal své pověsti skvělého a skromného válečného hrdiny. Francis Crozier působil jako vždy prkenně, neobratně, melancholicky a lehce opile.

Jane se ale mýlila – členové „Arktické rady“ nebyli přáteli sira Johna. Arktická rada vlastně oficiálně neexistovala. Spíše než oficiální instituce to byla jakási čestná společnost a zároveň nejexkluzivnější veteránský klub v celé Anglii.

Všichni se na recepci potkávali a mluvili spolu – Franklin, jeho nejvyšší důstojníci a vysocí, hubení a šedovlasí členové legendární Arktické rady.

Získat členství v Radě bylo jednoduché; stačilo velet nějaké expedici do nejsevernějších končin Arktidy... a vrátit se živý.

Vikomt Melville – první z vysokých hodnostářů v dlouhé uvítací řadě, v jejichž přítomnosti se Franklin zcela nepříznavačně potil a jazyk měl jako svázaný – byl prvním lordem Admirality a patronem jejich patrona, sira Johna Barrowa. Melville ale nepatřil ke zkušeným arktickým harcovníkům.

Skutečné legendy Arktické rady – většinou sedmdesátníci a starší – ten večer nervóznímu Franklinovi připomínaly spíš sabat čarodějnic z *Macbetha* nebo houf nějakých šedých přízraků než skutečné lidi. Každý z těch mužů stejně jako Franklin v minulosti hledal Severozápadní cestu a všichni se vrátili živí, ne ale zcela živí.

Může se vůbec někdo, přemýšlel Franklin ten večer, po přezimování v arktických oblastech vrátit *skutečně* živý?

Sir John Ross, z jehož skotského obličejů vystupuje víc ostrých hran než z ledovce a jehož vysoké obočí je vykroužené jako náprsenky a peří oněch tučňáků, které popsal jeho synovec sir James Clark Ross po své plavbě do jižních arktických moří. Rossův hlas zní stejně drsně jako kus pemzy přejíždějící po palubě plné třisek.

Sir John Barrow, starší než bůh a dvakrát tak mocný. Otec seriózní britské snahy o průzkum Arktidy. Všichni ostatní, kteří tam ten večer byli, dokonce i šedovlasí sedmdesátníci, byli hoši... Barrowovi hoši.

Sir William Perry, džentlmen nad džentlmeny, a to i v přítomnosti členů královské rodiny, který se čtyřikrát pokusil najít Severozápadní cestu a dosáhl jen toho, že se díval, jak jeho muži umírají a jeho loď *Fury* drtí, rozbíjí a potápí led.

Sir James Clark Ross, nedávno povýšený do šlechtického stavu, se také nedávno oženil a manželka ho donutila přísahat, že už nevyjede na žádnou další výpravu. Kdyby byl chtěl, mohl být velitelem této expedice místo Franklina, a oba to dobře věděli. Ross a Crozier stáli kousek stranou od ostatních, pili a tiše se bavili jako dva spiklenci.

Ten zatracený sir George Back; Franklinovi se přičilo nosit stejný titul jako pouhý podporučík, který pod ním kdysi sloužil, a navíc sukničkář. Toho slavnostního večera kapitán sir John Franklin téměř litoval, že Hepburn tehdy před pětadvaceti lety vysypal ze soubojových pistolí prach a kule. Back byl nejmladším členem Arktické rady a vypadal spokojeněji a samoliběji než všichni ostatní i poté, co *Terror* pod jeho velením utrpěl takové škody a málem se potopil.

Kapitán sir John Franklin byl abstinent, ale ostatní se po třech hodinách šampaňského, vína, brandy, šery a whisky začali uvolňovat, smích kolem něj sílil, konverzace ve velkém sále ztrácela na formálnosti a Franklin se pomalu začínal cítit klidnější. Uvědomil si, že celá tahle recepce, všechny ty zlaté knoflíky, hedvábné nákrčníky, zářící výložky, skvělé jídlo, doutníky a úsměvy jsou dnes *pro něj*. Tentokrát je ústřední postavou *on*.

Proto jím otrásl, když ho starší Ross téměř nezdvorným pohybem odtáhl

stranou a začal ho zpoza doutníkového dýmu, převalujícího se v záři svící z křišťálových lustrů, bombardovat otázkami.

„Frankline, proč s sebou u všech čertů berete sto čtyřiatřicet chlapů?“ zaskřípěla pemza na drsném dřevu.

Kapitán sir John Franklin zamrkal. „Je to velká expedice, sire Johne.“

„Až zatraceně moc velká, jestli chcete znát můj názor. Je dost obtížné dostat přes led, do člunů a zpátky do civilizace třicet mužů, když se něco zvrtně. A sto třicet čtyři...“ Starý badatel si posměšně odfrkl a odkašlal si, jako by si chtěl odplivnout.

Franklin se usmíval a přikyvoval, v duchu si ale říkal, ať už ho staroch nechá na pokoji.

„A co vás věk,“ pokračoval Ross. „Je vám šedesát, proboha.“

„Padesát devět,“ opravil ho prkenně Franklin. „Pane.“

Starší Ross se nepatrně pousmál, jeho tvář ale ještě víc připomínala ledovec. „Jaký má *Terror* výtlak? Tři sta třicet tun? A *Erebus* něco kolem tří set sedmdesáti?“

„Tři sta sedmdesát dva má moje vlajková loď,“ upřesnil Franklin, „a tři sta dvacet šest má *Terror*.“

„A ponor mají obě pět metrů osmdesát, že ano?“

„Ano, mylorde.“

„To je absolutní šílenství, Frankline. Vaše lodě budou plavidla s nehlubším ponorem, jaká byla kdy vyslána na arktickou expedici. Všechno, co o těch oblastech víme, naznačuje, že vody, do kterých míříte, jsou mělké, plné písčín, skal a skrytého ledu. Moje *Victory* měla ponor jen dva metry sedmdesát a nemohli jsme se dostat přes písčinu před přístavem, kde jsme zimovali. George Back na ledu málem utrl dno vašeho *Terroru*.“

„Obě lodě jsou zesílené, sire Johne,“ vysvětloval Franklin. Cítil, jak mu po hrudi a po žebrech stéká pot na mohutné břicho. „Jsou to teď nejsilnější lodě pro plavbu v ledu na celém světě.“

„A co je to za nesmysly s těmi parními stroji pro lokomotivy?“

„To nejsou nesmysly, mylorde,“ odporoval Franklin a postřehl ve vlastním hlase jistý blahosklonný tón. Sám o páře nic nevěděl, na expedici s sebou ale vezl dva výborné strojníky a měl i Fitzjamese, který sloužil u nového parního loďstva. „Jsou to velice výkonné stroje, sire Johne. Umožní nám plout ledem tam, kde plachty nebudou stačit.“

Sir John Ross si odfrkl. „Ty vaše parní stroje nejsou ani určeny pro pohon lodí, nemám pravdu, Frankline?“

„Ne, sire Johne. Jsou to ale nejlepší parní stroje, jaké nám mohla Londýnská a greenwichská železnice prodat. Přestavěné pro námořní účely. Po čertech silné potvory, pane.“

Ross usrkl trochu whisky. „Možná silné, pokud máte v plánu vydláždit Severozápadní cestu pražci a kolejnicemi a jezdit tam zatracenou lokomotivou.“

Franklin se jeho poznámce dobromyslně zasmál, nepovažoval ji ale ani trochu za vtípnou a její hrubost ho hluboce urážela. Často nebyl schopen poznat, kdy si druzí lidé dělají legraci, a sám smysl pro humor postrádal úplně.

„Ve skutečnosti ale nijak zvlášť silné nejsou,“ pokračoval Ross. „Ta půl druhé tuny těžká mrcha, kterou nacpali do podpalubí vašeho *Erebu*, vyprodukuje jen pětadvacet koňských sil. A ta Crozierova je ještě slabší... maximálně dvacet koňských sil. Loď, která vás povleče za Skotsko – *Rattler* –, vyvíjí s menším parním strojem dvě stě dvacet koňských sil. Jenže to je námořní parní stroj, vyrobený pro plavbu.“

Na to neměl Franklin jak odpovědět, takže se jen usmál. Aby nějak zaplnil ticho, mávl na kolemjdoucího číšníka, který roznášel šampaňské. A pak, protože pití alkoholu se přičilo všem jeho zásadám, mohl už jen stát, držet skleničku v ruce, občas pohlédnout na vyprchávací šampaňské a čekat na vhodnou příležitost, jak se pití nenápadně zbavit.

„Uvědomte si, kolik dalších zásob jste mohl naložit na obě svoje lodě, kdyby tam nebyly ty zatracené parní stroje,“ nedal mu pokoj Ross.

Franklin se rozhlédl, jako by hledal záchranu, všichni ostatní ale byli pohrouženi v živý rozhovor s někým jiným. „Máme víc než dostatečné zásoby na tři roky, sire Johne,“ odpověděl konečně. „Na pět až sedm let, kdybychom museli přejít na snížené dávky.“ Znovu se usmál a snažil se, aby si tu tvrdou pazourkovou tvář udobřil. „A *Erebus* i *Terror* mají ústřední vytápění, sire Johne. To je něco, co byste byl na své *Victory* nepochybně ocenil.“

V bledých očích sira Johna Rosse se chladně zablesklo. „*Victory* rozdrtil led jako vejce, Frankline. Pohodlné parní vytápění by proti tomu sotva něco zmohlo, nemyslíte?“

Franklin se znovu rozhlédl a snažil se přilákat Fitzjamesův pohled. Nebo třeba i Crozierův. Kohokoli, kdo by mu přispěl na pomoc. Nikdo si ale zjevně nevšímal starého sira Johna a tlustého sira Johna, kteří stáli stranou a vedli tak vážný, byť jednostranný rozhovor. Prošel kolem nich číšník a Franklin mu odložil na podnos nedotčenou sklenici šampaňského.

„A kolik uhlí je vlastně třeba jen na vytopení jedné z těch vašich lodí tam nahoře na severu na jeden den?“ vyptával se dál starý Skot.

„No, to vážně nevím, sire Johne,“ odpověděl Franklin s okouzlujícím úsměvem. *Doopravdy* to nevěděl. A nijak zvlášť ho to nezajímalo. O parní stroje a uhlí se starali strojníci. Admiralita jistě všechno dobře naplánovala.

„Ale *já* to vím,“ odsekl Ross. „Spálíte až sedmdesát kilogramů uhlí denně jen na to, abyste udrželi teplou vodu v pohybu a vyhřáli kajuty posádky. Půl tuny drahocenného uhlí denně, budete-li chtít udržet tlak. A pokud poplujete –

počítám pro ty ošklivé ostřelovací kocábky s rychlostí tak čtyř uzlů –, budete pálit dvě až tři *tuny* uhlí denně. Mnohem víc, budete-li si muset prorážet cestu nakupeným ledem. Kolik uhlí s sebou *vezete*, Frankline?“

Kapitán sir John mávl rukou; uvědomoval si, že je to přezíravé, téměř zženštilé gesto. „Něco kolem dvou set tun, mylordé.“

Ross opět přimhouřil oči. „Přesněji řečeno po devadesáti tunách na *Erebu* i na *Terroru*,“ zaskřehotal. „A to když doplníte zásoby v Grónsku, než přeplyjete Baffinův záliv. Až se dostanete do skutečného ledu, už ho bude mnohem méně.“

Franklin se usmál a nic neřekl.

„Řekněme, že dorazíte na místo, kde budete přezimovat v ledu, s pětasedmdesáti procenty z původních devadesáti tun,“ pokračoval Ross neúprosně, jako když loď proráží měkký led, „bude vám tedy zbývat... kolik dní páry za normálních podmínek, ne za podmínek ledových? Tucet? Třináct? Čtrnáct?“

Kapitán sir John Franklin neměl sebemenší ponětí. Jeho mozek, byť to byl mozek profesionálního námořníka, takhle prostě nefungoval. Možná se mu náhlá panika – ne panika z nedostatku uhlí, ale z toho, že bude před sirem Johnem Rossem vypadat jako idiot – projevila v očích, protože starší námořník ho ocelovým stiskem uchopil za rameno. Když se k němu naklonil blíž, cítil kapitán sir John Franklin z jeho dechu whisky.

„Jaké jsou plány Admirality na vaši záchranu, Frankline?“ zaskřípěl Rossův tichý hlas. Všude kolem se nyní, těsně před koncem recepcy, ozýval hlasitý hovor a smích.

„Záchranu?“ zamrkal překvapeně Franklin. Něco takového, jako že by dvě nejmodernější lodě na světě – zesílené pro plavbu v ledu, poháněné párou, vybavené zásobami na pět nebo více let na ledu a řízené posádkami, které osobně vybíral sir John Barrow – mohly potřebovat, aby je někdo zachraňoval, mu prostě vůbec nepřišlo na mysl. Byla to absurdní představa.

„Máte v plánu zřizovat nouzové skryše potravin, až budete proplouvat mezi ostrovy?“ zeptal se šeptem Ross.

„Skryše?“ podivil se Franklin. „Nechávat někde cestou část zásob? Proč bych to u všech všudy dělal?“

„Abyste svoje muže a čluny dopravil k potravě a přístřeší, budete-li muset vyjít na led a dostat se odtamtud pěšky,“ vysvětloval zaníceně s planoucíma očima Ross.

„Proč bychom se měli pěšky vracet k Baffinovu zálivu?“ nechápal Franklin. „Naším cílem je proplout celou Severozápadní cestou.“

Sir John Ross stáhl hlavu zpět. Stisk jeho ruky na Franklinově paži zesílil. „Takže nepočítáte s žádnou záchranou lodí a nemáte žádný nouzový plán?“ „Ne.“

Ross popadl Franklina i za druhou paži a zmáčkl ho tak silně, že zavalitý kapitán sir John málem sykl bolestí.

„V tom případě, mládenče,“ zašeptal Ross, „pokud o vás do roku 1848 nic neuslyšíme, popluju vás osobně hledat. To přísahám.“

Franklin se náhle probudil.

Byl zbrocený potem. Připadal si slabý a točila se mu hlava. Srdce mu bušilo a každý jeho úder byl doprovázen výbuchem bolesti v hlavě, jako by mu v ní zvonil kostelní zvon.

S hrůzou sklopil oči ke svým nohám. Spodní polovinu těla měl překrytou hedvábím.

„Co to má znamenat?“ vykřikl vyděšeně. „Co je to? Někdo přese mne hodil vlajku!“

Lady Jane postrašeně vyskočila. „Vypadal jsi, že je ti zima, Johne. Celý ses třásl. Přehodila jsem ji přes tebe jako přikrývku.“

„Bože můj!“ zaječel kapitán sir John Franklin. „Bože můj, ženská, víš, cos to udělala? Nevíš snad, že vlajkou se překrývají mrtví?“

CROZIER

70° 05' s.š., 98° 23' z.d.

říjen 1847

Kapitán Crozier sestupuje po krátkých schůdcích na mezipalubu, protáhne se utěsněnými dvojitými dveřmi a téměř se zapotáčí pod náhlým přívalem tepla. Přestože vytápění cirkulující horkou vodou je už několik hodin zavřené, tělesné teplo více než padesáti mužů spolu se zbytkovým teplem po vaření stačí k tomu, aby udrželo teplotu na mezipalubě poměrně vysoko – těsně nad bodem mrazu, tedy o nějakých pětáctyřicet stupňů výš než venku. Účinek na někoho, kdo právě strávil půl hodiny na palubě, je stejný, jako by plně oblečený vešel do sauny.

Vzhledem k tomu, že hodlá pokračovat dál na nevytopenou dolní palubu a do podpalubí a nesvléká si proto venkovní teplé oblečení, se Crozier tady v teple dlouho nezdržuje. Na okamžik se ale přesto zastaví a – jako každý správný kapitán – rozhlédne se, aby se přesvědčil, jestli se za tu půlhodinu, po kterou byl pryč, všechno nezhroutilo.

Navzdory tomu, že mezipaluba je na lodi jediným prostorem, kde celá posádka spí, jí a tráví všechnen čas, je tu tma jako ve velšském dole; malé světélky jsou i přes den zakryté sněhem a noc nyní trvá dvaadvacet hodin. Tu a tam jsou vidět malé kruhy světla vrhané lampami na velrybí tuk, lucernami nebo svíčkami, většinou se však muži v tom přítmí pohybují po paměti a pamatují si, kde se mají vyhnout nesčetným jen matně viditelným hromadám a zavěšeným zásobám uložených potravin, oblečení, náradí i jiným mužům spícím ve svých hamacích. Když jsou všechny hamaky roztažené – norma na jednoho muže činí pětáctičet centimetrů –, nedá se tudy projít vůbec s výjimkou dvou pětáctyřicet centimetrů širokých uliček po obou stranách trupu. Teď je však od stropu zavěšeno jen několik málo hamaků – leží v nich ti, kdo se potřebují prospat před pozdní hlídkou – a hluk hovoru, smíchu, kleteb a kašle spolu s rachocením nádobí pana Diggheho a jeho neustálými nadávkami je tak hlasitý, že se v něm částečně ztrácí i praskání a sténání ledu.

Lodní konstrukční výkresy uvádějí výšku dvou set deseti centimetrů, ve

skutečnosti však mezi masivními lodními trámy nad hlavou a tunami prken a dalšího dřeva uskladněnými na regálech, zavěšených z těchto trámů, zbývá v mezupalubí necelých sto osmdesát centimetrů, takže několik málo skutečně vysokých mužů na *Terroru*, jako je například ten zbabělec Manson, co čeká dole, musí neustále chodit shrbeně a v předklonu. Francis Crozier tak vysoký není. Ani s čepicí a šálou na hlavě se nemusí shýbat, když se otáčí.

Doprava směrem k zádi se od místa, kde Crozier stojí, táhne cosi, co vypadá jako nízký a úzký temný tunel, ve skutečnosti to ale je chodbička vedoucí k „důstojnickým ubikacím“, králíkárně šestnácti malých kajut a dvou stíněných jídelen pro vyšší a palubní důstojníky. Crozierova kajuta je stejně velká jako všechny ostatní – metr osmdesát na metr padesát. Chodbička je temná a sotva šedesát centimetrů široká. Projde jí najednou jen jeden muž, který ještě musí sehnout hlavu, aby se vyhnul zavěšeným zásobám, a rozložitější muži se musí natočit a šourat se úzkou uličkou bokem.

Důstojnické ubikace jsou vecpané do osmnácti z celkových devětatvaceti metrů lodní délky, a protože *Terror* je tady na mezupalubě široký jen osm a půl metru, úzká chodbička představuje jediný přímý přístup na záď.

Crozier vidí světlo z velké kajuty na zádi, kde – i v téhle pekelné zimě a tmě – někteří z jeho zbývajících důstojníků odpočívají u dlouhého stolu, pokoušejí dýmku nebo čtou něco z dvanáctisetsvazkové knihovny, která je tam uložena. Slyší také hudbu: jeden z těch kovových kotoučů pro flašinet vyhrává melodii, která byla před pěti lety populární v londýnských tančárnách. Crozier ví, že si ji přehrává poručík Hodgson; je to jeho oblíbená melodie a poručíka Edwarda Littleho, Crozierova výkonného důstojníka a milovníka klasické hudby, dokáže dohnat k naprosté zběsilosti.

Na důstojnickém území je zjevně všechno v pořádku, Crozier se tedy otočí a pohlédne kupředu. Ubikace posádky zabírá zbývající třetinu lodní délky – jedenáct metrů –, tísní se v ní však 41 dosud žijících a služby schopných námořníků a kadetů z původního stavu čtyřiačtyřiceti mužů.

Dnes večer neprobíhá žádná výuka a zbývá necelá hodina do večerky, kdy všichni roztáhnou hamaky a zalehnou, takže většina mužů sedí na námořních truhlách nebo kupách uskladněného materiálu, kouří nebo si v tlumeném světle povídají. Střed ubikace zabírá gigantický Frazerův patentní sporák, na němž pan Diggle peče sušenky. Diggle – podle Crozierova názoru nejlepší kuchař v celém loďstvu a navíc doslova terno; Crozierovi se totiž těsně před odplutím expedice podařilo ukřičeného kuchaře ukrást přímo z vlajkové lodi kapitána sira Johna Franklina – neustále něco kuchtí, obvykle právě sušenky, a pořád u toho nadává svým pomocníkům, tluče je, kope a proklíná. Muži z blízkosti obrovského sporáku doslova prchají do bezpečí, vrhají se do prů-

lezu, který je u něj, a spěchají na nižší paluby pro potřebné zásoby, aby se vyvarovali jeho výřečnosti a hněvu.

Samotný Frazerův patentní sporák Crozierovi připadá skoro stejně velký jako ten vlakový parní stroj v podpalubí. Kromě gigantické trouby a šesti velkých ploten obsahuje ta obrovitá železná obluda zabudované odsolovací zařízení a výkonné ruční čerpadlo, které je může zásobovat vodou buď z oceánu nebo z řad velkých sladkovodních nádrží dole v podpalubí. Jenže mořská voda venku i voda v podpalubí je momentálně zmrzlá na kámen, takže ve velkých hrncích bublajících na plotnách pana Diggleho se rozpouštějí jen kusy ledu, vysekané z vodních nádrží dole a vynesené nahoru právě za tímto účelem.

Za přepážkou postavenou z polic a kredencí pana Diggleho, v místech, kde kdysi stávala příďová štítnice, vidí kapitán marodku, umístěnou v čelním kolizním prostoru. Dva roky *Terror* žádnou marodku neměl. Prostor byl od paluby až ke stropním trámům zaplněn dalšími bednami a soudky a námořníci, kteří potřebovali pomoc lodního lékaře nebo jeho asistenta, byli o půl osmé ráno lodního času ošetřeni poblíž sporáku pana Diggleho. Teď ale, když zásob ubylo a počet nemocných a raněných naopak stoupá, vyrobili tesaři v čelním kolizním prostoru trvalejší oddělenou kóji, která mohla být použita jako marodka. I tak ale kapitán mezi bednami vidí tunelovitý přístup do kouta, který vyhradili na spaní Mlčenlivé dámě.

Debata o tom, co s ní, zabrala v červnu skoro celý den – Franklin jednoznačně rozhodl, že Eskymačka nemá na jeho loď povolený přístup. Crozier ji na loď pustil, ale jeho diskuse s výkonným důstojníkem poručíkem Littlem o tom, kam ji uložit, nabývala místy téměř absurdních rozměrů. Oba věděli, že dokonce i Eskymačka by na venkovní a dolní palubě či v podpalubí umrzla, takže zbývalo pouze hlavní mezipalubí. Rozhodně nemohla spát v ubikaci posádky, přestože díky té věci venku na ledu už tehdy měli několik volných hamaků.

Za Crozierova mládí, když sloužil jako plavčík a později kadet, se ženy propašované na palubu strkaly do temného a téměř nevětraného páchnoucího lanového přístěnku v nejnižší a nejčelnější části lodě, kde byly na dosah příďové nástavby a šťastlivce či šťastlivců, kteří je dostali na loď. Jenže i v červnu, kdy se Mlčenlivá objevila, byla teplota v lanovém přístěnku *Terroru* pod nulou.

Ne, ubytovat ji společně s posádkou nepřipadalo v úvahu.

V důstojnických ubikacích? Možná. Prázdné kajuty měli, protože někteří jeho důstojníci už byli mrtví a roztrhaní. Jenže poručík Little i jeho kapitán se rychle shodli na tom, že přítomnost ženy pouhých několik tenkých přepážek a posuvných dveří od spících mužů by nedělala dobrotu.

Tak co tedy? Nemohou jí přece přidělit místo na spaní a pak k ní na celou noc postavit ozbrojenou stráž.

Byl to Edward Little, který přišel s nápadem, že by mohli posunout pár

beden se zásobami a vytvořit tak v čelním kolizním prostoru, kde by jinak byla marodka, malou jeskyňku, v níž by žena přespávala. Jediný, kdo denně zůstával celou noc vzhůru, byl pan Diggle – jak mu velela povinnost, pekl sušenky a smažil maso k snídani –, a pokud měl pan Diggle někdy zájem o ženskou společnost, ty dny už zjevně dávno minuly. Navíc, usoudili poručík Little i kapitán Crozier, bude jejich návštěvnici tak blízko Frazerovu patentnímu sporáku pěkně teplíčko.

V tom posledním se opravdu nemýlili. Mlčenlivé dámě se z horka dělalo zle, takže byla nucena v jeskyňce z beden a soudků spát na svých kožešinách nahá. Kapitán to zjistil čirou náhodou a nemohl na ten pohled zapomenout.

Teď si Crozier bere z háku lucernu, zapaluje ji, zvedá příklop a sestupuje po schůdkách na dolní palubu dřív, než se začne rozpouštět jako jeden z těch kusů ledu na sporáku.

Tvrdit, že je na dolní palubě zima, by bylo příliš slabé slovo a omyl toho druhu, jakého se Crozier dopouštěl kdysi dávno, než poprvé vyplul do Arktidy. Pod schůdky, pouhé dva metry pod mezipalubím, je teplota nižší přinejmenším o třicet stupňů. Vládne tu téměř absolutní tma.

Crozier si nachází chvíli na obvyklou kapitánskou obhlídku. Kruh světla z jeho lucerny je slabý a ozařuje především mlhu, v níž se ve vzduchu sráží jeho dech. Všude kolem něj je labyrint beden, velkých sudů i malých soudků, barelů, plechových krabic, pytlů s uhlím a plachtami překrytých hromad. Celý prostor je od paluby až po stropní trámy napěchovaný zbývajícími zásobami. Crozier by se tu ovšem vyznal i bez lucerny a našel by cestu potmě mezi pištěním krys; zná svoji loď do poslední pídě. Občas, zejména pozdě v noci, když venku sténá led, si Francis Rawdon Moira Crozier uvědomuje, že *Terror* je jeho manželka, matka, nevěsta i děvka. Tahle důvěrná znalost dámy vyrobené z dubu a železa, z koudele a balastu, z plátna a mosazi je jediným skutečným manželstvím, které zná a které kdy pozná. Jak si mohl v Sophiině případu myslet něco jiného?

V jiných chvílích, ještě později v noci, když se sténání ledu promění ve skřeky, mívá Crozier dojem, že se loď stala jeho tělem i jeho myslí. Tam venku – za hranicí palub a trupu – leží smrt. Věčný chlad. Tady, byť zamrzlé v ledu, jeho srdce stále alespoň sotva znatelně tepe, tady se udržuje teplo, konverzace, pohyb a zdravý rozum.

Crozier si ale také uvědomuje, že ponořit se do útrob lodi je jako ponořit se příliš hluboko do vlastního těla nebo mysli. To, co tam člověk najde, nemusí být vždy příjemné. Dolní paluba je jako břicho. Tady se skladuje potrava a další nezbytné náležitosti, všechno pečlivě zabalené a uložené v pořadí, v jakém by to mělo přijít na řadu, snadno dostupné nešťastníkům, které sem zahrnaly nadávky a štulce pana Diggleho. Níž, v podpalubí, kam má namířeno, jsou

střeva a ledviny, nádrže s vodou, většina uskladněného uhlí a další zásoby. Největší starosti ale Crozierovi dělá analogie s myslí. Po většinu života je pronásledován a mučen melancholií a uvědomuje si, že je to jeho tajná slabost, kterou v dospělém věku ještě zhoršilo dvanáct zim strávených v zamrzlých vodách arktické temnoty a kterou před nedávnem proměnilo v aktivní agonii odmítnutí Sophie Cracroftové, a tak se Crozier na částečně osvětlené a příležitostně vytápěné, přesto ale obyvatelné mezipalubí dívá jako na zdravou část svého rozumu. Trudnomyslné duševní podsvětí dolní paluby je místem, kde poslední dobou tráví příliš mnoho času – naslouchá skřekům ledu, čeká na chvíli, kdy kovové šrouby a svorníky trámů explodují mrazem. Ještě nižší podpalubí se svými strašlivými pachy a čekající kajutou mrtvých, to je šílenství.

Crozier ze sebe podobné myšlenky setřásá. Dívá se do uličky dolní paluby, která se táhne mezi narovnanými bednami a sudy. Světlo lucerny se odráží od předělových dveří skladiště chleba a uličky se po obou stranách zužují v tunely ještě těsnější, než je chodbička mezi důstojnickými ubikacemi nahoře v mezipalubí. Tady se musí námořníci protáhnout mezi skladištěm chleba a plátnými rukávy obsahujícími poslední pytle uhlí pro *Terror*. Na pravoboku je na přídi tesařské skladiště a na levoboku proti němu loďmistrův sklad.

Crozier se otočí a posvítí si lucernou k zádi. Krysy se poněkud letargicky klidí před světlem a mizí mezi sudy nasoleného masa a bednami konzervovaných potravin.

I v chabém svitu lucerny kapitán vidí, že visací zámek na dveřích skladu lihovin je bezpečně zamčený. Každý den sem zajde jeden z Crozierových důstojníků a přinese potřebné množství rumu na denní dávku poledního grogu pro mužstvo – čtvrt pinty sedmdesátiprocentního rumu na tři čtvrtě pinty vody. Ve skladu lihovin je rovněž víno a brandy pro důstojníky a navíc dvě stě mušket, dlouhých tesáků a šavlí. Jak je u královského námořnictva odjakživa zvykem, vedou ke skladu lihovin průlezy přímo z důstojnické jídelny a z velké kajuty nahoře. Kdyby náhodou došlo ke vzpouře, důstojníci by se ke zbráním dostali první.

Za skladem lihovin je dělostřelecký sklad, kde jsou soudky střelného prachu a olova. Po obou stranách skladu lihovin se nacházejí různé skladovací přístěnky a skříňky, jsou tu skříňky s kotevními řetězy, plachetní sklad plný chladného plátna a oděvní sklad, ze kterého pan Helpman, loďní písař, vydává teplé venkovní oblečení.

Za skladem lihovin a dělostřeleckým skladem je kapitánův sklad, v němž má Francis Crozier uložené své soukromé – a z vlastní kapsy zaplacené – zásoby šunky, sýra a dalších dobrot. Stále přetrvává zvyk, podle něhož kapitán čas od času uspořádá hostinu pro svoje důstojníky, a přestože potraviny v Crozierově skladu se nedají porovnat s luxusními pochoutkami v soukro-

mém skladu nebožtíka kapitána sira Johna Franklina na *Erebu*, Crozierova spíž – teď už téměř prázdná – vydržela dvě léta a dvě zimy na ledu. Navíc má tu výhodu, říká si v duchu s úsměvem, že obsahuje slušný vinný sklípek, který je důstojníkům stále ještě k dispozici. A mnoho lahví whisky, na niž je zase závislý kapitán. Nešťastný korvetní kapitán, poručíci i civilní důstojníci na palubě *Erebu* se museli dva roky obejít bez lihovin. Sir John Franklin byl abstinent, a dokud byl naživu, byla abstinentní i jeho důstojnická jídelna.

Úzkou uličkou, vedoucí zpět od příděl, se ke Crozierovi blíží poskakující rozsvícená lucerna. Kapitán se otočí právě včas, aby viděl, jak se mezi rukávy s uhlím a dveřmi skladiště chleba protahuje objemná postava připomínající chlupatého černého medvěda.

„Pane Wilsoně,“ osloví ji Crozier, jen co podle velkého břicha, rukavic z tulení kůže a jelenicových nohavic, které před odplutím nabídli celé posádce, jenomže většina mužů dala přednost flanelovým a vlněným kalhotám, pozná tesařova pomocníka. Někdy během plavby si pomocník ušil objemný – ale podle vlastního tvrzení teplý – svrchní plášť z vlčích kůží, které naložili na dánské velrybářské základně v Disko Bay.

„Kapitáne.“ Wilson, jeden z nejtlustších mužů na palubě, nese v jedné ruce lucernu a v podpaží druhé ruky má zastrčených několik tesařských nástrojů.

„Pane Wilsoně, nechávám se poroučet panu Honeymu a vzkazují mu, aby byl tak laskav a zašel za mnou do podpalubí.“

„Rozkaz, pane. Kam do podpalubí, pane?“

„Ke kajutě mrtvých, pane Wilsoně.“

„Rozkaz, pane.“ Světlo lucerny se odráží v očích, které nechal pomocník zvědavě upřené na kapitána o vteřinku příliš dlouho.

„A požádejte pana Honeyho, aby přinesl páčidlo, pane Wilsoně.“

„Rozkaz, pane.“

Crozier ustoupí stranou a vmáčkne se mezi dva soudky, aby kolem něj větší muž mohl projít ke schůdkům do mezipalubí. Kapitán ví, že sem možná lodního tesaře tahá zbytečně – nutí ho, aby se takhle před večerkou bez jakéhokoliv dobrého důvodu oblékal do teplého ošacení –, má ale jisté tušení a říká si, že pořád je lepší vyrušit ho teď než později.

Jen co Wilson protlačil objemné tělo horním příklopem, zvedá kapitán Crozier spodní příklop a sestupuje do podpalubí.

Vzhledem k tomu, že celý prostor podpalubí leží pod úrovní venkovního ledu, je uvnitř skoro stejná zima jako v tom cizím světě za lodním trupem. A je tam větší tma, protože věčnou černotu neoslabuje polární záře, hvězdy ani měsíc. Vzduch je plný uhelného prachu a kouře – Crozier sleduje, jak se černé částičky sazí obtácejí kolem jeho syčící lucerny jako čarodějný spár – a páchne splašky a špínou. Z temnoty na zádi se ozývají škrábavé, šoupavé

a chřestivé zvuky, Crozier ale ví, že to je jen uhlí, které v kotelně házejí lopatami do topeniště. Jen zbytkové teplo z kotle brání tomu, aby se osm centimetrů špinavé vody, která se převaluje u paty schůdků, také proměnilo v led. Na opačné straně, kde je příď zabořená hlouběji do ledu, je téměř třicet centimetrů ledové vody, přestože ji muži šest a více hodin denně odčerpávají pumpami. *Terror* má stejně jako každý jiný živý organismus četné životně důležité funkce – včetně neustále rozžhaveného sporáku pana Diggleho –, které vytvářejí vlhkost, a zatímco mezpalubí je neustále zavlhlé a lemované ledem a dolní paluba úplně zamrzlá, podpalubí je sklepení, kde z každého trámu visí ledové rampouchy a dole vám až nad kotníky šplouchá voda z rozpuštěného ledu. K mrazivé teplotě přispívají i ploché černé stěny jedenadvaceti železných vodních nádrží, které lemují obě strany trupu. Nádrže, které byly před vyplutím expedice naplněny osmatřiceti tunami pitné vody, se nyní změnily v obrněné ledovce a dotknout se železné stěny znamená přijít o kus kůže.

Jak říkal vojín Wilkes, Magnus Manson čeká u paty schůdků; obrovitý námořník první třídy ale nesedí na zadku na spodním schůdku, čeká vestoje. Hromotluk musí pod nízkými trámy shýbat hlavu a krčit ramena. Jeho bledý těstovitý obličej a neoholené tváře připomínají Crozierovi nahnilý bílý oloupaný brambor nacpaný pod velšskou paruku. V drsném světle lucerny se odmítá podívat kapitánovi do očí.

„Co to má znamenat, Mansone?“ V Crozierově hlase nezaznívá bič, jímž práskal po námořníkovi na hlídce a po svém poručíkovi. Jeho tón je klidný, bezvýrazný a sebejistý a z každé slabiky jako by čišelo, že má oprávnění dát kohokoli zbičovat či pověsit.

„To já kvůlivá těm duchům, kapitáne.“ Na tak velkého chlapa má Magnus Manson pisklavý, měkký hlas dítěte. Když se *Terror* a *Erebus* v červenci 1845 zastavily v Disko Bay na západním pobřeží Grónska, kapitán sir John Franklin považoval za nutné vyloučit z řad expedice dva muže – vojína námořní pěchoty a jednoho z plachtařů na *Terroru*. Crozier tehdy doporučil, aby byli ponecháni na břehu rovněž námořník John Brown a vojín Aitken z jeho lodě – byli to prakticky invalidé a na takovou výpravu je vůbec nikdo neměl přijmout –, občas ale litoval, že s těmi čtyřmi neposlal domů i Mansona. Pokud nebyl hromotluk vysloveně slabomyslný, měl k tomu tak blízko, že byl rozdíl nepostřehnutelný.

„Víte přece, že na *Terroru* žádní duchové nejsou, Mansone.“

„Ano, kapitáne.“

„Podívejte se na mne.“

Manson zvedne hlavu, do očí se však Crozierovi nepodívá. Kapitán žasne nad tím, jak maličká vypadají jeho bledá očka v té velké bílé hroudě obličeje.

„Odmítl jste splnit rozkaz pana Thompsona a nosit pytle s uhlím do kotelny, námořníku Mansone?“

„Ne, pane. Ano, pane.“

„Víte, jaké jsou na této lodi následky neuposlechnutí jakéhokoli rozkazu?“ Crozier má pocit, jako by mluvil s malým klukem, přestože Mansonovi je nejmíň třicet let.

Obličej velkého námořníka se rozjasní, protože konečně dostal otázku, na kterou umí správně odpovědět. „To jo, kapitáne. Zbičování, pane. Dvacet ran. A pak stovka, když neposlechnu víckrát. Voběšení, pokavad neposlechnu vopravdovýho důstojníka, ne jen pana Thompsona.“

„Přesně tak,“ potvrzuje Crozier, „víte ale, že kapitán může také zvolit jakýkoli jiný trest, který považuje za adekvátní danému přestupku?“

Manson k němu shlíží a v bledých očích má zmatek. Nerozumí otázce.

„Říkám, že vás můžu potrestat, jak budu považovat za vhodné,“ vysvětluje kapitán.

Těstovitý obličej zalije vlna úlevy. „Jo tak, no jasně, kapitáne.“

„Místo dvaceti ran bičem,“ pokračuje Francis Crozier, „vás můžu nechat na dvacet hodin beze světla zavřít do kajuty mrtvých.“

Z Mansonových beztak už bledých a zmrzlých rysů zmizí tolik krve, až se Crozier chystá uskočit stranou, pokud by hromotluk omdlel.

„To... to byste ne...“ Hlas toho dospělého dítěte stoupá k vibratu.

Crozier dlouhou chvíli, naplněnou jen mrazem a sykotem lucerny, neodpovídá. Nechává námořníka, aby si sám četl v jeho výrazu. „Co si myslíte, že slyšíte, Mansone?“ zeptá se konečně. „Vyprávěl vám někdo duchařské pohádky?“

Manson otevře ústa, vypadá ale, jako by se nemohl rozhodnout, na kterou otázku odpovědět nejdřív. Na tlustém spodním rtu se mu usazuje led. „Walker,“ hlesne nakonec.

„Bojíte se Walkera?“

James Walker, Mansonův přítel, který byl přibližně stejně starý jako tenhle idiot a ne o moc chytřejší, byl zatím posledním z mužů, kteří zemřeli na ledu, právě před týdnem. Lodní předpisy vyžadovaly, aby posádka udržovala v blízkosti lodi několik vyvrtaných malých děr v ledu (a to i v případě, že byl led jako momentálně kolem *Terroru* čtyři až pět metrů tlustý), aby bylo možno dostat se k vodě, kdyby snad na palubě vypukl požár. Walker a dva další námořníci byli potmě venku právě za tímto účelem, chystali se znovu provrtat starou díru, přestože věděli, že za necelou hodinu opět zamrzne, nebude-li se ledový škrálop prorážet kovovými bodci. Bílý děs se objevil zpoza tlakového hřebene, utrl námořníkovi ruku a v okamžení mu rozdrtil žebra na třísky; zmizel dřív, než stačily ozbrojené hlídky na palubě zvednout brokovnice.

„Walker vám vyprávěl duchařské pohádky?“ upřesňuje si Crozier.

„Ano, kapitáne. Ne, kapitáne. S Jimmym to bylo takhle, povídá mi večír předtím, co ho ta věc zabila, tak mi povídá, Magnusi, kdyby mě ten pekelný

zmetek tam venku na ledu někdy dostal,‘ povídá, ‚tak se i v tom bílým rubáši vrátím a pošeptám ti do ucha, jaká je v pekle zima.‘ Bůh mi buď svědkem, kapitáne, přesně tohle mi Jimmy řek. A teď slyším, jak se chce dostat ven.“

A jakoby na zavalanou lodní trup zasténá, studená podlaha pod jejich nohama zaúpí, kovové záporny na nosných trámec odpovědí vlastním zakvílením a okolní temnotou se rozlehne jakýsi skřípavý a drásavý zvuk, který jako by proběhl po celé délce lodi. Led je nepokojný.

„Tohle jsou ty zvuky, co slycháte, Mansone?“

„Ano, kapitáne. Ne, pane.“

Kajuta mrtvých je na pravoboku, deset metrů od nich směrem k zádi, hned za poslední kovově vrzájící vodní nádrží, když ale venkovní led přestane dělat rámus, slyší Crozier jen tlumené skřípění a šoupání lopat v kotelně ještě dál na zádi.

Má už těch nesmyslů plné zuby. „Vy přece víte, že se váš přítel nevrátí, Magnusi. Leží támhle v rezervním skladišti plachet, bezpečně zašitý do vlastního hamaku, spolu s ostatními mrtvými. Je zmrzlý jako kámen, omotaný třemi vrstvami naší nejtěžší plachtoviny a pevně převázaný. Pokud odtamtud něco slyšíte, jsou to jen zatracené krysy, co se k nim snaží prokousat. To přece víte, Magnusi Mansone.“

„Ano, pane.“

„Žádné neplnění rozkazů nebudu na své lodi trpět, námořníku Mansone. Musíte se okamžitě rozhodnout. Když vám to pan Thompson přikáže, budete nosit uhlí. Když vás sem dolů pošle pan Diggle, dojdete mu pro zásoby potravin. Všechny rozkazy budete plnit okamžitě a zdvořile. Jinak půjdete před soud... *přede mne*... a musíte počítat s tím, že sám strávíte chladnou noc bez lucerny v kajutě mrtvých.“

Manson bez dalšího slova naznačí fuknutím kotníků do čela zasalutování, popadne obrovský pytel uhlí ze schůdků, kam ho předtím položil, a odnáší ho do tmy na zádi.

Strojník sám je vysvěčený do tílka s dlouhými rukávy a manšestrových kalhot a hází lopatou uhlí spolu se staříčkým sedmačtyřicetiletým topičem jménem Bill Johnson. Druhý topič, Luke Smith, je na mezipalubě a spí před další směnou. Hlavní topič *Terroru*, mladý John Torrington, byl prvním členem expedice, který zemřel, a to na Nový rok 1846. To byla ovšem smrt z přirozených příčin. Lékař zřejmě devatenáctiletému Torringtonovi doporučil, aby se za účelem léčby souchotin vypravil na moře, a Torrington po dvou měsících invalidity chorobě podlehl, když byly lodě tu první zimu zamrzlé v přístavu na Beecheyově ostrově. Doktor Peddie a doktor McDonald Crozierovi řekli, že chlapcovy plíce byly plné uhelného prachu jako kominíkovy kapsy.

„Díky, kapitáne,“ děkuje mladý strojník mezi dvěma záběry lopatou. Námořník Manson právě složil na zem druhý pytel uhlí a odešel pro třetí.

„Rádo se stalo, pane Thompsoně.“ Crozier pohlédne na topiče Johnsona. Námořník je o čtyři roky mladší než kapitán, ale vypadá o třicet let starší. Všechny záhyby kůže a vrásky v jeho věkovitém obličejí jsou vykreslené uhlovou černí a špínou. Dokonce i bezzubé dásně má šedé jako popel. Crozier nechce svého strojníka – a tudíž důstojníka, byť civilního – napomínat před topičem, přesto však poznamená: „Předpokládám, že propříště bude lepší nepoužívat příslušníků námořní pěchoty jako poslíčků, i kdyby ještě někdy došlo k něčemu podobnému, o čemž velice pochybuji.“

Thompson přikývne, s hlasitým prásknutím přibouchne lopatou železná dvířka kotle, pak se o ni opře a požádá Johnsona, aby zašel nahoru a přinesl mu od pana Diggleho šálek kávy. Croziera těší, že topič odešel, ještě větší radost má ale z toho, že je kotel zavřený; po té zimě všude jinde se mu ze zdejšího vedra trochu zvedá žaludek.

Kapitán se neubrání tomu, aby v duchu přemýšlel o zvláštním osudu svého strojníka. Praporčík James Thompson, strojník první třídy, absolvent kurzu v parní továrně královského námořnictva ve Woolwichi – nejlepší světové výcvikové školy pro novou generaci odborníků na parní pohon – tady stojí vysvělečený do špinavého tílka a hází uhlí jako obyčejný topič v ledem uvězněné lodi, která se už přes rok vlastními silami nepohnula ani o píd.

„Pane Thompsoně,“ začne Crozier, „omlouvám se, že jsem dnes ještě neměl příležitost promluvit si s vámi – od té doby, co jste se vrátil z *Erebu*. Měl jste možnost poradit se s panem Gregorym?“

John Gregory je strojník na palubě vlajkové lodi.

„Měl, kapitáne. Pan Gregory je přesvědčen, že jakmile přijde skutečná zima, už se jim nikdy nepodaří dostat se k tomu poškozenému hnacímu hřídeli. I kdyby se jim podařilo prohrabat se ledem a vyměnit poslední lodní šroub tím, který dokázali improvizovaně opravit, náhradní hnací hřídel je natolik zdeformovaný, že *Erebus* určitě pod parou nikam neodpluje.“

Crozier přikyvuje. *Erebus* si druhý hnací hřídel ohnul před více než rokem, když se loď v zoufalém pokusu vrhla proti silnému ledu. Vlajková loď – těžší a s výkonnějším parním strojem – plula to léto poli nahromaděných ledových ker jako první a rozrážela cestu oběma plavidlům. Poslední led, na který narazili, než zamrzli na tomhle místě, kde jsou už třináct měsíců, byl však tvrdší než železo experimentálního šroubu i hnacího hřídele. V létě pak potápěči – kteří do jednoho utrpěli omrzliny a málem zemřeli – potvrdili, že se nejen roztržili lodní šroub, ale že je ohnutý a zlomený i hřídel.

„Co uhlí?“ ptá se kapitán.

„*Erebus* má uhlí tak... možná... na čtyři měsíce vytápění v ledu, a to při

jedné hodině cirkulace horké vody mezupalubím denně, kapitáne. Pro plavbu pod parou mu na příští léto nezbude nic.“

Pokud se příští léto vyprostíme, pomyslí si Crozier. Po tom letošním, kdy led nepovolil ani na jediný den, je spíš pesimista. Franklin v těch posledních několika týdnech volnosti v létě 1846 spotřebovával zásoby uhlí *Erebu* velice marnotratným tempem, protože nepochyboval, že dokáže-li si prorazit cestu těmi několika posledními kilometry ledových polí, dostane se expedice do otevřených vod Severozápadní cesty při severním pobřeží Kanady a koncem podzimu že už budou všichni popíjet čaj v Číně.

„Jak jsme na tom s uhlím *my*?“ ptá se Crozier.

„Zbývá nám možná tak na šest měsíců vytápění,“ odpoví Thompson. „To ale jen v případě, že přejdeme ze dvou hodin denně na jednu. A doporučuji, abychom to udělali brzo – nejpozději prvního listopadu.“

To znamená za necelé dva týdny.

„A pro plavbu?“ chce vědět Crozier.

Pokud led příští léto vůbec povolí, má Crozier v úmyslu nacpat všechny, kdo na *Erebu* přežijí, na palubu *Terroru* a vše vsadit na pokus o návrat stejnou cestou, jakou připluli – severně nepojmenovanou úžinou mezi poloostrovem Boothia a Ostrovem prince Waleského, jíž předminulé léto propluli na jih, kolem Walkerova mysu a dál Barrowovou úžinou, jako zátka z láhve vylétnout ven Lancasterovým průlivem a se všemi plachtami vykasanými a s posledními zbytky uhlí pod kotlem pospíchat na jih do Baffinova zálivu, hnát se, jako by jim za zadkem hořela koudel, spálit třeba zásobní ráhna i nábytek, cokoli, z čeho získají poslední trochu páry, která je dopraví na otevřené moře u Grónska, kde by je mohli najít velrybáři.

I kdyby se ale stal zázrak a led je tady propustil ze svého sevření, bude také potřebovat páru na to, aby si mezi jižně plovoucím ledem proklestil cestu na sever do Lancasterova průlivu. Crozierovi a Jamesi Rossovi se kdysi s *Terrorem* a *Erebem* podařilo jen pod plachtami uniknout z jižního polárního ledu, tenkrát ale pluli *po proudu* spolu s unášenými ledovci. V téhle zatracené Arktidě musí loď *proti proudu* ledu, který se sune od severního pólu, plachtit celé týdny, jen aby se dostaly k úžinám, jimiž mohou uniknout.

Thompson pokrčí rameny. Vypadá vyčerpaně. „Pokud na Nový rok přestane topit a nějak se nám podaří přežít do příštího léta, mohlo by nám zůstat tak... na šest dnů plavby pod parou bez ledu? Na pět?“

Crozier opět pouze přikývne. Pro jeho loď to téměř nepochybně znamená rozsudek smrti, nemusí to ale nevyhnutelně znamenat totéž pro posádky obou lodí.

Z temné chodby k nim dolehne nějaký zvuk.

„Děkuji vám, pane Thompsone.“ Kapitán sejme lucernu z železného háku, vyjde z tepla kotelny a zamíří do čvachtavé vody a tmy.

Thomas Honey čeká v chodbičce a jeho lampička se zapálenou svíčkou ve špatném vzduchu prská. Před sebou jako mušketu drží velké železné páčidlo, které svírá v tlustých rukavicích; dveře kajuty mrtvých, zamčené na dvě závory, ještě neotevřel.

„Děkuji, že jste přišel, pane Honeyi,“ vítá Crozier svého tesaře.

Bez jakéhokoli vysvětlení odstrčí petlice na dveřích a vejde do ledově studeného skladu.

Neodolá nutkání, zvedne lucernu a posvítí si k zádové přepážce, kde jsou ve společném rubáši z plachtoviny uložena těla šesti mužů.

Hromada se svíjí pohybem. Crozier to očekával – předpokládal, že uvidí, jak se pod plachtou pohybují krysy –, uvědomuje si ale, že to, co vidí, je převalující se masa krys i *nad* plachtovým rubášem. Je před ním masivní kostka krys, tyčící se skoro půl druhého metru nad podlahu, v níž stovky hlodavců bojují o to, aby se dostaly k mrtvým mužům. Pištění se tu ozývá obzvlášť hlasitě. Další krysy mají on i tesař přímo pod sebou, probíhají jim oběma mezi nohama. *Spěchají na hostinu*, pomyslí si Crozier. A vůbec se nebojí světla lucerny.

Crozier otočí lucernu zpátky k loďnímu trupu, vyjde po lehce stoupající podlaze, jejíž sklon je následkem nachýlení lodi na levobok, a kráčí podél zakřivené a nakloněné stěny.

Tady.

Přidrží lucernu blíž.

„Panebože, zatracená práce tohle, do prdele!“ vyhrkne Honey. „Omlouvám se, kapitáne, ale nemyslel jsem, že by to led dokázal takhle brzo.“

Crozier neodpovídá. Krčí se u stěny a důkladněji si prohlíží zprohýbané a uvolněné dřevo trupu.

Prkna tvořící loďní trup jsou v tom místě prohnutá dovnitř, vyboulená skoro o třicet centimetrů z elegantní křivky, kterou všude jinde bok trupu vytváří. Nejvnitřnější vrstvy dřeva povolily a popraskaly a přinejmenším dvě prkna volně visí k podlaze.

„Matičko boží skákavá,“ uleví si tesař, který si dřepel ke kapitánovi. „Ten led je ale svině zasraná, pokud mě kapitán omluví, pane.“

„Pane Honeyi,“ ucedí Crozier a jeho dech přidává další krystalky k ledu, který už na prknech ulpěl a v němž se odráží světlo lucerny, „mohlo tuhle spouštět nadělat něco jiného než led?“

Tesař se štekavě uchechtne, pak se ale náhle zarazí, když si uvědomí, že jeho kapitán nežertuje. Nejprve vyvalí oči a pak je naopak zamyšleně přivře. „Ještě jednou se omlouvám, kapitáne, ale jestli myslíte... to není možný.“

Crozier mlčí.

„Heleďte, kapitáne, trup týhle lodi byl původně postaven z osmicentimetrovejch fošen nejlepšího anglickýho dubu, pane. A na tuhle cestu – myslím jako

do ledu, pane – ho zdvojili dvěma vrstvama africkýho dubu, kapitáne, každá má čtyři centimetry. A tenhle africkéj dub byl na původní prkna položenéj příčně, pane, což dává trupu ještě větší sílu, než kdyby byl prostě dvakrát tlustší.“

Crozier si prohlíží uvolněná prkna a snaží se nevšímat si řeky krys, která plyne za nimi i kolem nich, ani hlodavých zvuků přicházejících od zádové přepážky.

„A pane,“ pokračuje Honey, hlas mu v chladu zní chraptivě a rumem zaváňející dech mrzne ve vzduchu, „kromě těch osmi centimetrů anglickýho dubu a osmi centimetrů příčně položenýho africkýho dubu přidali další dvě vrstvy kanadskýho jilmu, pane, každá má pět centimetrů. To je dalších deset centimetrů tloušťky, kapitáne, a zase položený příčně přes ten africkéj dub. Celkem to dělá pět vrstev solidního dřeva, pane... pětadvacet centimetrů toho nejpevnějšího dřeva na světě mezi náma a mořem.“

Tesař zmlkne, protože si uvědomí, že svého kapitána poučuje o podrobnostech, na které Crozier v měsících před vyplutím v loděnicích osobně dohlížel.

Kapitán vstává a pokládá ruku v rukavici na vnitřní prkna v místech, kde se uvolnila. Jsou za nimi nejméně tři centimetry volného prostoru. „Postavte tu lucernu na podlahu, pane Honeyi. Vezměte si páčidlo a odtrhněte ta prkna. Chci se podívat, co led udělal s vnější dubovou vrstvou.“

Tesař poslechne. V příštích několika minutách skřípot železného páčidla na kovově chladném dřevu a tesařovo namáhavé hekání téměř přehluší zběsilé hlodání krys za jejich zády. Pak se ohnutý kanadský jilm odtrhne a odpadne. Tesař vypáčí i roztráštěný africký dub. Na místě zůstává už jen dovnitř prohnuté dubové dřevo původního trupu. Crozier přistoupí blíž a drží lucernu tak, aby oba dobře viděli.

Na ledových střepech a ostřích se odráží světlo lucerny, které k nim proniká třiceticentimetrovými otvory v trupu, uprostřed je ale něco mnohem znepokojivějšího – tma. Prázdnota. Díra v ledu. Tunel.

„Kurva drát, co má tohle do prdele znamenat?“ vyprskne tesař. Tentokrát se kapitánovi ani neomluví.

Crozier je v pokušení olíznout si suché rty, dobře ale ví, jak by to tady, kde je ve tmě minus pětáctyřicet stupňů, bolelo. Srdce mu ale buší tak divoce, že je zároveň v pokušení zapřít se jednou rukavicí o stěnu trupu, jak to právě udělal tesař.

Mrazivý vzduch zvenčí vtrhne dovnitř tak rychle, že málem uhasí lucernu; Crozier ji musí volnou rukou zakrýt, aby ochránil poskakující plamínek, v jehož záři stíny obou mužů tančí na podlaze, na stropních trámech i na stěnách.

Dvě dlouhá prkna vnějšího trupu jsou roztráštěná a prohnutá dovnitř nějakou nepředstavitelnou a neodolatelnou silou. Ve světle trochu roztřesené lucerny jsou v popraskaném dubu jasně viditelné stopy obrovských drápů – stopy drápů provázené zmrzlými šmouhami neskutečně jasné krve.

GOODSIR

75° 12' s.š., 61° 6' z.d.
Baffinův záliv, červenec 1845

Ze soukromého deníku doktora Harryho D. S. Goodsira:

11. dubna 1845

V dopisu svému bratrovi jsem dnes napsal – „Všichni důstojníci si dělají velké naděje, že hledanou cestu najdeme, a věří, že koncem příštího léta už budeme v Pacifiku.“

Byť je to poněkud sobecké, přiznávám, že já sám bych výpravě přál, aby jí trvalo o něco déle, než dosáhne Aljašky, Ruska, Číny a teplých pacifických vod. Přestože jsem studoval anatomii a kapitán sir John Franklin mě najal jen jako pomocného ranhojiče, nejsem ve skutečnosti pouhý ranhojič, ale lékař. Dále pak přiznávám, že byť se mé pokusy mohou někomu zdát amatérské, doufám, že se na této výpravě stanu do jisté míry i přirodovědcem. Protože nemám žádné osobní zkušenosti s arktickou flórou a faunou, hodlám se na vlastní oči seznámit s formami života v ledových krajích, k nimž zamíříme již za pouhý měsíc. Obzvlášť mě pak zajímá bílý medvěd, přestože většina jeho popisů, které slyšíme od velrybářů a zkušených arktických cestovatelů, se zdá být fantastická až k neuvěření.

Uvědomuji si, že tento osobní deník je nanejvýš neobvyklým dokumentem – oficiální lodní deník, s jehož vedením začnu příští měsíc, ihned po vyplutí, bude zaznamenávat všechny důležité profesionální události a komentáře po celou dobu mého pobytu na lodi Jejího veličenstva Erebu ve funkci pomocného ranhojiče a člena expedice kapitána sira Johna Franklina při hledání Severozápadní cesty – mám ale pocit, že je zapotřebí něčeho víc, nějakého jiného záznamu, osobnější výpovědi, a i kdybych je po návratu nedal přečíst nikomu jinému, je mou povinností – vůči sobě samému, ne-li vůči nikomu jinému – tyto zápisky vést.

Momentálně vím jen jedno: že totiž moje expedice s kapitánem sirem Johnem Franklinem již dnes slibuje být mým největším životním zážitkem.

Neděle 18. května 1845

Všichni muži jsou na palubě, a přestože dosud probíhají nepřetržitě přípravy na zítřejší vyplutí – zejména pak nakládání dalších zásob, podle kapitána Fitzjamese více než osmi tisíc dávek konzervovaných potravin, které dorazily na poslední chvíli –, sir John dnes uspořádal bohoslužbu pro nás pro všechny na Erebu a pro tolik členů posádky Terroru, kolik chtělo přijít. Všiml jsem si, že kapitán Terroru, Ir jménem Crozier, nebyl přítomen.

Nikdo z těch, kdo se dnešní dlouhé bohoslužby zúčastnili a vyslechli si velice dlouhé kázání sira Johna, se nemohl ubránit dojetí. Rád bych věděl, zda existuje jiná loď v námořnictvu kterékoli jiné země, jíž by velel tak zbožný kapitán. Není pochyb o tom, že při nadcházející plavbě budeme skutečně bezpečně a neodvolatelně v rukou Božích.

19. května 1845

Jak úžasné vyplutí!

Protože jsem ještě nikdy nebyl na moři, natož pak jako člen tak významné expedice, neměl jsem tušení, co mohu čekat, nic mě však nemohlo připravit na nádheru dnešního dne.

Podle odhadu kapitána Fitzjamese se v docích v Greenhithe tísnilo přes deset tisíc našich příznivců i významných osobností, které se s námi přišly rozloučit.

Zněl projev za projevem, až jsem měl dojem, že nám snad vůbec nebude dovoleno odplout, dokud ještě letní oblohu ozařuje denní světlo. Vyhrávaly kapely. Lady Jane – která byla na palubě se sirem Johnem – přešla po lodní lávce na pevninu za doprovodu hlasitého Hurá! více než šedesátičlenné posádky Erebu. Znovu zahrály kapely. Pak vypukl všeobecný jásot, když byla odvázána lana, a několik minut panovala tak ohlušující vřava, že bych nebyl slyšel rozkaz, ani kdyby mi ho byl sám sir John křičel do ucha.

Včera večer mě poručík Gore a hlavní lékař Stanley laskavě informovali, že není zvykem, aby důstojníci při vyplutí jakkoli projevovali city, takže byt jsem důstojníkem jen formálně, stál jsem mezi ostatními důstojníky oděnými v elegantních modrých kabátcích a snažil jsem se nedat najevo žádné pocity, byt jakkoli mužné.

Byli jsme jediní, kdo si tak počínal. Námořníci křičeli, viseli na provazových žebřících a mávali šátky a viděl jsem nejednu namalovanou přístavní dorotu, která jim mávala na rozloučenou. Dokonce i kapitán sir John Franklin zamával pestrým červenozeleným kapesníkem na lady Jane, svoji dceru Eleanor a svoji neteř Sophii Cracroftovou; dámy jeho mávání opětovaly, dokud nám výhled na doky nezaclonil za námi plující Terror.

Na tomto úseku cesty jsme ve vleku parních remorkérů, doprovází nás Rattler, výkonná nová parní fregata, a s ní i Baretto Junior, nákladní loď vezoucí naše zásoby.

Těsně předtím, než Erebus odrazil od doku, přistála vysoko na hlavním stěžni holubice. Eleanor, dcera sira Johna z prvního manželství – v zářivě zelených hedvábných šatech a se smaragdovým slunečníkem jasně viditelná – vykřikla, v okolním jásotu a hudbě ji ale nikdo neslyšel. Ukázala tedy rukou, sir John a mnozí další důstojníci vzhlédli, usmáli se a ukázali holubici dalším mužům na palubě.

Spolu se slovy, která zazněla na včerejší bohoslužbě, je to nepochybně to nejlepší možné znamení.

4. července 1845

Plavba přes severní Atlantik do Grónska byla přímo příšerná!

Po třicet bouřlivých dnů loď poskakovala, houpala se a kymácela, důkladně utěsněné střílny po obou stranách byly v údolích mezi vlnami sotva metr nad vodou, a přestože nás vlekl remorkér, občas jsme prakticky stáli na místě. Osmadvacet z posledních třiceti dnů jsem trpěl strašlivou mořskou nemocí. Poručík Le Vesconte tvrdí, že jsme za celou dobu nedosáhli vyšší rychlosti než pěti uzlů, což – jak mě ujišťuje – je přímo zoufalé i pro obyčejnou plachetní loď, natož pak pro takový zázrak technologie, jako je Erebus a naše sesterská loď Terror, které se obě mohou nechat pohánět parou a nedostižnými lodními šrouby.

Před třemi dny jsme propluli kolem mysu Farvel na jižní špičce Grónska a musím přiznat, že pohled na tu obrovskou pevninu se skalnatými útesy a nekonečnými ledovci spadajícími přímo do moře dolehl na moji mysl stejně těžce jako houpání a kolébání lodě na můj žaludek.

Dobrý Bože, co je to za pustou a mrazivou zemi! A to je červenec.

Morálka na lodi je ale výborná a všichni na palubě věří ve schopnosti a správný úsudek sira Johna. Poručík Fairholme, nejmladší z našich poručíků, se mi včera důvěrně svěřil: „Ještě žádný kapitán, se kterým jsem se kdy plavil, mi tolik nepřipadal jako můj opravdový společník.“

Dnes jsme zakotvili u dánské velrybářské základny tady v Disko Bay. Z Baretta Juniора se přenášejí tuny zásob a odpoledne porazili deset živých volů, které tato loď vezla. Všichni muži z obou expedičních lodí si dnes večer pochutnají na čerstvém mase.

Čtyři muži byli dnes z expedice vyloučeni – na doporučení nás čtyř lékařů – a vrátí se do Anglie s tažnou a nákladní lodí. Je mezi nimi jeden námořník z Erebu – jistý Thomas Burt, lodní zbrojíř, a tři z Terroru – vojín námořní pěchoty Aitken, námořník John Brown a hlavní plachtař

Terroru James Elliott. Tím se náš celkový počet na obou lodích snížil na 129 mužů.

Vzduch je dnes odpoledne plný pachy sušených ryb od Dánů a mračen uhelného prachu – z Baretta Juniora byly dnes přeneseny stovky pytlů uhlí – a námořníci na palubě Erebu se činí s hladkými kusy pemzy, jimž říkají svaté kameny, a pobízení povely důstojníků znovu a znovu drhnou palubu dočista. Navzdory práci navíc je celá posádka dobře naložená díky příslibu večerní hostiny a mimořádných přidělů grogu.

Kromě těch čtyř mužů, kteří se vracejí ze zdravotních důvodů, posílá sir John na palubě Baretta Juniora domů červnové výkazy, oficiální poštu a všechny soukromé dopisy. Několik příštích dnů všichni stráví psaním.

Další dopisy, které po tomto týdnu dojdou našim milovaným, už budou odeslány z Ruska nebo z Číny!

12. července 1845

Další vyplutí z přístavu, tentokrát možná poslední před Severozápadní cestou. Dnes ráno jsme zvedli kotvy a zamířili na západ od Grónska; posádka Baretta Juniora nás pozdravila třemi mocnými Hurá! a zamávala nám čepicemi. Nepochybně to byli poslední běloši, které jsme viděli, dokud nedorazíme na Aljašku.

26. července 1845

Dva velrybářské čluny – Prince of Wales a Enterprise – zakotvily nedaleko místa, kde jsme připoutaní k plovoucí ledové hoře. Strávil jsem mnoho příjemných hodin rozmluvami o bílých medvědech s jejich kapitány i členy posádky.

Mám za sebou rovněž strašlivou – byť zároveň příjemnou – zkušenost s dnešním dopoledním výstupem na ten obrovský ledovec. Námořníci se tam nahoru včera vyškrábali, sekerami vytesali do kolmého ledu schůdky a pro méně čilé jedince pak kolem nich natáhli důkladně připevňená lana. Sir John nařídil, aby byla na vrcholku ohromného ledovce zřízena observatoř, která se nachází v dvakrát větší výšce než náš nejvyšší stěžeň, a zatímco poručík Gore a někteří důstojníci z Terroru tam provádějí atmosférická a astronomická měření – pro ty, kdo na vrcholku srázné ledové hory tráví noc, je tam postavený stan –, lední lodivodi naší expedice, pan Reid z Erebu a pan Blanky z Terroru, tam tráví denní hodiny, zkoumají mosaznými teleskopy západ a sever a hledají – jak jsem byl informován – nejvhodnější trasu mezi téměř souvislými nakupenými masami ledu, které se tam už utvořily. Edward Couch, náš nesmírně spolehlivý a výřečný důstojník, mi tvrdil, že na arktické poměry je už velice

pozdě na to, aby lodě hledaly jakoukoli cestu, natož pak bájnou Severozápadní cestu.

Pohled shůry na Erebus a Terror přivázané k ledovci, na změť provazů – musím pamatovat a říkat jim „lanová“ teď, když jsem starý mořský vlk – držících obě lodě pevně u ledové hory, na nejvyšší strážní koše obou lodí pod mým vratkým ledovým stanovištěm tak vysoko nad vším ve mně vyvolával jakousi nepřítjemnou a přitom vzrušující závat.

Bylo úžasné stát tam, desítky metrů nad hladinou moře. Vrcholek ledovce měl téměř velikost kriketového hřiště a stan s naší meteorologickou observatoří vypadal na modrém ledu absolutně nepatřičně; moje naděje na pár chviliek tichého rozjímání však zhatilo neustálé práskání brokovnic, protože muži po celém vrcholku naší ledové hory střelili po stovkách ptáky – rybáky dlouhoocasé, jak mi bylo řečeno. Nesčetné kupy čerstvě postřelených ptáků budou nasoleny a uloženy, i když jen nebesa vědí, kam se ty další soudky vejdou, protože obě naše lodě už nyní sténají a prohýbají se pod tíhou všech našich zásob.

Doktor McDonald, pomocný ranhojič na Terroru a tudíž můj tamější protějšek, má teorii, že silně nasolené jídlo není tak účinným prostředkem proti kurdějím jako nesolené nebo čerstvé potraviny, a protože obyčejní námořníci na palubě obou lodí dávají ze všeho jídla přednost solenému vepřovému, doktor McDonald se obává, že tihle silně nasolení ptáci naši odolnost vůči kurdějím nijak neposílí. Stephen Stanley, náš lodní lékař na Erebu, však jeho obavy odmítá. Poukazuje na to, že kromě 10 000 konzerv vařeného masa na palubě Erebu jen naše konzervované zásoby čítají vařené a pečené skopové, jehněčí, všemožnou zeleninu včetně brambor, mrkve, pastináku a míchané zeleniny, široký výběr polévek a 4 300 kilogramů čokolády. Kromě toho vezeme stejnou váhu – 4 200 kilogramů – citronové šťávy jako hlavního prostředku proti kurdějím. Stanley říká, že i když je šťáva oslazená pořádnou dávkou cukru, obyčejní námořníci svoji denní dávku nenávidí a jedním z našich hlavních úkolů jako lékařů expedice je dohlížet na to, že ji všichni spolknou.

Zaujala mne skutečnost, že prakticky všichni důstojníci i mužstvo obou našich lodí chodí na lov téměř výhradně s brokovnicemi. Poručík Gore mě ujistil, že na obou lodích je plný arzenál mušket. Používání brokovnic při lovu ptáků, jako jsou ti, kteří jsou dnes po stovkách zabíjeni, je samozřejmě logické, ale i v Disko Bay, odkud se malé skupinky vydávaly na lov karibuů a polárních lišek, si muži – a to i příslušníci námořní pěchoty, kteří jsou ve střelbě z mušket nepochybně vycvičení – raději brali brokovnice. Je to nepochybně následek nejen jejich sklonů, ale také zvyku – důstojníci jsou většinou angličtí džentlmeni, kteří by při lovu

nikdy nepoužili muškety ani kulovnice, a dokonce i námořní pěchota s výjimkou jednoranových zbraní pro námořní boj muže proti muži používala v minulosti k lovu téměř výhradně brokovnic.

Budou brokovnice dostatečně účinnou zbraní k ulovení velkého bílého medvěda? Zatím jsme žádného z těch bájných tvorů neviděli, přestože mě všichni zkušený důstojníci a námořníci ujišťují, že se s nimi setkáme, jakmile se vnoříme do ledových polí, a ne-li tam, pak nepochybně v místě, kde strávíme zimu – budeme-li nuceni někde přezimovat. Musím říct, že historky, které mi o nepolapitelných bílých medvědech vyprávěli velrybáři, jsou opravdu úžasné a děsivé.

Právě ve chvíli, kdy píší tato slova, jsem dostal informaci, že proud či vítr nebo snad nějaké nezbytné velrybářské povinnosti odnesly obě velrybářské lodě, Prince of Wales i Enterprise, od našeho úvaziště tady u ledové hory. Kapitán sir John tedy nepovečeří s jedním z velrybářských kapitánů – myslím, že to měl být kapitán Martin z Enterprise –, jak bylo na dnešní večer naplánováno.

Možná ještě důležitější je skutečnost, o níž mě právě informoval důstojník Robert Sergeant, že totiž naši muži snášejí dolů astronomické a meteorologické přístroje, skládají stan a navíjejí stovky metrů připevněného provazu – lana –, který umožnil můj dnešní výstup.

Ledařší mistři, kapitán sir John, korvetní kapitán Fitzjames, kapitán Crozier a ostatní důstojníci už zjevně rozhodli o nejslibnější trase neustále pohyblivým polem ledových ker.

Za několik minut opustíme svůj malý ledovcový domov a poplujeme na severozápad tak dlouho, jak nám to zdánlivě nekonečný arktický soumrak dovolí.

Od tohoto okamžiku budeme mimo dosah i těch nejstatečnějších velrybářů. Pokud jde o svět mimo naši neohroženou expedici, jak pravil Hamlet, zbývá jen ticho.

CROZIER

70° 05' s.š., 98° 23' z.d.
8. listopadu 1847

Crozierovi se zdá o pikniku u Jezírka ptakopysků a taky o tom, jak ho Sophia pod vodou hladí, tu ale zaslechne zvuk výstřelu a rázem se probudí.

Sedá si na lůžku a neví, kolik je hodin, neví, jestli je den nebo noc, přestože už žádný rozdíl mezi dnem a nocí neexistuje, protože slunce právě toho dne definitivně zmizelo a znovu se objeví až v únoru. Ještě než ale rozžehne lucerňičku, kterou má ve své kóji, aby se mohl podívat na hodinky, ví, že je *pozdě*. Na lodi vládne maximální klid, jaký je za daných okolností možný: je ticho až na skřípění mučeného dřeva a zmrzlého kovu v lodních útrokách, ticho až na chrápání, mumlání a pšouky spících mužů a nadávky kuchaře pana Diggleho, ticho až na nepřetržité sténání, pukání, praskání a burácení venkovního ledu a navíc kromě těchto obvyklých výjimek z jinak všeobecného ticha je dnes ticho až na přízračné kvílení prudkého větru.

Jenže to, co Croziera probudilo, není zvuk ledu ani větru. Je to výstřel. Výstřel z brokovnice – ztlumený několika vrstvami dubových prken i nahromaděného sněhu a ledu, ale nepochybně rána vypálená z brokovnice.

Crozier spal téměř úplně oblečený, teď už má nataženou většinu zbývajících vrstev šatstva a chystá se vlézt do venkovního teplého ošacení, když se ohlásí jeho stevard Thomas Jopson charakteristickým trojím tichým zaklepáním na dveře. Kapitán mu otevře.

„Problémy na palubě, pane.“

Crozier přikývne. „Kdo má dnes v noci hlídku, Thomasi?“ Kapesní hodinky mu ukazují, že jsou skoro tři hodiny ráno občanského času. V měsíčním a denním rozpisu hlídek, který má vrytý v paměti, najde příslušná jména okamžik předtím, než je Jopson vysloví nahlas.

„Billy Strong a vojín Heather, pane.“

Crozier znovu přikývne, sebere z poličky pistoli, překontroluje pánvičku se střelným prachem, zastrčí si zbraň za opasek a protáhne se kolem stewarda,

projde důstojnickým jídelním koutem, který je hned vedle kapitánovy maličké kajuty na pravoboku, a rychle pokračuje dalšími dveřmi k hlavním schůdkům. Mezipalubí je v tuto časnou ranní dobu prakticky temné – nápadnou výjimkou je jen zář vycházející ze sporáku pana Diggleho –, lampy se však rozsvěčí v kajutách několika vyšších i palubních důstojníků a stewardů. Crozier se zastaví u paty schůdků, sejme z háku své venkovní oblečení a navléká si je.

Otevírají se několikere dveře. První palubní důstojník Hornby míří na zád a zastavuje se u schůdků vedle Croziera. První poručík Little spěšně prochází chodbičkou, nese tři muškety a šavli. V patách mu jdou poručíci Hodgson a Irving, oba také se zbraněmi v rukou.

Na přídi před schůdky námořníci nespokojeně brblají z hloubi svých hamaků, druhý palubní důstojník už ale organizuje pracovní četou – doslova spáče z hamaků vyhazuje a posílá je na zád, aby se oblékli a chopili se čekajících zbraní.

„Šel se někdo nahoru podívat, co znamenal ten výstřel?“ ptá se Crozier svého prvního palubního důstojníka.

„Službu měl pan Male, pane,“ odpovídá Hornby. „Šel nahoru, jakmile pro vás poslal stewarda.“

Reuben Male je velitel přídové ubikace. Spolehlivý chlap. Billy Strong, námořník, který držel hlídku na levoboku, už na moři byl, jak Crozier ví, na lodi *Belvidera*. Ten by po žádných přeludech nestřílel. Druhým mužem na hlídce byl nejstarší – a podle Crozierova odhadu nejpitomější – ze zbývajících příslušníků námořní pěchoty, William Heather. Ve věku pětatřiceti let stále vojín, často nemocný, příliš často opilý a nejčastěji ze všeho zcela k ničemu; když byl před dvěma lety na ostrově Disko vyřazen a poslán na *Rattlerovi* domů jeho nejlepší přítel Billy Aitken, málem s ním tehdy poslali i Heathera.

Crozier zastrčí pistoli do objemné kapsy těžkého vnějšího vlněného pláště, vezme si od Jopsona lucernu, omotá si kolem obličeje šálu a jako první vyběhne po příkrých schůdcích.

Crozier vidí, že je venku tma jako v úhořově břiše, žádné hvězdy, žádná polární záře, žádný měsíc, a taky *zima*; když před šesti hodinami poslal na palubu mladého Irvinga, aby provedl potřebná měření, klesla teplota na třiapadesát stupňů pod nulou, a teď se kolem pahýlů stožárů a nad nakloněnou zledovatělou palubou honí divoký vítr a žene před sebou hustý sníh. Crozier vyjde zpod zmrzlého plachtového přístřešku nad hlavním palubním průlezem, ruku v rukavici si drží u obličeje, aby si chránil oči, a na pravoboku zahlédne svít lucerny.

Reuben Male klečí na jednom kolenu nad vojínem Heatherem, který leží na zádech, čepici i velšskou paruku má stržené z hlavy, a jak Crozier vidí, má z ní

utržený i kus lebky. Nezdá se, že by kolem byla nějaká krev, Crozier ale vidí, jak se ve světle lucerny leskne mariňákův mozek – leskne se, uvědomuje si kapitán, protože na měkké šedé hmotě už se utvořil povlak ledových krystalů.

„Ještě je naživu, kapitáne,“ hlásí velitel příďové nástavby.

„A do prdele,“ zahučí jeden z námořníků, kteří se tlačí za Crozierem.

„Tak dost!“ okřikne ho první palubní důstojník. „Nechte si ty sprostárny, kurva! Mluvit budete kurva jen na vyzvání, Crispe!“ Hornbyho hlas zní jako něco mezi buldočím vrčením a býčím funěním.

„Pane Hornby,“ ozve se Crozier. „Pošlete námořníka Crispeho zrychleným poklusem dolů, ať přinese svůj hamak, abychom v něm mohli odnést vojína Heathera.“

„Rozkaz, pane!“ vyštěknou Hornby i námořník jednohlasně. Dusot běžících bot je cítit, přes ječení větru ale vůbec není slyšet.

Crozier vstane a mávne kolem sebe v kruhu lucernou.

Masivní zábradlí pod spodní příčkou ledem pokrytého provazového žebříku, u něhož stál voják Heather na hlídce, je roztržštěné a odhozené stranou. Crozier ví, že za vzniklou mezerou vytváří nakupený led a sníh desetimetrou či ještě delší toboganovou rampu, většina z ní ale v oslepujícím sněhu není vidět. V malém kruhu sněhu, osvětleného kapitánovou lucernou, nejsou viditelné ani žádné stopy.

Reuben Male zvedá Heatherovu mušketu. „Nestřílelo se z ní, kapitáne.“

„V takové bouři nemohl voják Heather tu věc vidět, dokud nebyla přímo u něj,“ poznamenává poručík Little.

„Co je se Strongem?“ ptá se Crozier.

Male ukazuje na druhý bok lodi. „Zmizel, kapitáne.“

Crozier se otočí k Hornbymu. „Vyberte jednoho muže a zůstaňte u vojína Heathera, dokud se nevrátí Crispe s hamakem. Pak ho odneste dolů.“

Náhle se v kruhu světla objeví oba lékaři – Peddie a jeho asistent McDonald. McDonald je oblečený jen nalahko.

„Kristepane,“ vyjekne hlavní lékař poté, co si klekl k Heatherovi. „On dýchá.“

„Pomozte mu, jestli to půjde, John,“ požádá ho Crozier. Pak ukáže na Maleho a na ostatní námořníky, kteří se kolem něj tlačí. „Vy ostatní – pojdte se mnou. Zbraně mějte připravené ke střelbě, i kdybyste si museli sundat rukavice. Wilson, vy poneseš obě tyhle lucerny. Poručíku Little, jděte prosím dolů, vyberte dvacet dalších dobrých chlapů, vydejte jim kompletní oblečení a vyzbrojte je mušketami – ne brokovnicemi, mušketami.“

„Rozkaz, pane,“ vykřikne do větru Little, to už ale Crozier odvádí hlouček námořníků pryč, obchází hromady sněhu a chvějící se plátěnou pyramidu uprostřed lodě a stoupá po nakloněné palubě k hlídkovému stanovišti na levoboku.

William Strong je pryč. Jeho dlouhou vlněnou šálu něco roztrhalo a rozevrané cáry, které se zachytily na vodicích lanech, divoce pleskají ve větru. Strongův plášť, velšská paruka, brokovnice a jedna rukavice leží kousek od zábradlí v závětrří za levou latrínou, kam se muži na hlídce schovávají před větrem, ale William Strong tam není. Na zábradlí je šmouha rudého ledu v místě, kde pravděpodobně stál, když spatřil, jak se k němu poletujícím sněhem blíží obrovský stín.

Crozier bez jediného slova posílá dva ozbrojené muže s lucernami na zád, tři další na příď a jednoho rovněž s lucernou podívat se pod plachtu uprostřed paluby. „Tady prosím přehodte žebřík, Bobe,“ žádá druhého důstojníka. Důstojníkova ramena jsou schovaná pod smyčkami čerstvého – to znamená dosud nezmrzlého – lana, které přinesl ze zdola. Žebřík během několika vteřin přelétne přes lodní bok.

Crozier leze dolů jako první.

Na ledu a sněhu, nakupeném podél nechráněného lodního trupu na levoboku, je další krev. Krvavé šmouhy, které ve světle lucerny vypadají téměř černé, vedou stranou za požární díry do věčně se měnícího labyrintu tlakových hřebenů a ledových jehel; to vše lze ve tmě spíš vycítit než vidět.

„Ta potvora chce, abychom tam šli za ní, pane,“ míní druhý poručík Hodgson a naklání se těsně ke Crozierovi, aby ho bylo přes skučení větru slyšet.

„Samozřejmě, že to chce,“ přikyvuje Crozier. „Stejně ale půjdeme. Strong by ještě mohl být naživu. I to už jsme přece s touhle věcí viděli.“ Crozier se ohlédne přes rameno. Kromě Hodgsona ho po provazovém žebříku následovali pouze tři muži – všichni ostatní buď prohledávají horní palubu, nebo pomáhají odnést vojína Heathera do mezipalubí. Kromě kapitánovy lucerny je tu jen jedna další.

„Armitagi,“ přikáže Crozier stevardovi z jídelny nižších důstojníků, jehož bílé vousy jsou už plné sněhu, „dejte svou lucernu poručíku Hodgsonovi a jděte s ním. Gibsone, vy zůstaňte tady a povězte poručíku Littleovi, kterým směrem jsme šli, až dorazí s hlavní pátrací skupinou. Vyřídte mu, ať proboha nenechá své lidi na nic střílet, dokud si nebudou jistí, že to není jeden z nás.“

„Rozkaz, kapitáne.“

„Georgi,“ otočí se Crozier na Hodgsona, „vy s Armitagem běžte asi dvacet metrů tímhle směrem – k přídi – a pak postupujte souběžně s námi, povedeme pátrání k jihu. Snažte se držet tak blízko, abychom viděli vaši lucernu.“

„Rozkaz, pane.“

„Tome,“ osloví Crozier jediného zbývajících mužů, mladého Evanse, „vy půjdete se mnou. Držte bakerovku připravenou, ale jen s napůl nataženým kohoutkem.“

„Rozkaz, pane.“ Mládenci cvakají zuby zimou.

Crozier vyčkává, dokud Hodgson není dvacet metrů napravo od nich – jeho lucerna je ve sněhové vánici viditelná jen jako téměř nezatelný přísvit –, a pak Evanse vede do bludiště ledopádů, ledových věžiček a tlakových hřebenů a řídí se občasnými krvavými šmouhami na ledu. Ví, že i zdržení pouhých několika minut by stačilo, aby tu nezřetelnou stopu zavál sníh. Ani se neobtěžuje vytáhnout z kapsy kabátu pistoli.

Po necelé stovce metrů, v místech, kde lucerny mužů na palubě *Terroru* přestávají být vidět, dojde Crozier k tlakovému hřebenu – k jedné z těch velkých kup ledu vytlačených vzhůru obrovskými krami, které do sebe pod hladinou narážejí a přetlačují se. Už druhou zimu, strávenou na ledu, Crozier i další členové expedice zesnulého sira Johna Franklina pozorují, jak se tyto tlakové hřebeny jako kouzlem objevují, s hlasitým rachotem a praskotem se zvedají do výše a pak se rozbíhají po povrchu zamrzlého moře; někdy se pohybují rychleji než běžící muž.

Tenhle hřeben je přinejmenším deset metrů vysoký, ohromný kolmý násep ledových balvanů, z nichž každý je velký přinejmenším jako drožka.

Crozier kráčí podél hřebenu a lucernu drží co nejvýš nad hlavou. Hodgsonova lucerna na západě už není vůbec vidět. Kolem *Terroru* už nikde není obyčejná bílá pláň. Všude je plno nakupených sněhových závějí, navátého sněhu, tlakových hřebenů a ledových věžiček, které brání ve výhledu. Ve vzdálenosti půl druhého kilometru, která dělí *Terror* od *Erebu*, je jedna velká ledová hora a půltucet dalších, které je za měsíčné noci vidět.

Dnes v noci ale žádné ledové hory vidět nejsou, jen tenhle tlakový hřeben, vysoký jako dvoupatrový dům.

„Támhle!“ překřičí Crozier vítr. Evans přistoupí blíž se zdviženou bakořkou.

Šmouha černé krve na bílé ledové stěně. Ta věc vynesla Williama Stronga po téměř svislém svahu téhle malé hory z ledové tříště.

Crozier začne šplhat vzhůru, lucernu drží v pravé ruce a volnou rukou v rukavici šmátrá nad sebou, hledá skulinky a praskliny pro zmrzlé prsty a pro již zcela zledovatělé boty. Neměl čas about si speciální pár vysokých bot, jejichž podrážky Jopson prohnal dlouhými hřeby, které na takovémto ledovém povrchu zajišťují stabilitu, a jeho obyčejné námořnické boty teď na ledu kloužou a smekají se. Ve výši osmi metrů, těsně pod ledem obaleným vrcholem tlakového hřebenu, však nachází další zmrzlou krev; pevně proto pravou rukou přidrží lucernu, levou nohou se prudce odrazí od vyčnívajícího ledového bloku a vyšvihne se až nahoru. Vlněný plášť ho na zádech dře jako drátěný kartáč. Necítí nos a prsty má také úplně zkřehlé.

„Kapitáne,“ volá Evans zezdola z temnoty, „mám vylézt nahoru za vámi?“

Crozier lapá po dechu tak usilovně, že vteřinu není schopen promluvit,

když ale konečně dech popadne, zavolá dolů: „Ne... počkejte tam.“ Na severozápadě teď vidí matný přísvit Hodgsonovy lucerny – ti dva jsou ještě dobrých třicet metrů od tlakového hřebene.

Zamává rukama, aby udržel rovnováhu proti větru, nakloní se daleko doprava, protože víchř unáší konec jeho šály přímo doleva a hrozí, že ho z toho vratkého hřadu smete, a natáhne ruku s lucernou na jižní stranu hřebene.

Sráz tady spadá téměř kolmo do víc než desetimetrové hloubky. Není tu ani stopa po Williamu Strongovi, ani stopa po krvavých šmouhách, ani stopa po tom, že by tudy prošlo cokoli živého nebo mrtvého. Crozier si nedokáže představit, jak by se po té kolmé ledové stěně něco dokázalo sešplhat dolů.

Zavrtí hlavou a uvědomí si, že má řasy prakticky přimrzlé k tvářím. Začne se spouštět zpět stejnou cestou, kterou vylezl nahoru, dvakrát se téměř zřítí na vztyčené ledové bajonety, než nakonec po zadku sklouzne poslední asi dva metry k místu, kde čeká Evans.

Jenže Evans tam není.

Puška značky Baker leží ve sněhu s kohoutkem stále napůl nataženým. Ve vířícím sněhu nejsou žádné stopy, lidské ani jiné.

„Evansi!“ Hlas kapitána Francise Rawdona Moiry Croziera je už pětaticet a více let školen k velení. Dokáže zařvat tak, že je ho slyšet v jihozápadní víchřici nebo na lodi, která se na zpěněném moři prodírá ledovou bouří v Magellanově průlivu. Teď do svého volání vkládá všechnu sílu, kterou je s to sebrat. „Evansi!“

Odpoví je mu jen zavytí větru.

Crozier zvedne bakerovku, zkontroluje pánvičku a vypálí do vzduchu. Prásknutí zní přidušeně dokonce i jemu, vidí ale, jak se Hodgsonova lucerna náhle otáčí k němu, a na ledu ve směru od *Terroru* se objeví tři další matně viditelné lucerny.

Sotva sedm metrů od něj něco zaburácí. Mohl by to být vítr, který si právě našel novou cestu přes ledovou kupu či věžičku nebo kolem ní, Crozier ale ví, že tomu tak není.

Staví lucernu na zem, šmátrá v kapse, vytahuje z ní pistoli, zuby si stahuje tlustou rukavicí a jen s tenkou vlněnou rukavičkou mezi prstem a kovovou spouští před sebou drží neužitečnou zbraň.

„Tak pojď, kat aby tě spral!“ řve Crozier. „Vylez a zkus to *se mnou* místo s nějakým *klukem*, ty chlupatej zmetku, ty zasranej zkurvenej parchante syfilitický highgateský děvky!“

Odpoví je mu opět jen zavytí větru.

GOODSIR

74° 43' 28" s.š., 90° 39' 15" z.d.
Beecheyův ostrov, zima 1845–46

Ze soukromého deníku doktora Harryho D. S. Goodsira:

1. ledna 1846

Dnes časně ráno zemřel John Torrington, topič na Terroru. Je Nový rok. Začíná pátý měsíc našeho uvěznění v ledu tady u Beecheyova ostrova.

Jeho smrt nebyla žádným překvapením. Už několik měsíců bylo zcela zjevné, že Torrington byl v pokročilém stadiu souchotin, už když se přihlásil na expedici, a kdyby se byly vnější příznaky projevíly jen o několik týdnů dřív, tedy koncem léta, byli bychom ho poslali domů na Rattleru nebo dokonce na jedné ze dvou velrybářských lodí, které jsme potkali těsně předtím, než jsme vypluli na západ přes Baffinův záliv a propluli Lancasterovým průlivem do arktické pustiny, kde jsme nyní nuceni přezimovat. Smutnou ironií je, že Torringtonovi jeho lékař doporučil pobyt na moři jako prospěšný pro jeho zdraví.

Torringtona samozřejmě léčili hlavní lékař Peddie a doktor McDonald na Terroru, já jsem ale byl několikrát přítomen diagnostické fázi, a poté, co mladý topič dnes ráno zemřel, mě několik námořníků z Erebu doprovodilo na jeho loď.

Když se počátkem listopadu projevíly očividné příznaky jeho choroby, zbavil kapitán Crozier dvacetiletého mladíka povinností topiče v prakticky nevětraném podpalubí – ve vzduchu je tam tolik uhelného mouru, že by dokázal zadusit i člověka se zdravými plícemi – a John Torrington se od té doby ocitl na sestupné souchotinářské spirále. Přesto mohl přežít ještě mnoho dalších měsíců nebýt toho, že k jeho smrti přispěl další urychlující faktor. Podle sdělení doktora Alexandra McDonalda totiž Torrington, který v posledních týdnech tak zeslábl, že ani s pomocí svých kamarádů nebyl schopen krátkých zdravotních procházek po mezipalubí, onemocněl na Boží hod zápallem plic, a od té doby už to bylo pouhé

čekání na smrt. Když jsem dnes dopoledne viděl jeho tělo, otráslo mnou, jak byl mrtvý John Torrington vyzáblý, Peddie a McDonald mi ale vysvětlili, že už dva měsíce vůbec neměl chuť k jídlu, a přestože lodní lékaři změnili jeho jídelníček a podávali mu víc konzervovaných polévek a zeleniny, neustále ztrácel váhu.

Sledoval jsem dnes ráno, jak Peddie a McDonald připravují mrtvolu – Torrington měl na sobě čistou pruhovanou košili, vlasy mu předem pečlivě zastříhli a nehty vyčistili –, vážou jí jako obvykle kolem hlavy čistý pruh látky, aby zabránili poklesu brady, a dalšími pruhy bílé bavlny mu pak svazují lokty, ruce, kotníky a palce u nohou. Dělalí to proto, aby údy držely pohromadě, zatímco nešťastného mladíka vážili – 40 kilogramů! – a jinak připravovali jeho tělo k pohřbu. O případné pitvě nepadla ani zmínka, protože bylo zřejmé, že mládence zabily souchotiny za přispění zápalu plic, takže nehrozilo nebezpečí nákazy ostatních členů posádky.

Pomohl jsem svým dvěma lékařským kolegům z Terroru zvednout Torringtonovo tělo a uložit je do rakve, kterou pečlivě připravil schopný lodní tesař Thomas Honey a jeho pomocník, jistý Wilson. Posmrtná ztuhlost žádná. Na dně rakve, tak umně vytvarované a vyrobené ze standardního lodního mahagonu, nechali tesaři tenkou vrstvu pilin; větší hromádka pilin byla ponechaná pod Torringtonovou hlavou, a protože se z mrtvoly dosud nešířil pach rozkladu, vzduch voněl převážně dřevěnými pilinami.

3. ledna 1846

Neustále musím myslet na včerejší podvečer a pohřeb Johna Torringtona.

Z Erebu se nás zúčastnila jen malá skupinka, spolu se sirem Johnem, korvetním kapitánem Fitzjamesem a několika dalšími důstojníky jsem však i já přešel pěšky z naší lodi na jejich a odtamtud pak dalších dvě stě metrů na břeh Beecheyova ostrova.

Nedokážu si představit horší zimu, než je ta, kterou jsme nuceni přetrpět zamrzlí na tomto malém kotvišti v zátvrtí Beecheyova ostrova, který se choulí k výběžku většího Devonského ostrova, kapitán Fitzjames a ostatní mě ale ujišťují, že naše zdejší situace – navzdory zrádným tlakovým hřebenům, strašlivé tmě, vyjícím bouřím a neustále hrozícímu ledu – by byla ještě tisíckrát horší mimo toto kotviště, venku na moři, kde od pólu plují ledové kry jako salvy nepřátelské palby, vysílané nějakým severským bohem.

Bývalí kamarádi Johna Torringtona opatrně spustili jeho rakev – už překrytou jemnou modrou vlněnou látkou – přes zábradlí lodi, která je

zaklíněná vysoko na vlastním ledovém pilíři, a další námořníci z Terroru ji řemeny připoutali k velkým saním. Sir John osobně přes rakev přehodil britskou vlajku a pak se Torringtonovi přátelé a kolegové zapřáhli do postrojů a odtažli saně oněch zhruba dvě stě metrů k ledovému a štěrkovému pobřeží Beecheyova ostrova.

To vše se samozřejmě dělo v téměř naprosté tmě, protože ani v pravé poledne se tu slunce neobjevuje a je tomu tak už celé tři měsíce. Podle toho, co mi bylo řečeno, bude trvat ještě další měsíc a víc, než jižní horizont znovu uvítá naši ohnivou hvězdu. Každopádně byl celý náš průvod – rakev, saně, zapřažení muži, důstojníci, lékaři, sir John, příslušníci královské námořní pěchoty ve slavnostních uniformách schovaných pod stejnými vrstvami nevhledného teplého oblečení, jaké jsme měli i my všichni ostatní – osvětlen pouze poskakujícím světlem luceren. Přes zamrzlé moře jsme kráčeli k zamrzlému břehu. Muži z Terroru předem odsekali a odklidili několik čerstvě utvořených tlakových hřebenů, které stály mezi námi a oblázkovou pláží, takže jsme onu smutnou cestu absolvovali jen s několika málo oklikami. Už počátkem zimy byl na příkaz sira Johna vybudován systém silných tyčí, lan a zavěšených luceren, označujících nejkratší cestu z lodí na štěrkovou šíji, kde vyrostlo několik provizorních staveb – v jedné je uložena značná část lodních zásob, které tam byly vyneseny pro případ, že by naše plavidla zničil požár; druhá slouží jako jakási nouzová noclehárna a vědecká stanice a ve třetí je zbrojářova kovárna, která sem byla přestěhována, aby plameny a jiskry nepodpálily naše lehce hořlavé plovoucí domovy. Dozvěděl jsem se, že ohně na moři se námořníci bojí víc než čehokoli jiného. Zmíněná značená trasa z dřevěných tyčí a luceren však musela být zrušena, protože led se neustále posunuje a zvedá, takže rozhází a rozbije všechno, co je na jeho povrchu.

Při pohřebním obřadu sněžilo. Vanul prudký vítr, jak je tomu v téhle Bohem opuštěné arktické pustině neustále. Kousek severně od pohřebiště se zvedaly příkré černé útesy, stejně nedostupné jako hory na Měsíci. Lucerny zažehnuté na Erebu a na Terroru byly ve sněhové vánici viditelné jen jako téměř neznatelná záře. Mezi rychle se pohybujícími mračny se občas objevil kousíček chladného měsíce, ale i toto slabé a bledé měsíční světlo se rychle ztrácelo ve sněhu a ve tmě. Dobrý Bože, tohle je skutečně stygicky pochmurná země.

Několik nejsilnějších mužů z Terroru se dalo do práce prakticky ihned po Torringtonově smrti a pracovalo téměř bez přestání; krumpáči a rýči mu kopali hrob – o předepsané hloubce půl druhého metru, jak nařídil sir John. Díru, kterou vykopali, museli hloubit v ledu a na kost promrzlé kamenité zemi, a stačil jediný pohled, abych pochopil, jakou dřinu si její

příprava vyžádala. Vlajka byla odstraněna a rakev byla opatrně, s téměř velebnou úctou, spuštěna do úzké jámy. Víko rakve okamžitě pokryl sněh a třpytil se v záři našich několika luceren. Nějaký muž, jeden z Crozierových důstojníků, postavil k hlavě hrobu dřevěnou náhrobní desku, kterou do zmrzlého štěrku zatloukl několika údery obrovské dřevěné palice jakýsi obří lodník.

Na desce byla pečlivě vyřezána následující slova:

ZASVĚCENO
PAMÁTCE
JOHNA TORRINGTONA
KTERÝ SE ROZLOUČIL
S TÍMTO ŽIVOTEM
1. LEDNA 1846
NA PALUBĚ
LODI JEJÍHO VELIČENSTVA TERROR
VE VĚKU 20 LET

Sir John řídil pohřební obřad a pronesl smuteční řeč. Trvalo to dost dlouho a tiché monotónní mumlání jeho mírného hlasu přerušoval pouze vítr a dusání nohou, jak kolemstojící muži podupávali, aby jim neomrzly prsty. Přiznávám, že jsem ze smuteční řeči sira Johna mnoho neslyšel – bránil mi v tom skučící vítr i mé vlastní roztoulané myšlenky, depresivně ovlivněné osamělostí toho místa, vzpomínkami na tělo v pruhované košili a se svázanými údy, které bylo právě spuštěno do té studené jámy, a ze všeho nejvíc věčnou černí útesů nad štěrkovou šíjí.

4. ledna 1846

Máme dalšího mrtvého.

Je jím jeden z našich vlastních lidí tady na Erebu, pětadvacetiletý John Hartnell, námořník první třídy. Těsně po šesté hodině večerní, jak jsem stále zvyklý počítat čas, právě když se na řetězech spouštěly stoly, aby mohli muži zasednout k večeři, Hartnell zavrával, padl na svého bratra Thomase, zhroutil se k zemi, začal vykašlávat krev a v pěti minutách byl mrtev. Lodní lékař Stanley a já jsme byli u něj, když umíral v uvolněné části předového prostoru v mezipalubí, který užíváme jako marodku.

Tahle smrt nás ohromila. Hartnell nevykazoval žádné symptomy kurdějí ani souchotin. Korvetní kapitán Fitzjames tam byl s námi a nedokázal zakrýt nevěřičný úžas. Potřebovali jsme okamžitě zjistit, zda nejde o nějakou morovou ránu nebo počátek epidemie kurdějí, která by mohla

zachvátit celou posádku. Na místě bylo proto rozhodnuto, dokud byly závěsy ještě zatažené a než někdo přišel přichystat Johna Hartnella do rakve, že provedeme posmrtné ohledání mrtvého.

Sklidili jsme věci ze stolu na marodce, své počínání jsme ještě víc zamaskovali tím, že jsme mezi sebe a nepokojně přecházející muže přistrčili několik beden, co nejtěsněji jsme kolem svého pracoviště zatahli závěsy a já jsem si došel pro nástroje. Stanley, přestože má funkci hlavního lodního lékaře, navrhl, abych se práce ujal já, protože jsem studoval anatomii. Provedl jsem počáteční řez a začal jsem.

Okamžitě jsem si uvědomil, že jsem použil řez tvaru převráceného Y, který jsem měl ve zvyku používat, když jsem se cvičil na mrtvolách a měl jsem úspěch. Namísto běžnějšího normálního Y, u něhož jsou obě křídla řezu vedena od ramen a setkávají se těsně pod prsní kostí, v mém převráceném řezu začínala obě křídla Y kousek od kyčlí a setkávala se u Hartnellova pupku. Stanley to okomentoval a uvedl mě trochu do rozpaků.

„Takhle je to rychlejší,“ vysvětlil jsem tiše svému kolegovi lékaři. „Musíme to provést co nejrychleji – muži se velice neradi smířují s představou, že někdo otevírá těla jejich kolegů z posádky.“

Doktor Stanley přikývl a já jsem pokračoval. Jakoby na potvrzení mých slov začal v tu chvíli Hartnellův mladší bratr Thomas hned za závěsem křičet a ječet. Na rozdíl od Torringtonova pomalého umírání na Terroru, které dalo zbytku posádky čas přivyknout myšlence na jeho smrt, rozdělit si jeho věci a připravit dopisy pro jeho matku, náhlé zhroucení a smrt Johna Hartnella našimi muži otráslly. Nikomu z nich se nezamlouvala představa, že lodní lékaři rozřezávají jeho tělo. Jen tělesné proporce, hodnost a chování korvetního kapitána Fitzjamese nyní stály mezi rozezleným bratrem, zmatenými námořníky a naší marodkou. Podle toho, co jsem slyšel, kamarádi mladšího Hartnella, podpořeni Fitzjamesovou přítomností, ho drželi zpět, když ale můj skalpel projížděl tkání a můj nůž a roztahovač žeber otevíral mrtvolu k prozkoumání, doléhalo ke mně z pouhých několika metrů za závěsem zlostné mumláni a hučení.

Nejprve jsem vyjmul Hartnellovo srdce, které jsem vyřízl i s částí průdušnice. Zvedl jsem je ke světlu lucerny a Stanley je ode mne vzal a špinavým hadrem z něj otřel krev. Oba jsme si je prohlédli. Vypadalo zcela normálně – nebyly na něm žádné viditelné známky choroby. Stanley přidržel zmíněný orgán těsně u světla a já jsem rozřízl nejprve pravou a pak i levou komoru. Odchlípl jsem stranou tuhý sval a oba jsme se Stanleyem propátrali chlopně. Zdály se být zdravé.

Vrátil jsem Hartnellovo srdce zpět do břišní dutiny a rychlými řezy skalpelu jsem rozpitval spodní část námořnickových plic.

„Tady je to,“ ozval se Stanley.

Přikývl jsem. Byly tam zjevné známky zajizvení i další příznaky souchoťin, jakož i důkazy toho, že námořník přednedávnem prodělal zápal plic. John Hartnell stejně jako John Torrington trpěl tuberkulózou, jenže tenhle starší, silnější – a podle Stanleye drsnější a hlasitěji se projevující – námořník symptomy své choroby tajil, možná i sám před sebou. Až do dnešního dne, kdy se zhroutil a zemřel jen pár minut před tím, co měl dostat své solené vepřové.

Pak jsem vyřízl a vytáhl játra, přidržel jsem je pod lampou a oba jsme se Stanleyem usoudili, že vidíme dostatečně průkazné potvrzení souchoťin, jakož i příznaky toho, že byl Hartnell příliš dlouho příliš těžkým pijákem.

Pouhých pár metrů od nás, na opačné straně závěsu, Hartnellův bratr Thomas vztekle hulákal a zpátky ho držel jen přísný štekavý hlas korvetního kapitána Fitzjamese. Z hlasů, které k nám doléhaly, jsem poznal, že se do uklidňování a krocení davu námořníků zapojilo i několik dalších důstojníků – poručík Gore, poručíci Le Vesconte a Fairholme a dokonce i druhý palubní důstojník Des Voeux.

„Myslíte, že už jsme viděli dost?“ šeptl Stanley.

Znovu jsem přikývl. Na těle, na obličejí, v ústech ani na vnitřních orgánech jsme nenašli žádné známky kurdějí. Přestože zůstávalo záhadou, jak mohly souchoťiny, zápal plic nebo kombinace obou těchto chorob robustního a silného námořníka tak rychle zabít, přinejmenším bylo zřejmé, že se nemusíme obávat žádné nakažlivé choroby.

Hluk přicházející z ubikace posádky byl čím dál hlasitější, takže jsem rychle vhodil vzorky plic, játra i další orgány zpět do břišní dutiny k srdci, přičemž jsem se nesnažil vrátit je na původní místo, ale jen jsem je víceméně vecpal, kam to šlo, a pak jsem zhruba vrátil na místo Hartnellovu prsní kost. (Až později jsem si uvědomil, že jsem ji položil vzhůru nohama.) Hlavní lékař Stanley pak řez ve tvaru obráceného Y uzavřel; použil velkou jehlu a silnou plachtovou nit a zastehoval ho rychlými zručnými pohyby, na jaké by mohl být pyšný kterýkoli plachtař.

Za další minutu už jsme měli Hartnella znovu oblečeného – začínala nám dělat problémy nastupující posmrtná ztuhlost – a odhrnuli jsme závěs stranou. Stanley – který má hlubší a zvučnější hlas než já – ujistil Hartnellova bratra i ostatní muže, že už nám zbývá jen tělo jejich bývalého kamaráda umýt, aby ho mohli připravit k pohřbu.

6. ledna 1846

Z nějakého důvodu na mne tento pohřební obřad zapůsobil ještě hůř než první. Opět jsme kráčeli slavnostním průvodem od lodi – tentokrát to

byla záležitost pouze Erebu a jeho posádky, i když se k nám z Terroru připojili doktor McDonald, lodní lékař Peddie a kapitán Crozier.

Opět stejná vlajkou překrytá rakev – muži Hartnella od pasu nahoru oblékli do tří vrstev šatstva, včetně nejlepší košile jeho bratra Thomase, nahou spodní část těla mu ale jen zabalili do rubáše; horní polovinu rakve nechali několik hodin otevřenou na černě vyzdobené marodce v mezipalubí a teprve pak rakev zatloukli hřeby a připravili k obřadu. Opět následovala pomalá jízda saní ze zamrzlého moře na zamrzlý břeh, lucerny poskakovaly v černé tmě, přestože tentokrát byla polední obloha posetá hvězdami a nesněžilo. Námořní pěchota měla práci, protože se v naší blízkosti objevili tři zvědavě čenichající velcí bílí medvědi, kteří se jako bílé přízraky vynořili mezi ledovými krami, a muži na ně museli vypálit z mušket, aby je odehnali – jednoho medvěda při tom nepochybně zranili na boku.

Opět smuteční projev sira Johna – i když tentokrát kratší, protože Hartnell nebyl tak oblíbený jako mladý Torrington – a opět jsme se sami vraceli přes praskající, vrzající a sténající led, tentokrát jsme kráčeli pod hvězdami tančícími v chladu a za zády nám zněl jen pomalu utichající skřípot lopat a krumpáčů plnicích zmrzlou hlínou novou jámu vedle Torringtonova úhledně upraveného hrobu.

Možná právě ta černá skalní stěna tyčící se nad celým okolím při tomhle druhém pohřbu zavraždila mou odvahu. Přestože jsem si tentokrát úmyslně stoupl zády k útesu a blíž siru Johnovi, abych lépe slyšel slova naděje a útěchy, neustále jsem si byl vědom přítomnosti té studené, černé, kolmé, bezživotné a temné masy necitelného kamene za svými zády – připadala mi jako brána do oné země, z níž se ještě nikdy žádný člověk nevrátil. V porovnání s chladnou realitou toho jednotvárného černého kamene měla i soucitná a zanícená slova sira Johna pramalý účinek.

Morálka na obou lodích je velice mizerná. Ještě neuplynul ani jeden plný týden nového roku a už zemřeli dva členové naší výpravy. My čtyři lékaři jsme se dohodli, že se zítra sejdeme na soukromé schůzce – v tesařském skladišti na dolní palubě Erebu – a promluvíme si o tom, co udělat, abychom se vyvarovali dalších úmrtí na této zdá se prokleté expedici.

Na náhrobní desce druhého hrobu stojí:

ZASVĚCENO PAMÁTCE
JOHNA HARTNELLA
NÁMOŘNÍKA PRVNÍ TŘÍDY
Z LODI JEJÍHO VELIČENSTVA EREBUS

ZEMŘEL 4. LEDNA 1846
VE VĚKU 25 LET
„TAKTO PRAVÍ HOSPODIN ZÁSTUPŮ:
PŘILOŽTE SRDCE SVÉ K CESTÁM SVÝM“
AGGEUS, I., 7.

Vítr za uplynulou hodinu zesílil, je téměř půlnoc a většina lamp tady v mezípalubí Erebu už je zhasnutá. Naslouchám vytí větru a myslím na ty dvě chladné nízké hromádky nasypaného kamení tam venku na černé větrné šíji, myslím na mrtvé muže v těch dvou studených jámách, myslím na jednotvárnou černou skalní stěnu a umím si představit kanonádu sněhových krupek, které už nyní pracují na tom, aby smazaly písmo na dřevěných náhrobních deskách.

FRANKLIN

70° 03' 29" s.š., 98° 20' z.d.
*Přibližně 45 kilometrů severoseverozápadně
 od Země krále Williama, 3. září 1846*

Kapitán sir John Franklin jen málokdy cítil takové sebeuspokojení. Minulá zima, kterou strávili v ledu u Beecheyova ostrova, stovky kilometrů severovýchodně od své současné polohy, byla v mnoha směrech nepřijemná – jak byl bez váhání ochoten přiznat sám sobě či komukoli sobě rovnému, přestože na této expedici nikoho sobě rovného neměl. Smrt tří členů expedice, nejprve Torringtona a Hartnella na samém začátku ledna a později vojína Williama Braineho z královské námořní pěchoty, který zemřel třetího dubna rovněž na souchotiny a zápal plic jako předchozí dva, všemi otřásla. Franklin si nevzpomínal na žádnou jinou námořní expedici, která by v tak rané fázi své pouti ztratila z přirozených příčin tři muže.

A právě Franklin osobně vybral nápis na náhrobní desku dvaatřicetiletého vojína Braineho – „*Vyvolte sobě dnes, komu byste sloužili, „ Jozue, kap. XXIV, 15 –*, a po krátkou dobu tato slova působila spíše dojmem výzvy nespokojeným posádkám *Erebu* a *Terroru*, které sice ještě nebyly na samém prahu vzpoury, ale také už od něj nebyly příliš daleko, než jako poselství neexistujícím kolemdoucím, míjejícím osamělé hroby Braineho, Hartnella a Torringtona na té strašlivé kose pokryté šterkem a ledem.

Po Hartnellově smrti se nicméně všichni čtyři lékaři sešli a po poradě dospěli k názoru, že počínající kurděje možná oslabují tělesnou odolnost mužů a umožňují šíření zápalu plic a zhoršování takových vrozených vad, jako jsou souchotiny, až po hrozící smrt. Lékaři Stanley, Goodsir, Peddie a McDonald siru Johnovi doporučili, aby změnil složení stravy mužstva. Od nynějška měli dostávat pokud možno čerstvé potraviny (přestože v téhle temné zimě prakticky žádné nebylo možno získat, když nepočítáme polární medvědy – a navíc bylo zjištěno, že konzumace jater této velké těžkopádné šelmy může mít z jakýchsi neznámých důvodů smrtící následky), a pro případ, že se nepodaří opatřit čerstvé maso a zeleninu, měly být omezeny příděly

mezi mužstvem oblíbeného soleného vepřového a hovězího či nasoleného ptáčího masa a častěji se měly podávat konzervované potraviny – zeleninové polévky a podobná jídla.

Sir John s doporučením lékařů souhlasil a nařídil změnu jídelníčku na obou lodích, takže se minimálně polovina jídel připravovala ze zásob konzervovaných potravin. Zdálo se, že to zabralo. Žádní další muži nezemřeli ani vážně neonemocněli – od smrti vojína Braineho na počátku dubna až do konce května 1846, kdy byly obě lodě osvobozeny z ledového zajetí v přístavišti Beecheyova ostrova.

Poté se ledy rychle rozlámaly a Franklin pod plachtami i s pomocí páry vyrazil na jihozápad trasou, kterou mu vybrali oba zkušení ledařští mistři; uháněl, jak s oblibou říkali kapitáni jeho generace, jako by mu za zadkem hořela koudel.

S návratem slunečního světla a volné hladiny se znovu objevila i hojnost zvířete, ptactva a obyvatel moře. Za těch dlouhých a vleklých arktických letních dnů, kdy slunce zůstává nad obzorem téměř do půlnoci a teplota někdy stoupá až nad bod mrazu, byla obloha zaplněná stěhovavými ptáky. Franklin sám dokázal rozeznat buňňáky od čírek, kajky od malých alek a čilé drobné papuchalky od všech ostatních. Stále se rozšiřující pásy volné vody kolem *Erebu* a *Terroru* se hemžily velrybami, které by jim záviděl každý americký velrybář, a všude plula hejna tresek, sledů a jiných malých ryb, jakož i velkých běluh a velryb grónských. Muži spustili na vodu velrybářské čluny a rybařili, přičemž často některou z malých velryb zastřelili jen pro zábavu.

Každá lovecká výprava se vrátila s čerstvým úlovkem, který se ještě tentýž večer ocitl na stolech – vozili samozřejmě ptáky, ale také ty zatrachtilé grónské a kroužkované tuleně, které je v zimě nemožné zastřelit či chytit v jejich doupatech, kteří teď ale klidně leželi na otevřeném ledu a byli tak snadným terčem. Mužům se chuť tuleního masa příliš nezamlouvala – bylo příliš mastné a tuhé –, zato tuk těch slizkých zvířat kdovíproč lahodil jejich zimou ochuzeným žaludkům. Stříleli také velké řvoucí mrože, které si mohli prohlížet teleskopy, jak podél pobřeží vyrývají kly z mořského dna ústřice, a některé lovecké čety se vracely s kožešinami a masem bílých polárních lišek. Těžkopádné polární medvědy nechávali muži na pokoji, pokud se nezdálo, že se kolébavě běžící šelmy chystají lidské lovce napadnout nebo je připravit o ulovenou kořist. Maso bílých medvědů v podstatě nikomu nechutnalo a obzvlášť pak ne, když se jim nabízely mnohem chutnější úlovky.

Ve Franklinových rozkazech se našla i jiná možnost: kdyby zjistil, že „je přístupová trasa k jižnímu konci Severozápadní cesty zahrazená ledem nebo jinými překážkami,“ měl obrátit loď na sever a pokračovat Wellingtonovým kanálem na „otevřené polární moře“ – tedy v zásadě plout k severnímu pólu.

Franklin si však počínal stejně, jak byl zvyklý si bez ptaní počínat celý život: řídil se hlavními rozkazy. Tohle druhé arktické léto obě jeho lodě pluly jižně od Devonského ostrova; Franklin vedl *Erebus* i *Terror* do neznámých vod ledového archipelagu.

Předchozího léta už se zdálo, že místo nalezení Severozápadní cesty se bude muset spokojit s plavbou k severnímu pólu. Kapitán sir John Franklin byl důvodně hrdý na svoji dosavadní rychlost a efektivnost. Za zkrácené léto, které měli loňského roku 1845 na plavbu k dispozici – vypluli z Anglie pozdě a z Grónska dokonce ještě později, než měli v plánu –, se mu podařilo v rekordním čase přelout Baffinův záliv, proplout Lancasterovým průlivem jižně od Devonského ostrova a pokračovat dál Barrowovou úžinou; další cesta na jih kolem Walkerova mysu však už byla takhle pozdě v srpnu zahrazená ledem. Jeho ledařští mistři ale hlásili otevřenou vodu na severu, kolem západních břehů Devonského ostrova až do Wellingtonova kanálu, takže Franklin se podle záložních rozkazů obrátil na sever, kde doufal, že najde ledem nezatarasenou cestu do otevřeného polárního moře a k severnímu pólu.

Jenže do bájného otevřeného polárního moře žádná volná trasa nevedla. Cestu jim zablokoval Grinnellův poloostrov, který podle vědomostí, jež měli členové Franklinovy expedice k dispozici, klidně mohl být součástí neznámého arktického kontinentu, a přinutil je plout otevřenou vodou na severozápad, pak téměř přímo na západ, dokud nedorazili k západní špici poloostrova, kde opět zamířili na sever a narazili na neprostupnou masu ledu, která se táhla od Wellingtonova kanálu zdánlivě do nekonečna. Pět dnů plavby podél této vysoké ledové stěny Franklina, Fitzjamese, Croziera i oba ledařské mistry přesvědčilo, že severně od Wellingtonova kanálu žádné otevřené polární moře není. Alespoň toto léto ne.

Zhoršující se ledové podmínky je přinutily obrátit na jih kolem pevninské masy, která byla do té doby známá pouze jako Cornwallisova země, nyní se ale ukázala být Cornwallisovým ostrovem. Kdyby nic jiného, říkal si kapitán sir John Franklin, tuhle otázku jeho expedice zodpověděla.

Nakupené ledové kry toho pozdního léta roku 1845 rychle zamrzaly, a tak Franklin obeplul celý obrovský a pustý Cornwallisův ostrov, znovu vplul do Barrowovy úžiny severně od Walkerova mysu, přesvědčil se, že cesta kolem Walkerova mysu na jih je stále zahrazená – tentokrát už souvislou ledovou pokrývkou –, a vyhledal proto zimní kotviště u Beecheyova ostrova v malém přístavu, který prozkoumal před čtrnácti dny. Franklin věděl, že dorazili právě včas, protože den poté, co zakotvili v mělkých vodách zdejšího přístavu, se poslední otevřené pásy vody v Lancasterově průlivu za nimi uzavřely a pohybující se nahromaděné ledové kry by jakoukoli další plavbu znemožnily. A nebylo zdaleka jisté, zda by i taková mistrovská díla technologie železem

zesíleného dubového dřeva, jakými byly *Erebus* a *Terror*, zimu tam venku na zamrzlém kanálu přežila.

Teď ale bylo léto a expedice za sebou měla celé týdny plavby k jihozápadu, během nichž si při každé příležitosti doplňovala zásoby, využívala každého pásu volného moře, vyhledávala každý záblesk otevřené vody, který bylo možno zahlédnout z pozorovatelně vysoko na hlavním stěžni, a když bylo třeba, každý den si probíjela a razila cestu ledem.

Erebus plul při rozrážení ledu v čele, jak bylo jeho právem jakožto vlajkové lodi a navíc i logickou povinností jakožto těžšího plavidla s výkonnějším – o pět koňských sil výkonnějším – parním strojem, jenže – kat aby to spral! – dlouhý hřídel k lodnímu šroubu narazil pod vodou na led a ohnul se; nebylo možno ho použít ani zatáhnout zpět do lodi, takže se do čelní pozice přesunul *Terror*.

A když se ne víc než osmdesát kilometrů na jihu před nimi objevily na dohled ledové břehy Země krále Williama, opustily lodě ochranu, kterou jim skýtal obrovský ostrov na severu – tentýž, který jim znemožnil přímou cestu na jihozápad kolem Walkerova mysu, kam se měli plavit podle obdržených rozkazů, a přinutil je místo toho proplout na jih Peelovým průlivem a pokračovat do oblasti dosud neprozkoumaných úžin. Led na jihu a na západě nyní začínal ožívat a vytvářet znovu téměř jednolitou plochu. Zpomalili a sotva se plazili kupředu. Led byl silnější, ledovce častější, pruhy volné vody užší a vzdálenější od sebe.

Na toto ráno dne 3. září svolal sir John poradu svých kapitánů, nejvyšších důstojníků, strojníků a ledařských mistrů. Všichni zúčastnění se pohodlně vešli do soukromé kajuty sira Johna; zatímco na *Terroru* tento prostor sloužil jako velká kajuta pro důstojníky a vešla se do něj i knihovna a hudba, celou šíří zádě *Erebu* zabírala osobní místnost sira Johna Franklina – čtyři metry široká a neuvěřitelných skoro sedm metrů dlouhá. Patřil k ní navíc soukromý „trůn úlevy“ v samostatné místnosti na pravoboku. Franklinův soukromý záchodek byl skoro přesně stejně velký jako celá kajuta kapitána Croziera i všech ostatních důstojníků.

Edmund Hoar, stevard sira Johna, prodloužil jídelní stůl, takže se k němu vešli všichni přítomní důstojníci – korvetní kapitán Fitzjames, poručíci Gore, Le Vesconte a Fairholme z *Erebu*, kapitán Crozier a poručíci Little, Hodgson a Irving z *Terroru*. Kromě zmíněných osmi důstojníků sedících po obou stranách stolu – sir John seděl v čele poblíž přepážky na pravoboku a vchodu na svou soukromou toaletu – stáli na druhé straně proti němu oba ledařští mistři, pan Blanky z *Terroru* a pan Reid z *Erebu*, jakož i oba strojníci, pan Thompson z Crozierovy lodi a pan Gregory z vlajkové lodi. Sir John rovněž požádal jednoho z lékařů, Stanleyho z *Erebu*, aby se porady zúčastnil. Franklinův stevard přinesl na stůl hroznovou šťávu, sýry a lodní sušenky a přítomní se krátkou chvílí uvolněně bavili, než sir John požádal o klid a zahájil poradou.

„Pánové,“ začal sir John, „všichni nepochybně dobře víte, proč jsme se tady shromáždili. Postup naší expedice v uplynulých dvou měsících byl díky Boží milosti úžasně úspěšný. Beecheyův ostrov jsme nechali téměř šest set kilometrů za sebou. Pozorovatelé i naši průzkumníci na saních stále hlásí pásy otevřené vody daleko na jih a na západ od nás. Možná je pořád v našich silách – dá-li Bůh – doplout do těchto otevřených vod a proplout Severozápadní cestou ještě tento podzim.

Pokud jsem ale informován, ledu na západ od nás přibývá, a to jak co do množství, tak co do tloušťky. Pan Gregory mi sdělil, že hlavní hřidel *Erebu* byl poškozen ledem, a přestože můžeme dál pokračovat pod parou, výkonnost vlajkové lodi je narušena. Naše zásoby uhlí se valem zmenšují a už brzy nás čeká další zima. Řečeno jinými slovy, pánové, musíme se dnes rozhodnout, jak a kterým směrem budeme dále postupovat. Myslím, že mohu bez přehánění říct, že na tom, jak rozhodneme, bude záviset úspěch či neúspěch naší expedice.“

Následovalo dlouhé ticho.

Sir John pokynul rudovousému ledařskému mistrovi *Erebu*. „Možná bude užitečné, než vyjádříme své názory a přejdeme k otevřené diskusi, vyslechnout naše ledařské mistry, strojníky a doktora. Pane Reide, buďte tak laskav a informujte ostatní o tom, co jste mi včera řekl ohledně našich současných a předpokládaných budoucích ledových podmínek.“

Reid, který stál na konci stolu na straně, kde seděli zástupci *Erebu*, si odkašlal. Byl to samotářský chlapík a nutnost promluvit v tak vážené společnosti způsobila, že měl obličej červenější než vousy.

„Sire Johne... pánové... není žádný tajemství, že jsme měli zatr... totiž... obrovský štěstí na ledový podmínky už od května, kdy se naše lodě vyprostily z ledu, takže jsme prvního června vypluli z přístavu u Beecheyova ostrova. Když jsme proplouvali úžinami, razili jsme si většinou cestu jen řídkou ledovou kaší. To není žádný problém. V noci – teda v těch pár hodinách tmy, co se jim tady na severu říká noc – jsme rozráželi tenkou ledovou krustu, jakou jsme kolem sebe viděli celej minulej tejdén, protože moře je tady pořád skoro zamrzlý, to ale taky není vážnej problém.

Zatím se nám daří vyhejbat se čerstvému ledu, kterej se táhne podél břehů – to už je vážnější věc. Za ním je pevnej led, kterej je schopnej roztrhat trup i tak důkladně zpevněný lodi, jako je tahle nebo *Terror* před náma. Jak ale říkám, pevnému ledu jsme se vyhnuli... zatím.“

Reid se potil a evidentně si vyčítal, že mluví příliš dlouho, také si ale uvědomoval, že ještě plně nezodpověděl otázku sira Johna. Pročistil si hrdlo a pokračoval.

„Takže pokud jde o pohyblivej led, sire Johne a ostatní vážený pánové, neměli jsme žádný zvláštní problémy s ledovou tříští, se silnějším unášeným ledem ani s kusama ledovců – tím myslím ty malý ledovce, co se odlamují od doopravdy velkéh ledovejch hor. Dokázali jsme se jim vyhnout, protože jsme vždycky našli široký plavební pásy a otevřenou vodu. Jenže to teď všechno končí, pánové. Noci se začínaj prodlužovat, ledová krusta je na vodě pořád a potkáváme čím dál víc těchhle plovoucích ledovců a nahromaděnejch ledovejch ker. A právě ty hromady ker mně i panu Blankymu dělaj velký starosti.“

„A pročpak, pane Reide?“ otázal se sir John. Výrazem obličeje dával jasně najevo, že ho diskuse o různých ledových podmínkách jako obvykle nudí. Pro sira Johna byl led prostě jen led – něco, co je třeba prorazit, obeplout a překonat.

„Kvůli sněhu, sire Johne,“ vysvětloval Reid. „Kvůli tomu hlubokému sněhu, co na nich leží, pane, a kvůli stopám po přílivu na stranách. To vždycky znamená, že je před náma starý ledový pole, pane, pole hustě namačkanejch ker, a jestli do takovýho vjedeme, zamrzeme v něm. Kam až vidíme na jih a na západ, pane, nebo kam se dostanou průzkumníci na saních, všude je jedno velký ledový pole, až snad na jedinej kousíček otevřený vody daleko na jihu od Země krále Williama.“

„Severozápadní cesta,“ hlesl tiše korvetní kapitán Fitzjames.

„Možná,“ přikývl sir John. „Velice pravděpodobně. Abychom se tam ale dostali, budeme muset překonat víc než sto padesát kilometrů nahromaděného ledového pole – možná dokonce až tři sta kilometrů. Slyšel jsem, že ledařský mistr z *Terroru* má teorii, která vysvětluje, proč se podmínky na západ od nás zhoršují. Pane Blanky?“

Thomas Blanky se nezačervenal. Hlas starého ledařského mistra byl strohým a odměřeným rachotem slabik, připomínajícím palbu z mušket.

„Pokud vplujeme do toho ledového pole, je to naše smrt. Už teď jsme se odvážili až moc daleko. Faktem je, že od té doby, co jsme propluli Peelovým průlivem, ocitli jsme se v ledovém proudu tak silném, že silnější severně od Baffinova zálivu nenajdete, a ještě se každým dnem zhoršuje.“

„Jak je to možné, pane Blanky?“ zeptal se korvetní kapitán Fitzjames. Jeho sebevědomý hlas zněl nepatrně šiřlavě. „I když je už pozdní léto, domnívám se, že bychom měli mít otevřené plavební pruhy, dokud moře skutečně nezamrzne, a v blízkosti nějaké pevniny, řekněme jihozápadně od poloostrova Země krále Williama, bychom měli mít nezamrzlou vodu ještě měsíc nebo i déle.“

Ledařský mistr Blanky zavrtěl hlavou. „Ne. Tohle není ledová krusta ani ledová kaše, pánové, to, na co se díváme, je *pole ledových ker*. Připlouvají sem dolů ze severozápadu. Představte si řadu obrovských *ledovců* – ze kterých se odštěpují malé ledovce a ochlazují moře na stovky kilometrů, když plují na jih. Zatím jsme před nimi byli chráněni, to je všechno.“

„Chráněni čím?“ zajímal se poručík Gore, pozoruhodně pohledný a příjemně působící důstojník.

Odpověděl mu kapitán Crozier, který kývnutím naznačil Blankymu, že může podstoupit stranou. „Všemi těmi ostrovy, co jsme měli na západ od sebe, když jsme pluli na jih, Grahame,“ vysvětloval Ir. „Stejně jako jsme před rokem zjistili, že Cornwallisova země je ostrov, víme teď, že Země prince Waleského je ve skutečnosti Ostrov prince Waleského. Jeho pevninská masa zadržovala plnou sílu ledového proudu, dokud jsme se nevynořili z Peelova průlivu. Teď už vidíme, že je to velké pole ledových ker, které je hnáno na jih mezi ostrovy, jež se tam nahoře severozápadně od nás pravděpodobně nacházejí, a dostane se možná až ke kontinentální pevnině. Pokud je tam dole na jihu ještě při pobřeží nějaká otevřená voda, dlouho nevydrží. A my taky ne, budeme-li pokračovat dál a pokusíme-li se přezimovat na otevřeném ledovém poli.“

„To je jeden názor,“ ujal se slova sir John. „A my vám za něj děkujeme, Francisi. Teď ale musíme rozhodnout o svém dalším postupu. Ano... Jamesi?“

Korvetní kapitán Fitzjames vypadal, jako ostatně skoro vždycky, uvolněně a sebevědomě. Během expedice dokonce několik kilogramů přibral, takže se zdálo, že knoflíky jeho uniformy každou chvíli ulétnou. Tváře měl zrůžovělé a světlé vlasy mu kolem hlavy splývaly v delších kudrnách, než jaké nosil v Anglii. Usmál se na všechny přítomné.

„Sire Johne, souhlasím s kapitánem Crozierem, že kdybychom uvázli v tom ledovém poli, které je před námi, bylo by to velice nešťastné, nedomnívám se ale, že bychom tak skončili, kdybychom pokračovali v plavbě. Myslím, že je nezbytně nutné, abychom se dostali co nejdál na jih – buď abychom dopluli do otevřených vod a dosáhli tak svého cíle, totiž nalezení Severozápadní cesty, což se nám podle mého názoru ještě před příchodem zimy podaří, nebo prostě proto, abychom poblíž pobřeží našli bezpečnější vody, možná dokonce i přístav, kde bychom mohli přezimovat v relativním pohodlí, v jakém jsme přezimovali u Beecheyova ostrova. Přinejmenším víme z předchozích expedic sira Johna po pevnině i z dřívějších námořních expedic, že v blízkosti pobřeží zůstává většinou moře mnohem déle nezamrzlé díky teplejší vodě, která do něj přitéká z řek.“

„A co když zamíříme na jihozápad a nedoplujeme ani do otevřených vod, ani k pobřeží?“ zeptal se tiše Crozier.

Fitzjames otázku odbyl pohrdavým mávnutím ruky. „Alespoň budeme blíž svému cíli, až přijde příští jarní tání. Jakou máme jinou možnost, Francisi? Nechcete přece vážně navrhnout, abychom se úžinou vrátili k Beecheyovu ostrovu nebo se pokusili stáhnout zpět až do Baffinova zálivu?“

Crozier zavrtěl hlavou. „Teď zrovna můžeme stejně snadno jako na západ od Země krále Williama plout *východně* od ní – dokonce snáz, protože od

pozorovatelů a průzkumníků víme, že na východ od nás je ještě spousta otevřené vody.“

„Plout východně od Země krále Williama?“ opakoval sir John nevěřícím tónem. „To by byla slepá ulička, Francisi. Byli bychom chránění poloostrovem, to ano, ale zamrzli bychom stovky kilometrů východně odtud v dlouhé zátocce, která by příští jaro ani nemusela roztát.“

„Pokud ovšem...“ nadechl se Crozier a podíval se kolem stolu, „pokud Země krále Williama není také ostrov. V tom případě bychom měli před ledovými krami připlouvajícími od severozápadu stejnou ochranu, jakou nám v posledním měsíci plavby poskytoval Ostrov prince Waleského. Bylo by také pravděpodobné, že otevřené vody na východní straně Země krále Williama dosahují téměř až k pobřeží, takže bychom se několik dalších týdnů mohli plavit západně v teplejších vodách a možná i najít dokonalý přístav – třeba v ústí nějaké řeky – pro případ, že budeme muset na ledu strávit druhou zimu.“

V místnosti na dlouhou dobu zavládlo ticho.

Le Vesconte, poručík z *Erebu*, si odkašlal. „Vy tedy věříte v teorii toho excentrického doktora Kinga,“ pronesl tiše.

Crozier se zamračil. Věděl, že teorie doktora Richarda Kinga, který dokonce ani nebyl námořním důstojníkem, ale pouhým civilistou, jsou neoblíbené a zavrhané, a to především z toho důvodu, že podle Kingova názoru – velice hlasitě proklamovaného – jsou takovéto velké námořní expedice, jakou vede sir John, pošetilé, nebezpečné a absurdně nákladné. King se na základě vlastní kartografické činnosti i zkušeností z Backovy pevninské expedice, konané před mnoha lety, domníval, že Země krále Williama je ostrov, zatímco Boothia, údajný ostrov ještě dál na východ od nich, je ve skutečnosti dlouhý poloostrov. Tvrdil, že nejsnazším a nejbezpečnějším způsobem, jak najít Severozápadní cestu, je vysílat ze severní Kanady po souši malé výpravy, jež podél teplejších pobřežních vod zamíří na západ, protože statisíce čtverečných kilometrů moře dál na sever je nebezpečným labyrintem ostrovů a ledových proudů, který je schopen pohltit tisícovku *Erebů* a *Terrorů*. Crozier věděl, že v knihovně Erebu je výtisk Kingovy kontroverzní knihy – vypůjčil si ji totiž, přečetl ji a stále ještě ji měl ve své kajutě na *Terroru*. Také ale věděl, že je jediným členem expedice, který ji četl nebo který ji číst bude.

„Ne,“ odpověděl teď, „nehlásím se ke Kingovým teoriím, uvádím pouze silně pravděpodobnou možnost. Podívejte, domnívali jsme se, že Cornwallisova země je obrovská, že je možná součástí arktického kontinentu, ale obepluli jsme ji za několik dní. Mnozí z nás si mysleli, že Devonský ostrov se táhne dál severozápadním směrem přímo do otevřeného polárního moře, naše dvě lodě ale našly jeho západní konec a viděli jsme otevřené kanály vedoucí na sever.“

Podle rozkazů, které jsme dostali, jsme měli od Walkerova mysu plout

přímo na jihozápad, zjistili jsme ale, že nám přímo v cestě leží Země prince Waleského – a co je ještě důležitější, že je to téměř nepochybně také ostrov. A ten nízký pruh ledu, který jsme zahlédli na východě, když jsme mířili na jih, mohl docela dobře značit zamrzlou úžinu – oddělující Somersetův ostrov od Boothie Felix a dokazující, že se King mýlil, že Boothia není poloostrov, nepřetržitě se táhnoucí až na sever k Lancasterovu průlivu.“

„Neexistují žádné důkazy, že ta oblast nízkého ledu, kterou jsme spatřili, je úžina,“ namítl poručík Gore. „Logičtější je považovat ji za nízko ležící zledovatělou šíji, jakou jsme viděli na Beecheyově ostrově.“

„Možná,“ pokrčil rameny Crozier, „na téhle expedici už jsme se ale přesvědčili, že pevninské masy, které se dosud považovaly za velice rozlehlé nebo vzájemně propojené, jsou ve skutečnosti ostrovy. Navrhuji, abychom nabrali kurz zpět, vyhnuli se tomu ledovému poli na jihozápadě, pluli na východ a pak na jih podle východního pobřeží země, která docela dobře může být *Ostrovem krále Williama*. Přinejmenším budeme chráněni před tím... plovoucím *ledovcem*, o kterém mluví pan Blanky... a kdyby došlo k nejhoršímu a zjistili jsme, že je to dlouhá a úzká zátoka, je velice pravděpodobné, že příští léto bychom mohli opět vyplout na sever kolem Země krále Williama a bez jakékoli újmy se vrátit přímo sem.“

„Až na spálené uhlí a ztracený drahocenný čas,“ poznamenal korvetní kapitán Fitzjames.

Crozier přikývl.

Sir John si promnul kulaté a hladce vyholené tváře.

Do nastalého ticha promluvil strojník *Terroru* James Thompson. „Sire Johne, pánové, vzhledem k tomu, že tu padla zmínka o uhelných zásobách lodí, chtěl bych uvést, že pokud jde o naše palivo, velice, ale skutečně velice rychle se blížíme – a to myslím zcela doslovně – ke kritickému bodu, za nímž už nebude návratu. Jen za poslední týden, když jsme své parní stroje používali k prorážení cesty okrajovou oblastí toho ledového pole, jsme spotřebovali víc než čtvrtinu zbývajících zásob uhlí. Zbývá nám teď něco málo přes padesát procent původního nákladu... to jsou necelé dva týdny normální plavby pod parou, ale pouhých pár dnů, budeme-li si prorážet cestu ledem, jako jsme to dělali teď. A kdybychom zamrzli přes další zimu, většinu těchto zásob spálíme jen na vytápění lodí.“

„Vždycky můžeme vyslat na břeh oddíl, který porazí pár stromů, abychom mohli topit dřevem,“ mínil poručík Edward Little, sedící po Crozierově levici.

V příštím okamžiku se všichni muži v kajutě s výjimkou sira Johna srdečně rozchechtali. Bylo to vítané zmírnění napjaté atmosféry. Sir John si možná vzpomínal na své první pozemní expedice do severních pobřežních oblastí, které nyní ležely jižně od nich. Pevninská tundra se táhla do vzdálenosti patnácti set pustých kilometrů na jih od pobřeží, než jste zahlédli první strom či vzrostlý keř.

„Je tu jedna možnost, jak maximalizovat vzdálenost, kterou můžeme pod parou urazit,“ ozval se tiše Crozier do uvolněnějšího ticha, když smích dozněl.

Všichni přítomní se otočili ke kapitánovi *Terroru*.

„Přemístíme celou posádku a všechno uhlí z *Erebu* na *Terror* a vyrazíme plnou rychlostí,“ pokračoval Crozier. „Buď ledovým polem na jihozápad, nebo prozkoumat vody podél východního pobřeží Země či ostrova krále Williama.“

„Všechno na jednu kartu,“ zahučel ledařský mistr Blanky do nyní ohromného ticha. „Jo, to zní logicky.“

Sir John byl schopen pouze ohromeně zamrkat. Když konečně našel hlas, znělo to stále nevěřicně, jako by Crozier už podruhé přišel s vtípem, který byl nad jeho chápání. „Opustit vlajkovou loď?“ hlesl konečně. „Opustit *Erebus*?“ Rozhlédl se kolem stolu, jako by chtěl ostatní důstojníky přimět, aby si prohlédli jeho kajutu a tím nastolený návrh jednou provždy smetli ze stolu – pažení lemované policemi a knihami, křišťálové a porcelánové nádoby na stole, tři Prestonovy patentní světlíky zasazené do stropu, jimiž do kajuty proudilo syté světlo pozdního léta.

„Opustit *Erebus*, Francisi?“ zeptal se znovu, tentokrát silnějším hlasem, přitom však tónem někoho, kdo chce vysvětlit poněkud nepochopitelný vtíp.

Crozier přikývl. „Hlavní hřidel je ohnutý, pane. Váš vlastní strojník, pan Gregory, nám řekl, že ho nelze opravit ani zatáhnout zpět do lodí jinde, než v suchém doku. Rozhodně to nepůjde v poli ledových ker. Jen se to ještě zhorší. Se dvěma loděmi máme, pokud si budeme razit cestu ledovým polem, uhlí jen na pár dnů nebo maximálně na týden. Když se nám to nepodaří, všichni – na obou lodích – tady zamrzeme. Pokud zůstaneme v ledu na otevřeném moři západně od Země krále Williama, nemáme tušení, kam proud ten led, v němž budeme trčet, odnese. Existuje dost velká pravděpodobnost, že nás vyhodí na mělčiny, které se táhnou podél závětrného břehu. A to by znamenalo zkázu i tak skvělých lodí, jako jsou ty naše.“ Crozier ukázal hlavou na celou místnost i nahoru ke světlíkům.

„Soustředíme-li ale všechny zásoby uhlí do méně poškozené lodi,“ pokračoval Crozier, „a zejména budeme-li mít štěstí a najdeme na východní straně Země krále Williama otevřenou vodu, budeme mít víc než měsíční zásobu paliva na to, abychom mohli maximální rychlostí pod parou plout západně podél pobřeží. Museli bychom obětovat *Erebus*, ale mohli bychom dosáhnout – ne, *dosáhneme* – Mysu obratu a dalších známých orientačních bodů podél pobřeží do týdne. Proplujeme Severozápadní cestou do otevřeného Pacifiku ještě letos, ne až příští rok.“

„Opustit *Erebus*?“ prohlásil znovu sir John. Neznělo to podrážděně ani rozhněvaně, číselo z toho jen ohromení absurditou toho nápadu, o němž se tu mluvilo.

„Podmínky na *Terroru* by byly velice stísněné,“ poznamenal korvetní kapitán Fitzjames. Zdálo se, že o předloženém návrhu vážně uvažuje.

Kapitán sir John se otočil doprava a upřeně se na svého oblíbeného důstojníka zadíval. V obličeji se mu pomalu objevoval chladný úsměv člověka, který nejen že úmyslně nebyl zasvěcen do nějakého žertu, ale navíc zjišťuje, že je pravděpodobně jeho terčem.

„Těsno by tam bylo, ale měsíc nebo dva by se to dalo vydržet,“ odpověděl Crozier. „Pan Honey od nás a váš tesař pan Weekes dohlédnou na zbourání vnitřních přepážek – všechny důstojnické ubikace budou zrušeny s výjimkou velké kajuty, kterou si může na *Terroru* pro sebe zabrat sir John, a možná důstojnické jídelny. Tak získáme dostatek místa, dokonce i na další rok nebo víc na ledu. Když nic jiného, mají tyhle staré ostřelovací lodě v mezpalubí spoustu prostoru.“

„Trvalo by dost dlouho, než bychom přenesli uhlí a lodní zásoby,“ ozval se Le Vesconte.

Crozier znovu přikývl. „Požádal jsem svého hospodáře, pana Helpmana, aby zpracoval předběžný výpočet. Asi si vzpomínáte, že pan Goldner, který pro expedici dodával konzervované potraviny, většinu svého zboží doručil teprve necelých osmačtyřicet hodin před vyplutím, takže jsme museli sklady obou lodí do značné míry přeorganizovat. Udělali jsme to, abychom stihli datum vyplutí. Pan Helpman odhaduje, že budou-li obě posádky pracovat setrvale a spát vždycky jen polovinu hlídky, všechno, co se vejde na jednu loď, může být na *Terror* přestěhováno za necelé tři dny. Budeme pár týdnů namačkaní jako sardinky, ale bude to, jako bychom vyráželi na novou expedici – s plnou zásobou uhlí, s potravinami na další rok a s lodí v plně funkčním a provozuschopném stavu.“

„Všechno na jednu kartu,“ opakoval ledařský mistr Blanky.

Sir John zavrtěl hlavou a uchechl se, jako by konečně měl toho podivného žertu dost. „Nu, Francisi, je to velice... *zajímavá*... spekulace, ale *Erebus* samozřejmě neopustíme. A *Terror* také ne, kdyby snad vaše loď utrpěla nějakou drobnou nehodu. Tak tedy, jedině, co jsem dnes u tohoto stolu neslyšel, je návrh *vrátit se* do Baffinova zálivu. Předpokládám tedy správně, že tuto variantu nikdo nenavrhuje?“

V kajutě zavládlo ticho. Shora se ozývalo skřípění a škrábání, jak námořníci už podruhé toho dne drhli palubu pemzou.

„Tak tedy dobrá, je rozhodnuto,“ prohlásil sir John. „Budeme pokračovat kupředu. Nejen že nám to ukládají naše rozkazy, ale jak několik z vás, pánové, uvedlo, budeme tím bezpečnější, čím blíže se dostaneme k pobřeží kontinentu, i když je tamější země stejně nehostinná jako na těch hrozných ostrovech, kolem nichž se tady plavíme. Francisi, Jamesi, můžete o našem rozhodnutí informovat své posádky.“

Sir John vstal.

Na vteřinu dokázali ostatní kapitáni, důstojníci, ledařští mistři, strojníci i lékař jen ohromeně a nechápavě zírat, pak ale námořní důstojníci rychle vstali, přikývli a začali obrovskou kajutu sira Johna opouštět.

Když muži procházeli úzkou chodbičkou a s hlasitým dusotem vystupovali po schůdcích na palubu, zatahal lékař Stanley za rukáv korvetního kapitána Fitzjamese.

„Kapitáne, kapitáne,“ stěžoval si Stanley, „sir John mě vůbec nepustil ke slovu, chtěl jsem ale všechny informovat o stále častějších případech zkažených potravin, které nacházíme mezi konzervovanými zásobami.“

Fitzjames se usmál, ale zároveň vyprostil paži z jeho sevření. „Najdeme chvilku na to, abyste to kapitánovi sdělil soukromě, pane Stanleyi.“

„Ale já jsem mu to soukromě už řekl,“ nedal se odbýt malý lékař. „Chtěl jsem informovat i ostatní důstojníky pro případ...“

„Později, pane Stanleyi,“ přerušil ho korvetní kapitán Fitzjames.

Lékař říkal ještě něco jiného, Crozier už však byl mimo doslech a mával na Johna Lanea, svého loďmistra, aby mu přistavil člun na slunnou zpáteční cestu úzkým pruhem volného moře k *Terroru*, který byl přidí zaklíněn do sílicího pole ledových ker. Z komína čelní lodi se stále valil černý dým.

Obě lodě zamířily na jihozápad do pole ledových ker a další čtyři dny pomalu postupovaly kupředu. *Terror* páčil uhlí marnotratným tempem a využíval parního stroje k tomu, že svou váhu vrhal proti stále silnějšímu nahromaděnému ledu. Záblesky potenciální otevřené vody daleko na jihu zmizely, a to i za slunečných dnů.

Devátého září došlo k náhlému poklesu teploty. Hladina v dlouhé tenké čáře otevřené vody za *Erebe*m plujícím v závěsu se pokryla ledovou krustou a pak zamrzla úplně. Moře kolem nich už se stačilo proměnit v pohupující a zmítající se statickou bílou masu drobných ledovců, větších ledových hor a náhle se tvořících tlakových hřebenů.

Šest dnů zkoušel Franklin každý trik, který měl ve svém arktickém repertoáru – nechal na led před lodí nasypat černý uhelný prach, aby se rychleji rozpouštěl, ve dne i v noci vysílal pracovní čtyry, které obrovskými ledními pilami rozřezávaly led a blok po bloku ho odnášely stranou, přesouval přítěž, nechával stovku mužů naráz pracovat s dláty, rýči, krumpáči a sochory, zarážel daleko dopředu do sílicího ledu přenosné kotvy a rumpály nechával *Erebus* – který vystřídal v čelní pozici *Terror* právě posledního dne předtím, než začal led náhle sílit – metr po metru přitahovat rumpály. Konečně pak nařídil, aby všichni práceschopní muži vylezli na led, nechal pro všechny natáhnout lana a ty nejsilnější navléknout do saňových postrojů a pokoušel se táhnout loď

kupředu za všeobecného proklínání a nadávání po jednom upoceném, ubíjejícím, žaludek svírajícím a páteř lámajícím centimetru za druhým. Stále existuje možnost, sliboval sir John, že pouhých třicet, padesát či sedmdesát kilometrů před nimi je otevřená voda.

Právě tak mohla být ta otevřená voda na povrchu měsíce.

Během prodlužující se noci, dne 15. září 1846, teplota náhle klesla na minus dvacet stupňů Celsia a led začal se sténáním a škrábáním dorážet na trupy obou lodí. Ráno se všichni, kdo vyšli na palubu, mohli na vlastní oči přesvědčit, že moře se všude kolem proměnilo v jednolitou bílou pláň, táhnoucí se až k obzoru. Mezi náhlými sněhovými přehánkami se Crozierovi i Fitzjamesovi podařilo zaměřit slunce dostatečně přesně, aby mohli stanovit svoji polohu. Oba kapitáni spočítali, že uvázli přibližně na sedmdesáti stupních a pěti minutách severní šířky a devadesáti osmi stupních a dvaceti třech minutách západní délky, nějakých čtyřicet kilometrů od severozápadního pobřeží Ostrova krále Williama nebo snad Země krále Williama – na tom v daném okamžiku pramálo záleželo.

Byli v ledu na otevřeném moři – v plujícím ledovém poli – a bezmocně trčeli přímo v cestě plnému náporu „pohyblivého ledovce“ ledařského mistra Blankyho. Led se k nim valil od polárních oblastí na severozápadě až z nepředstavitelných dálav severního pólu. Pokud jim bylo známo, v okruhu sto padesáti kilometrů nebyl přístav, kam by se mohli uchýlit, a i kdyby o nějakém věděli, neměli se tam jak dostat.

Toho dne ve dvě hodiny odpoledne nařídil kapitán sir John Franklin, aby byly ohně pod kotlem *Erebu* i *Terroru* utlumeny. Pára byla z obou kotlů upuštěna a měl se udržovat jen takový tlak, aby bylo možno prohánět ohřátou vodu trubkami vytápějícími mezipalubí obou lodí.

Sir John neučinil k mužům žádné oficiální prohlášení. Nebylo třeba. Když toho večera muži na *Erebu* uléhali do hamaků a Harnell se jako obvykle šepetem modlil za mrtvého bratra, pětatřicetiletý námořník Abraham Seeley v hamaku vedle něj zasyčel: „Zapadli jsme po uši do sraček, Tommy, a tvoje modlitby ani modlitby sira Johna nás ven nevytáhnou... nejmíň příštích deset měsíců ne.“

CROZIER

70° 05' s.š., 98° 23' z.d.
9. listopadu 1847

Uběhl už jeden rok, dva měsíce a šest dnů od oné památné porady u sira Johna na palubě *Erebu* a obě lodě jsou dosud zamrzlé v ledu přibližně na stejném místě, na kterém se nacházely onoho záříjového dne roku 1846. Proud od severozápadu sice celou ledovou masu unáší, ale za uplynulý rok točil ledem, ledovci, tlakovými hřebeny i oběma uvězněnými loděmi v pomalých kruzích, takže jejich poloha zůstala téměř stejná; trčí nějakých čtyřicet kilometrů od Země krále Williama a pomalu se otáčejí jako rezivá skvrna na jednom z kovových hudebních kotoučů v důstojnické velké kajutě.

Kapitán Crozier tento listopadový den – či přesněji řečeno ty hodiny temnoty, k nimž kdysi patřilo denní světlo – strávil pátráním po svých zmizelých námořnících Williamu Strongovi a Thomasi Evansovi. Ani jeden z nich už samozřejmě nemá naději a hrozí velké riziko, že ta věc na ledu odnese ještě někoho dalšího, přesto po nich ale pátrají. Nic jiného si kapitán ani posádka neumějí představit.

Čtyři skupiny po pěti mužích – jeden nese dvě lucerny a čtyři jsou připraveni s brokovnicemi nebo mušketami – pátrají ve čtyřhodinových směnách. Jakmile se jeden zmrzlý a roztřesený tým vrátí, vystřídá ho další, který už čeká na palubě v teplém venkovním oblečení, pušky vyčištěné, nabitě a připravené, lucerny naplněné olejem, a pokračuje v prohledávání kvadrantu, který předchozí tým právě opustil. Čtyři týmy procházejí změť ledu kolem lodí ve stále širších kruzích a jejich lucerny jsou hlídkám na palubě v ledové mlze a tmě chvíli viditelné, chvíli naopak zastřené ledovými krami a balvany, tlakovými hřebeny či vzdáleností. Kapitán Crozier a námořník s červenou lucernou přecházejí z kvadrantu do kvadrantu, kontrolují všechny týmy a pak se vracejí na *Terror*, dohlédnout na mužstvo a podmínky na palubě.

Tak to pokračuje dvanáct hodin.

Při druhém zvonění první psí hlídky – v šest hodin večer – se všechny poslední pátrací skupiny vracejí; žádná z nich ztracené muže nenašla, několik námořníků se ale tváří provinile, protože vystřelili ze svých zbraní na vítr

vyjící mezi rozeklaným ledem nebo na samotný led, když si nějaký ledový útvar spletli s hrozivě se tyčícím bílým medvědem. Crozier jde poslední a sestupuje za nimi do mezípalubí.

Většina námořníků už odložila mokré oblečení i vysoké boty a zamířila na příd' najíst se ke stolům, které byly na řetězech spuštěny od stropu na podlahu, zatímco důstojníci zmizeli v jídelně na zádi. Konečně se na schůdcích objevuje Crozier. Jeho stevard Jopson a první poručík Little k němu spěchají a pomáhají mu vysvléknout ledem obalené vnější oblečení.

„Jste zmrzlý, kapitáne,“ stará se Jopson. „Kůži máte bílou od omrzlin. Pojdte dozadu do důstojnické jídelny a dejte si večeři, pane.“

Crozier vrtí hlavou. „Musím si jít promluvit s kapitánem Fitzjamesem. Edwarde, nepřišel náhodou posel z jeho lodi, zatímco jsem byl venku?“

„Ne, pane,“ odpovídá Little.

„Najezte se, prosím, kapitáne,“ naléhá Jopson. Na stevarda je to urostlý chlap a jeho hluboký hlas se mění spíš ve vrčení než kňučení, když kapitána přemlouvá.

Crozier vrtí hlavou. „Buďte tak laskav a zabalte mi pár sušenek, Thomasi. Sním si je cestou k *Erebu*.“

Jopson dává zřetelně najevo nesouhlas s tím pošetilým rozhodnutím, spěchá ale k panu Digglemu, který se pilně otáčí kolem obrovského sporáku. Teď kolem večeře panuje v mezípalubí příjemné teplíčko, největší za celých čtyřicet hodin – teplota vystupuje až k nějakým pěti stupňům nad nulou. Na vytápění se v těchto dnech pálí jen velice málo uhlí.

„Kolik mužů chcete jako doprovod, kapitáne?“ ptá se Little.

„Ani jednoho, Edwarde. Až se všichni najedí, chci, abyste poslal na led příjmenším osm skupin na poslední čtyři hodiny pátrání.“

„Ale, pane, je to rozumné, abyste...“ začne Little, pak se ale zarazí.

Crozier ví, co chtěl Little říct. Vzdálenost mezi *Terrorem* a *Erebem* činí jen necelé dva kilometry, jsou to ale osamělé a nebezpečné dva kilometry cesty a jejich překonání někdy zabere několik hodin. Strhne-li se bouře, nebo se prostě zvedne vítr a žene před sebou sníh, mohou se muži ztratit, nebo nedokážou proti vichřici postupovat dál. Crozier sám zakázal, aby se muži vydávali na cestu samotní, a je-li třeba poslat nějakou zprávu, posílá vždy příjmenším dva a přikazuje jim, aby se při první známce zhoršeného počasí okamžitě vrátili. Když nepočítáme šedesátimetrovou ledovou horu, která se nyní mezi oběma loděmi tyčí a přes kterou často nejsou vidět ani světlice a ohně, je stezka – přestože se z ní téměř denně lopatami shrnuje sníh, aby zůstávala průchodná a relativně plochá – skutečným labyrintem neustále se přesouvajících sněhových kup, ledových tlakových hřebenů, převrácených ledovců a matoucích bludišť ledové tříště.

„To je v pořádku, Edwarde,“ řekne Crozier, „vezmu si kompas.“

Poručík Little se usměje, přestože po třech letech tady na severu už je tenhle vtip trochu otřepaný. Lodě jsou uvězněné, alespoň pokud je možno to jejich přístroji zjistit, téměř přesně nad severním magnetickým pólem. Kompas je tu k užítku asi jako proutkařská virgule.

Připojí se k nim poručík Irving. Mladíkovy tváře se lesknou masťou, jíž si namazal místa, kde omrzliny zanechaly bílé skvrny a kde kůže odumřela a sloupala se. „Kapitáne,“ vyhrkne Irving udýchaně, „viděl jste tam venku na ledu Mlčenlivou?“

Crozier si sundal z hlavy čepici i šálu a vytřásá si z potem a mlhou zmáčených vlasů led. „Chcete říct, že není v té své noře za marodkou?“

„Ne, pane.“

„Díval jste se i jinde v mezipalubí?“ Crozierovi dělá největší starosti možnost, že když byla většina mužů na hlídce a venku v pátracích skupinách, tropila tu ta eskymácká čarodějka něco, co neměla.

„Ano, pane. Nikde není. Přeptával jsem se a nikdo si nevzpomíná, že by ji viděl od včerejšího večera. Naposledy ji viděli před tím... útokem.“

„Byla na palubě, když ta věc napadla vojína Heathera a námořníka Stronga?“

„To nikdo neví, kapitáne. Možné to je. Na palubě byli jen Heather a Strong.“

Crozier hlasitě vydechne. Bylo by ironické, pomyslí si, kdyby jejich tajemnou návštěvnici, která se poprvé objevila před šesti měsíci, právě onoho dne, kdy tahle noční můra začala, nakonec odnesl netvor tak úzce spojený s její osobou.

„Prohledejte celou loď, poručíku Irvingu,“ rozkáže. „Každý koutek a každou skulinku, všechny kajuty, přístěnky a sklady. Podle principu Occamovy britvy budeme předpokládat, že není-li na palubě, znamená to, že byla... odnesena.“

„Rozumím, pane. Mám vybrat tři nebo čtyři muže, aby mi s hledáním pomohli?“

Crozier zavrtí hlavou. „Udělejte to sám, Johne. Chci, aby všichni ostatní šli ještě před večerkou znova ven na led hledat Stronga a Evanse, a pokud Mlčenlivou nenajdete, vyberte si některou skupinu a přidejte se k ní.“

„Rozkaz, pane.“

Crozierovi rozhovor připomněl raněného, zamíří tedy přes jídelnu mužstva k marodce. I v těchto temných dnech obvykle večere pozvedne morálku mužstva a od stolů se ozývá hovor a smích, dnes večer ale panuje ticho rušené jen škrábáním lžic o kovové talíře a občasným řihnutím. Muži jsou vyčerpaní, zhrouceně sedí na lodních truhlách, které užívají místo židlí, a ke kapitánovi, který se mezi nimi proplétá, se zvedají jen unavené a ochablé tváře.

Crozier zatuká na dřevěný sloupek vpravo od závěsu marodky a vejde dovnitř.

Lodní lékař Peddie zvedne oči od levého předloktí námořníka první třídy George Canna, které právě sešívá u stolu uprostřed marodky. „Dobrý večer, kapitáne,“ pozdraví. Cann si tukne do čela kotníky zdravé ruky.

„Co se stalo, Canne?“

Mladý námořník zabručí. „Hlaveň tý zasraný brokovnice mi vklouzla do rukávu, když jsem šplhal na zasranej ledovej hřeben, a nalepila se mi kurva na kůži, kapitáne, promiňte ty výrazy. Vytáhnu brokovnici ven a je na ní kurva patnáct centimetrů mého masa.“

Crozier přikývne a rozhlíží se. Marodka je malá, teď je do ní ale nacpáno šest lůžek. Jedno je prázdné. Na třech spí muži, kteří podle Peddieho a McDonalda pravděpodobně onemocněli kurdějemi. Čtvrtý muž, Davey Leys, upírá oči do stropu – už skoro týden je sice při vědomí, ale trpí jakousi zvláštní apatií. Na pátém lůžku leží voják námořní pěchoty William Heather.

Crozier sejme druhou lampu z háku na přepážce na pravoboku a přidrží světlo nad Heatherem. Námořníkovy oči se lesknou, ale nemrkají, když k nim Crozier lampu přiblíží. Zorničky má zřejmě trvale rozšířené. Hlavu má obalenou obvazem, jímž však už prosakuje krev a šedá hmota.

„Je naživu?“ ptá se tiše Crozier.

Peddie přejde k němu a hadrem si utírá zkrvavené ruce. „Je, jakkoli to zní podivně.“

„Tam na palubě jsme mu ale viděli mozek. Vidím ho i teď.“

Peddie unaveně přikývne. „To se stává. Za jiných okolností by se z toho dokonce i mohl dostat. Byl by z něj samozřejmě idiot, ale místo té chybějící části lebky bych mu mohl přišroubovat kovovou destičku a rodina, pokud nějakou má, by se o něj mohla postarat. Chovat ho jako domácí zvíře. Jenže tady...“ Peddie pokrčí rameny. „Dostane ho zápal plic, kurděje nebo podvýživa.“

„Za jak dlouho?“ chce vědět Crozier. Námořník Cann mezitím vyšel ven za závěs.

„To ví jen bůh,“ odpovídá Peddie. „Budete ještě pokračovat v pátrání po Evansovi a Strongovi, kapitáne?“

„Ano.“ Crozier pověsí lucernu zpátky na místo na přepážce poblíž vchodu.

„Nepochybně si uvědomujete,“ podotkne vyčerpaný lékař, „že mladý Evans ani Strong už nemají sebemenší šanci, zatímco naopak je velice pravděpodobné, že každá pátrací akce přinese nová zranění, další omrzliny, větší riziko amputací – spousta chlapů už přišla o jeden nebo o víc prstů – a dřív nebo později někdo nevyhnutelně propadne panice a někoho jiného zastřelí.“

Crozier se na lékaře přísně zadívá. Kdyby s ním takto mluvil některý z jeho důstojníků nebo mužů, nechal by ho zbičovat, kapitán ale bere ohledy na to, že je Peddie civilista a že je vyčerpaný. Doktor McDonald už tři dny a tři noci leží v hamaku s chřípkou a Peddie má celou tu dobu napilno. „Starosti o rizika

dalšího pátrání nechte laskavě na mně, pane Peddie. Vy se starejte o to, jak zašít někoho, kdo je takový pitomec, že si při minus padesáti stupních přiloží ke kůži holé železo. A navíc, kdyby ta věc tam venku odnesla někam do noci vás, nechtěl byste, abychom vás hledali?“

Peddie se dutě zasměje. „Kdyby mě tenhle konkrétní *Ursus maritimus* odnesl, mohu jen doufat, že u sebe budu mít skalpel. Abych si ho mohl vrazit do oka.“

„V tom případě ho raději mějte pořád po ruce, pane Peddie,“ utrousí Crozier a projde kolem závěsu do nepřirozeného ticha v jídelně mužstva.

Jopson už čeká v záři sporáku s horkými sušenkami zabalenými v šátku.

Crozier si procházku vychutnává, i když má v tom lezavém mrazu pocit, jako by měl obličej, prsty, chodidla i nohy v jednom ohni. Ví, že je to lepší, než kdyby v nich ztratil všechn cit. A vychutnává si procházku navzdory tomu, že mezi pomalým sténáním a náhlým hlasitým praskotem ledu, který se pod ním i kolem něj v temnotě pohybuje, a neustálým kvílením větru ví naprosto jistě, že ho něco sleduje.

Po dvaceti minutách té dvouhodinové procházky – vlastně to dnes po většinu cesty není ani tak procházka, jako spíš šplhání, lezení po čtyřech a klouzání po zadku, nahoru po svahu tlakového hřebene, přes hřbet a zase dolů – se mraky rozestoupí, objeví se ze tří čtvrtin plný měsíc a ozáří tu fantasmagorickou krajinu. Svítí tak jasně, že se kolem něj vytváří kruh z ledových krystalků, vlastně dva soustředné kruhy, jak si Crozier všimne, přičemž průměr toho vnějšího je tak velký, že pokrývá třetinu východní noční oblohy. Hvězdy žádné nesvítí. Crozier ztlumí plamen lucerny, aby ušetřil olej, a jde dál, špičatým lodním hákem, který si vzal s sebou, zkoumá každou černou skvrnu před sebou, aby se ujistil, že je to stín a ne puklina nebo rozsedlina. Právě došel do oblasti u východní strany ledovce, kde je měsíc zastíněný; ledová hora vrhá na pole ker černý nepravidelný stín do vzdálenosti nějakých čtyř set metrů. Jopson a Little ho přesvědčovali, aby si vzal brokovnici, řekl jim ale, že se mu nechce s ní tahat. Ještě pádnějším důvodem ovšem je, že nevěří, že by mu proti nepříteli, kterého měli ti dva na mysli, byla co platná.

V jistém okamžiku vzácného klidu, kdy všude kolem zavládne ticho rušené jen jeho namáhavým oddechováním, si Crozier náhle vzpomene na podobný pocit, který zažil jako malý chlapec, když se jednoho pozdního zimního večera vracel domů poté, co celé odpoledne strávil v promrzlých kopcích s kamarády. Byl sám a nejprve o překot uháněl ojiněným vřesem, pak se ale přibližně tři čtvrtě kilometru od domova zastavil. Vzpomíná si, jak tam stál a díval se na osvětlená okna ve vesnici, zatímco z oblohy mizely poslední barvy zimního soumraku a okolní kopce se měnily v nezřetelné černé beztvaré siluety, jež tak

mladému chlapci připadaly zcela nepovědomé, až dokonce i jeho vlastní dům, viditelný na okraji vesnice, ztratil ve skomírajícím světle veškerou ostrost a trojrozměrnost. Crozier si vzpomíná, že začalo sněžit; stál o samotě ve tmě za kamennými ovčárnami, věděl, že za svou zpozdilost dostane výprask, věděl, že čím později přijde, tím bude výprask horší, a přesto nebyl schopen a ještě ani ochoten vykročit a zamířit ke světlu domova. Vychutnával si tichý zvuk nočního větru a vědomí, že je jediný chlapec – možná jediný člověk – venku ve tmě na zmrzlé trávě větrné louky; noc voněla přicházejícím sněhem a on byl odloučený od osvětlených oken a teplých krbů a jasně si uvědomoval, že je sice z vesnice, ale teď zrovna není její *součástí*. Byl to vzrušující, téměř erotický pocit – jakési pokoutní objevení sama sebe jako existence oddělené v chladu a ve tmě od všech a od všeho – a teď znovu cítí totéž, jak to už cítil nejednou za ta dlouhá léta arktické služby na opačných pólech země.

Z vysokého hřebene za jeho zády se něco spouští dolů.

Crozier zesílí plamen olejové lucerny a postaví ji na led. Kruh zlatavého světla dosahuje do vzdálenosti sotva pěti metrů a tma za ním je o to hustší. Crozier si zuby stáhne z ruky tlustý palčák, takže mu na ní zůstává jen tenká prstová rukavice, lodní hák si přehodí do levé ruky a z kapsy kabátu vytáhne pistoli. Šramot klouzajícího ledu a sněhu na tlakovém hřebenu sílí a Crozier natáhne kohoutek zbraně. Stín vrhaný ledovcem k němu nepouští měsíční světlo, takže kapitán rozeznává jen obrysy obrovských ledových bloků, které jako by se v poskakující záři lucerny pohybovaly a přesouvaly.

Pak se něco chlupatého a nezřetelného pohne na ledové římsě, z níž se před okamžikem spustil; je to zhruba tři metry nad ním a necelých pět metrů západně od něj, tedy ve vzdálenosti, kterou lze překonat jediným skokem.

„Stát!“ křikne Crozier a natáhne ruku s těžkou pistolí. „Kdo je tam?“

Stín nevydá ani hlásek, ale znovu se pohne.

Crozier zatím nestřílí. Upustí dlouhý lodní hák, popadne lucernu a vystrčí ji kupředu.

Spatří pohyb vlnící se kožešiny a málem vystřelí, na poslední chvíli se ale zarazí. Stín sklouzne níž, rychle a jistě seskočí na led pod římsou. Crozier spustí kohoutek pistole a vrátí ji zpátky do kapsy; s lucernou stále nataženou před sebou se sehne a sebere odhozenou rukavici.

Do světla vkročí Mlčenlivá dáma, která v kožešinové parce a kalhotách z tulení kůže vypadá jako nějaká malá kulatá šelma. Kápi má staženou dopředu proti větru a Crozier jí nevidí do obličeje.

„Zatraceně, ženská,“ uleví si tiše, „chyběl vážně jenom vlásek a byl bych tě zastřelil. Kde ses k čertu vlastně toulala?“

Mlčenlivá přistoupí blíž, stojí už téměř na dosah od něj, obličej má ale stále zahalený temnotou kápě.

Crozier cítí, jak mu náhle po páteři od zátylku až dolů přejede zamrazení – vzpomíná si, jak mu babička Moira popisovala průhledné, lebkám podobné tváře divoženek v záhybech černých kápí –, a zvedne lucernu výš mezi sebe a Mlčenlivou.

Dívčin obličej je lidský, není to žádná divoženka, a světlo se odráží v široce rozevřených tmavých očích. Tváří se zcela bezvýrazně. Crozier si uvědomí, že v jejím obličejí nikdy neviděl žádný výraz, snad jen s výjimkou lehce tázavého pohledu. Ani toho dne, kdy střelili a zabili jejího manžela, bratra či otce a ona přihlížela tomu, jak se zadusil vlastní krví.

„Není divu, že tě chlapi považují za čarodějku a za Jonáše,“ zahučí Crozier. Na lodi před svými muži s Eskymačkou vždy jedná zdvořile a formálně, teď ale není na lodi ani před svými muži. Je to první a jediný případ, kdy se on i ta zatracená ženská ocitli současně mimo loď. A Crozier je nesmírně prochlady a unavený.

Mlčenlivá dáma na něj upřeně hledí. Pak k němu natáhne ruku v tlusté rukavicí. Crozier si na ni posvítí lucernou a vidí, že mu něco podává – něco šedě zplhlého, vypadá to jako vykuchaná a vykostěná ryba, z níž zbyla jen kůže.

Uvědomuje si, že je to vlněná námořnická punčocha.

Vezme si ji od ní, ve špičce nahmatá něco tvrdého a na okamžik si je jistý, že uvnitř najde část mužské nohy, pravděpodobně chodidlo a prsty, ještě růžové a teplé.

Crozier byl ve Francii a má známé, kteří sloužili v Indii. Slyšel příběhy o vlkodlacích a tygrodlacích. Ve Van Diemenově zemi, kde se seznámil se Sophií Cracroftovou, mu Sophia vyprávěla o místních pověstech, podle nichž se někteří domorodci dovedou proměnit v příšerného tvora zvaného tasmanický čert – v nestvůru schopnou roztrhat člověka úd po údu.

Crozier třese punčochou a dívá se při tom Mlčenlivé dámě do očí. Jsou stejně černé jako díry v ledu, do nichž posádka *Terroru* spouštěla své mrtvé, dokud i ty beznadějně nezamrzly.

Není to část nohy, je to jen kus ledu. Punčocha samotná ale není zmrzlá na kámen. Vlněná látka nemohla být v tomhle padesátistupňovém mrazu dlouho. Logika napovídá, že ji Eskymačka přinesla s sebou z lodí, ale Crozier si to kdovíproč nemyslí.

„Strong?“ zeptá se kapitán. „Evans?“

Mlčenlivá na jména nijak nereaguje.

Crozier si povzdechne, nacpe si punčochu do kapsy pláště a sebere lodní hák. „Jsme blíž *Erebu* než *Terroru*,“ prohlásí. „Budeš prostě muset jít se mnou.“

Otočí se k ní zády, přičemž znovu cítí, jak mu po zátylku a po páteři přejíždí mráz, a vyrazí silicím větrem k nyní už viditelné siluetě sesterské lodi *Terroru*. O minutu později slyší na ledu za sebou její tiché kroky.

Přelezou poslední tlakový hřeben a Crozier vidí, že je *Erebus* osvětlen mnohem jasněji, než se zdálo z větší vzdálenosti. Jen na viditelném levoboku zamrzlé, do absurdní výše zdvižené a příkře nakloněné lodi visí na ráhnech tučet nebo více luceren. Je to marnotratné plýtvání olejem na svícení.

Crozier ví, že *Erebus* utrpěl podstatně větší škody než jeho *Terror*. Vlajková loď nejen že loňského léta ohnula dlouhý hřídel lodního šroubu – hřídel konstruovaný tak, aby ho bylo možno zatáhnout zpět do lodi, což se ovšem včas neprovedlo, takže byl poškozen podvodním ledem, když si v červenci razili cestu ledovým polem – a přišla o samotný lodní šroub, ale uplynulé dvě zimy jí daly zabrat víc než její sesterské lodi. Žebra trupu *Erebu* se v relativně chráněném přístavu u Beecheyova ostrova pod tlakem ledu deformovala, uvolnila a popraskala víc než žebra *Terroru*, při loňském letním šíleném pokusu dosáhnout Severozápadní cesty si vlajková loď poškodila kormidlo, mráz na lodi sira Johna zpřetrhal víc šroubů, nýtů a kovových konzol – a mnohem větší část železného opláštění, určeného k rozrážení ledu, bylo buď utrženo nebo zprohýbáno a zdeformováno. A přestože *Terror* led také sevřel a o kus zvedl, v posledních dvou měsících této třetí zimy se *Erebus* ocitl doslova na ledovém piedestalu; tlak nahromaděných ker zároveň prorazil v jeho trupu dlouhé otvory na příďovém pravoboku, na záďovém levoboku a ve dnových žebrech uprostřed lodi.

Crozier ví – a její momentální kapitán James Fitzjames i jeho posádka to vědí také –, že vlajková loď sira Johna Franklina už nikdy nevypluje.

Ještě než vykročí do prostoru osvětleného zavěšenými lodními lucernami, schová se Crozier za třímetrovou kupu nahromaděného ledu a přitáhne Mlčenlivou k sobě.

„Loď ahoj!“ zaburácí svým nejmocnějším velitelským hlasem, schopným překřičet rachot doků.

Práskne výstřel z brokovnice a kupa ledu půl druhého metru od Croziera se rozprskne v tříšť ledových krystalků, třpytících se v matné záři lucerny.

„Přestaň střílet, ty zatracená slepá kryso, ty máš snad v hlavě nasráno, idiote přiblblá!“ řve vztekle Crozier.

Na palubě *Erebu* je vidět krátký vzrušený pohyb – někdo z důstojníků vytrhne brokovnici z rukou přibblého idiota, který stál na hlídce.

„Už je to v pořádku,“ otočí se Crozier k příkrčené Eskymačce. „Můžeme jít.“

Zarazí se, a to nejen proto, že Mlčenlivá dáma za ním nevykročila do světla. V odražené záři jí vidí do obličeje a zjišťuje, že se usmívá. Ty plné rty, které se nikdy ani nehnou, se v koutcích nepatrně stáčejí vzhůru. Usmívá se. Jako by jeho výbuchu rozuměla a jako by ji pobavil.

Než se ale Crozier stačí ujistit, že je to opravdový úsměv, Mlčenlivá couvne do stínů neprehledné ledové změti a zmizí.

Crozier zavrtí hlavou. Jestli chce ta bláznivá ženská tady venku zmrznout, je to její věc. On si musí promluvit s kapitánem Fitzjamesem a pak ho čeká dlouhá cesta potmě domů, než se dostane do postele.

Uvědomí si, že už minimálně půl hodiny vůbec necítí nohy, a unaveně se belhá po strmém valu špinavého ledu a sněhu vzhůru k palubě rozpadající se vlajkové lodi sira Johna.

FRANKLIN

70° 05' s.š., 98° 23' z.d.

květen 1847

Kapitán sir John Franklin byl pravděpodobně jediným mužem na palubě obou lodí, který navenek zachoval nevzrušený klid, když se v dubnu, v květnu ani v červnu roku 1847 jaro a léto prostě nekonalo.

Zpočátku sir John oficiálně neoznámil, že uvázli v ledu přinejmenším na další rok, ani to ale dělat nemusel. Předchozího jara, když byli na severu u Beecheyova ostrova, posádka i důstojníci s dychtivým očekáváním sledovali nejen navracející se slunce, ale také to, jak se nahromaděný a zmrzlý led láme v jednotlivé kry a řídkou ledovou kaší, objevují se pruhy otevřené vody a led se vzdává své nadvládě. Koncem května 1846 už zase vypluli na moře. Letos však ne.

Předchozího jara byli posádka i důstojníci svědky návratu četných ptáků, velryb a menších obyvatel moře, lišek, tuleňů, mrožů a dalších zvířat, nemluvě o zelenajících se lišejnících a nízkém vřesu na ostrovech, k nimž se pod plachtami plavili počátkem června. Letos však ne. To, že ledy nepovolily, znamenalo, že se neobjevily ani velryby, neukázali se mroži a téměř žádní tuleni – v těch několik málo vzácných případech, kdy zahlédli kroužkovaného tuleň, bylo stejně obtížné ho chytit nebo zastřelit jako počátkem zimy – a všude kolem, kam až oko dohlédlo, byl jen špinavý sníh a šedivý led.

Přestože slunce trávil na obloze každý den delší dobu, stále panoval mráz. Franklin sice v polovině dubna nařídil, aby byly všechny stěžně vztyčeny, osazeny ráhny a lanovím a na obou lodích aby byly vytaženy nové plachty, nebylo to ale k ničemu. Parní kotle zůstaly vyhaslé a sloužily jen k cirkulaci teplé vody vytápěcím potrubím. Pozorovatelé hlásili, že všemi směry se táhne nepřerušovaná bílá pláň. Ledovce zůstávaly na místech, kde zamrzly v září loňského roku. Fitzjames a poručík Gore ve spolupráci s kapitánem Crozierem z *Terroru* zaměřením hvězd potvrdili, že proud unáší ledovou masu na jih ubohou rychlostí dvou a půl kilometru za *měsíc*, jenže led, v němž byli zamrzlí, se celou zimu otáčel proti směru hodinových ručiček, takže se vrátili

přesně tam, kde byli předtím. Tlakové hřebeny dál vyskakovaly jako bílé systlí chodby. Led slábl – námořníci, kteří vrtali požární díry, už viděli skrz –, stále byl ale přes tři metry silný.

Kapitán sir John Franklin zůstával celou dobu neochvějně klidný díky dvěma věcem: své víře a své manželce. Nezlomná křesťanská víra povzbuzovala sira Johna na duchu i v situacích, kdy hrozilo, že pod tlakem odpovědnosti a zklamaných nadějí propadne depresi. Věděl a upřímně věřil, že všechno, co se děje, je vůle Boží. To, co ostatním připadalo nevyhnutelné, nemuselo podle něj platit ve vesmíru řízeném pozorným a milosrdným Bohem. Bylo přece možné, že kolem letního slunovratu, teď už vzdáleného necelých šest týdnů, ledy náhle povolí, a pouhých pár týdnů plavby pod plachtami a pod parou je triumfálně dopraví na trasu Severozápadní cesty. Poplují pod parou na západ podél pobřeží, dokud jim vystačí uhlí, a pak budou pod plachtami pokračovat až do Pacifiku; ze severních arktických vod uniknou někdy v polovině září, tedy těsně předtím, než pole nahromaděného ledu znovu zamrzne. Franklin už byl v životě svědkem větších zázraků. Už to, že byl jmenován velitelem této expedice – v šedesáti letech a po té blamáži ve Van Diemenově zemi –, byl větší zázrak.

Jakkoli hluboká a upřímná byla víra sira Johna v Boha, jeho víra v manželku byla ještě hlubší a občas také děsivější. Lady Jane Franklinová byla nezdolná žena... *nezdolná* bylo jediné slovo, které ji plně vystihovalo. Její odhodlání neznalo hranic a téměř ve všech případech platilo, že pod tlakem železné vůle lady Jane Franklinové musela povolit a přizpůsobit se všechna pochybná, avšak pevně zakořeněná pravidla okolního světa. Sir John už v duchu viděl, že po celých dvou zimách, kdy se jí neozval, jeho manželka zmobilizovala své velmi impozantní soukromé prostředky, společenské kontakty a zjevně neomezenou sílu vůle a přesvědčuje Admiraltu, parlament a bůhví koho ještě, aby po něm zahájili pátrání.

A právě to poslední dělalo siru Johnovi trochu starosti. Ze všeho nejmíň si přál „být zachráněn“ – nestál o to, aby se k němu během krátkého letního tání po pevnině nebo po moři dostala nějaká narychlo sestavená expedice pod velením sira Johna Rosse s dechem zapáchajícím po whisky nebo mladého sira Jamese Rosse (kterého by, jak byl sir John přesvědčen, žádost lady Jane vytrhla z polárnického důchodu). Něco takového by znamenalo hanbu a potupu.

Sir John však zůstával klidný, protože věděl, že Admiraltu nelze v žádné záležitosti přimět k *rychlé* akci a že to nesvede ani tak průbojná a vlivná osoba jako jeho manželka Jane. Sir John Barrow a ostatní členové bájně Arktické rady, nemluvě o oficiálních nadřízených sira Johna v Průzkumné službě královského námořnictva, všichni dobře věděli, že *Erebus* a *Terror* mají zásoby na tři roky a v případě zavedení snížených dávek i na déle, k čemuž bylo možno

přípočíst čerstvé maso v případě, že se naskytla možnost lovu nebo rybolovu. Sir John věděl, že jeho manželka – jeho *nezdolná* manželka – si záchrannou výpravu vynutí, bude-li to třeba, ale strašlivá a zároveň báječná setrvačnost královského námořnictva se téměř určitě postará o to, že takový pokus o záchranu nebude připraven dřív než na jaře a v létě 1848, ne-li ještě později.

Koncem května roku 1847 proto sir John připravil pět skupin, které měly na saních ve všech směrech prozkoumat situaci za obzorem; jedné z nich uložil, aby se vrátila zpět směrem, odkud připluli, a hledala jakoukoli otevřenou vodu. Skupiny odjely 21., 23. a 24. května, přičemž oddíl poručíka Goreho – ze všech nejdůležitější – vyrazil jako poslední a zamířil na jihovýchod k Zemi krále Williama.

Kromě průzkumu terénu měl první poručík Graham Gore ještě jednu důležitou povinnost – měl na břehu zanechat ukrytou první písemnou zprávu sira Johna od počátku expedice.

V tomto ohledu se kapitán sir John Franklin za celý svůj život u námořnictva nejvíce přiblížil porušení udělených rozkazů. Instrukce Admirality mu ukládaly, aby po celou dobu své průzkumné plavby stavěl kamenné signální mohyly a do dutin pod nimi ukládal písemné zprávy – pokud by se jeho loď v plánovaném termínu neobjevily za Beringovým průlivem, byla by to pro záchranné loď královského námořnictva jediná možnost, jak zjistit, kterým směrem plul a co mohlo způsobit jeho zdržení. Na Beecheyově ostrově však sir John takovou zprávu nezanechal, přestože měl na její sepsání téměř devět měsíců. Pravda byla taková, že sir John první zimní kotviště upřímně nenáviděl – zahanbovala ho skutečnost, že té zimy tři členové posádky zemřeli na souchotiny a zápal plic –, takže soukromě dospěl k rozhodnutí zanechat za sebou pouze hroby jako jediný vzkaz, který si přeje vyslat. S trochou štěstí se mohlo stát, že je nikdo nenajde ještě celá léta poté, co bude jeho vítězné proplutí Severozápadní cestou slavnostně ohlášeno na celém světě.

Teď už ale od jeho poslední zprávy nadřizeným uplynuly téměř dva roky, takže Franklin Goremu nadiktoval hlášení o aktuálním stavu expedice a uložil je do vzduchotěsného mosazného válce – jednoho ze dvou set, které s sebou dostal.

Osobně poručíka Goreho a druhého důstojníka Charlese Des Voeuxe instruoval, kam mají zprávu uložit – do dvoumetrové kamenné mohyly, kterou na Zemi krále Williama před nějakými sedmnácti lety vztýčil sir James Ross v nejzazším západním bodu vlastní průzkumné výpravy. Franklin věděl, že to bude první místo, kde bude námořnictvo hledat zprávy o jeho expedici, protože to byl poslední orientační bod na všech mapách.

Při pohledu na osamělou značku tohoto posledního orientačního bodu, zakreslenou na jeho vlastní mapě, se sir John v soukromí své kajuty onoho

rána, než se Gore a Des Voeux se šesti námořníky vydali na cestu, musel usmát. Ross tehdy před sedmnácti lety na znamení úcty – k níž se nyní přidával poněkud ironický nádech – dal nejzápadnějšímu výběžku pevniny jméno Mys vítězství a dva nedaleké skalnaté ostrohy pak pojmenoval Mys Jane Franklinové a Franklinův mys. Je to, jako by sem jeho i jeho muže dovedl osud či Boží vůle, pomyslel si sir John, když si prohlížel ohmatanou rezavě hnědou mapu s černými čarami a rozlehlými prázdnými plochami na západ od pečlivě vyznačeného Mysu vítězství.

Zpráva, kterou nadiktoval – zapsaná Goreho rukopisem –, byla podle názoru sira Johna stručná a věcná:

... května 1847. Lodě JV Erebus a Terror ... přezimovaly v ledu na 70° 05' s.š. a 98° 23' z.d. Zimu 1846–7 strávily u Beecheyova ostrova na 74° 43' 28" s.š. a 90° 39' 15" z.d. po proplutí Wellingtonova kanálu na šířku 77° – a po návratu kolem západní strany Cornwallisova ostrova. Expedici velí sir John Franklin. Vše v pořádku. Oddíl složený ze 2 důstojníků a 6 mužů odjel od lodí v pondělí dne 24. května 1847. Gm. Gore, por. Chas. F. Des Voeux, 2. důst.

Franklin nařídil Goremu a Des Voeuxovi, aby vzkaz podepsali a doplnili datum, než válec zapečetí a uloží hluboko do mohyly Jamese Rosse.

Jedné věci si Franklin při svém diktátu nevšiml – a poručík Gore ji také neopravil. Uvedl totiž nesprávné datum jejich zimního pobytu u Beecheyova ostrova. Byla to jejich první zima 1845–46, kterou strávili v krytém ledovém přístavu u zmíněného ostrova, zatímco zimu 1846–47 přečkali ve strašlivých podmínkách ledového pole na otevřeném moři.

Na tom ale nezáleželo. Sir John byl přesvědčen, že zanechává jen nedůležitou zprávu pro potomstvo – možná pro nějakého historika královského námořnictva, který bude chtít přidat faktický dodatek ke zprávě o expedici, již sepiše sám sir John (měl totiž v úmyslu napsat další knihu, na níž doufal vydělat tolik, že se jeho soukromé jmění téměř vyrovná manželčinu) – a ne že diktuje hlášení, které bude někdo číst v bezprostřední budoucnosti.

Toho rána, kdy Goreho oddíl se saněmi vyrážel, si sir John navlékl teplé venkovní oblečení a vyšel na led, aby jim popřál šťastnou cestu.

„Máte všechno, co potřebujete, pánové?“ zeptal se.

První poručík Gore – čtvrtý v celkové velitelské hierarchii po siru Johnovi, kapitánu Crozierovi a korvetním kapitánu Fitzjamesovi – přikývl, stejně jako jeho podřízený, druhý důstojník Des Voeux, který se ještě navíc usmál. Slunce svítilo velice jasně a muži už měli nasazené brýle z drátěného pletiva, které jim vydal pokladník *Erebu* pan Osmer, aby v záři slunečních paprsků neoslepli.

„Ano, sire Johne. Děkujeme, pane,“ odpověděl Gore.

„Dost vlněného šatstva?“ zažertoval sir John.

„Jistě, pane,“ přitakal Gore. „Osm vrstev pevně tkané dobré northumberlandské ovčí vlny, sire Johne, vlastně devět, když počítám i vlněné spodky.“

Pět námořníků se zasmálo, když slyšeli své důstojníky takhle žertovat. Sir John věděl, že ho muži milují.

„Připraveni na táboření na ledu?“ zeptal se sir John jednoho z mužů, Charlese Besta.

„No jistě, sire Johne,“ ujistil ho malý, ale podsaditý mladý námořník. „Máme ten Hollandův stan, pane, a taky osm dek z vlčích kůží, do kterých se můžeme v noci zabalit. A čtyřiašedesát spacích pytlů, sire Johne, ty pro nás hospodář nechal ušít z těch fajnovějších amerických přikrývek. Budeme mít na ledu větší pohodlíčko než na lodi, mylord.“

„Dobře, dobře,“ utrousil roztržitě sir John. Zahleděl se k jihovýchodu, kde byla Země krále Williama – nebo snad ostrov, pokud by měl věřit bláznivé teorii Francise Croziera – vidět jen jako nepatrně temnější skvrna na obloze nad obzorem. Sir John se modlil k Bohu, a to zcela doslovně, aby Gore a jeho muži našli někde poblíž pobřeží otevřenou vodu, buď předtím, než uloží na místo zprávu o průběhu expedice, nebo potom. Sir John byl připraven udělat vše, co bylo v jeho silách – a ještě víc –, aby s oběma loděmi, tedy i s *Erebe* v jeho zuboženém stavu, proplul a prorazil si cestu změkklým ledem, jen kdyby totiž led alespoň trochu povolil, a dostal se do relativně chráněných pobřežních vod a k potenciální spásné pevnině. Tam by mohli najít klidný přístav nebo alespoň nějakou šterkovou kosu, kde by tesaři a strojníci *Erebus* opravili – vyrovnali hřídel lodního šroubu, nasadili nový šroub, vyměnili zohýbané vnitřní železné vzpěry a možná i nahradili část chybějícího železného opláštění – natolik, že by mohl pokračovat v plavbě. A kdyby to nebylo možné, byl sir John rozhodnut – i když to zatím žádnému ze svých důstojníků nesdělil – zařídit se podle Crozierova skličujícího plánu z loňského roku, *Erebus* zakotvit, přestěhovat tenčí se zásoby uhlí i posádku na *Terror* a plavit se na západ podél pobřeží v přeplněné (ale vítězoslavné, sir John si byl jistý, že vítězoslavné) zbývající lodi.

Pomocný ranhojič na *Erebu*, Goodsir, na poslední chvíli sira Johna požádal, aby mu dovolil připojit se ke Goreho oddílu, a přestože poručíka Goreho ani druhého důstojníka Des Voeuxe jeho žádost nijak nenadchla – Goodsir nebyl u posádky ani u důstojníků oblíbený –, sir John k tomu dal svolení. Pomocný ranhojič argumentoval tím, že potřebuje získat víc informací o jedlých druhích divoké flóry a fauny, jež by bylo možno použít proti kurdějím, které jsou největší hrozbou všech polárních expedic. Obzvlášť se zajímal o chování jediného zástupce zvířecí říše, který se v okolí tohle podivné neletní arktické léto vyskytoval, bílého medvěda.

Nyní, zatímco sir John sledoval, jak muži k těžkým saním přivazují poslední kousky svého vybavení, k němu ten doktůrek – byl to drobný mužík, bledý a od pohledu slabý, s ustupující bradou, absurdně velkými licousy a podivně zženštilým pohledem, který odrazoval i obvykle ke každému srdečného sira Johna – přistoupil a navázal rozhovor.

„Ještě jedno vám děkuji, že jste mi dovolil doprovodit oddíl poručíka Goreho, sire Johne,“ začal malý ranhojič. „Tahle výprava může mít nezměrný význam pro lékařské vyhodnocení protikurdějových vlastností široké škály flóry a fauny, včetně lišejníků, které se na pevnině Země krále Williama vyskytují úplně všude.“

Tvář sira Johna se stáhla v nechtěném úšklebku. Ranhojič zjevně nevěděl, že jeho velitel kdysi několik měsíců přežíval jen na řídké polévce vyvařené právě z takových lišejníků. „Velice rád jsem vám vyhověl, pane Goodsire,“ odpověděl chladně.

Sir John věděl, že ten nahrbený mladý hejsek dává před oslovením „pane“ přednost doktorskému titulu, považoval však tento titul za poněkud pochybný, protože byt' byl Goodsir z dobré rodiny, studoval pouhou anatomii. Formálně vzato byl na stejné úrovni jako palubní důstojníci obou lodí, jako civilní pomocný ranhojič měl ale podle názoru sira Johna nárok pouze na oslovení „*pane Goodsire*“.

Mladý ranhojič se začervenal, když k němu velitel po srdečném rozhovoru s námořníky projevil takový chlad, zatahal se za čepici a nemotorně po ledu ustoupil o tři kroky zpět.

„Mimochodem, pane Goodsire,“ zarazil ho Franklin.

„Ano, sire Johne?“ Ten mladý namyšlenec byl v obličejí doslova rudý a nervózně koktal.

„Musíte přijmout moji omluvu, že v našem formálním komuniké, které bude uloženo v mohyle sira Jamese Rosse na Zemi krále Williama, jsme jako členy oddílu poručíka Goreho uvedli pouze dva důstojníky a šest *mužů*,“ řekl sir John. „Nadiktoval jsem tu zprávu ještě předtím, než jste požádal, abyste směl oddíl doprovodit. Kdybych byl věděl, že tomu tak bude, byl bych napsal *dva důstojníky, pomocný ranhojič a pět mužů*.“

Goodsir se na okamžik zatvářil zmateně, jako by si nebyl zcela jistý, co se mu sir John snaží říct, pak se ale uklonil, znovu se zatahal za čepici a zamumlal „Samozřejmě, to není problém, chápu, děkuji vám, sire Johne,“ a znovu couvl.

Když o několik minut později sir John sledoval, jak se jihovýchodně od něj na ledové pláni zmenšují postavy poručíka Goreho, Des Voeuxe, Goodsira, Morfina, Ferriera, Besta, Hartnella a vojína Pilkingtona, pod maskou usměvavé tváře a vyrovnaného klidu ve skutečnosti zvažoval možnost neúspěchu.

Další zima – další celý rok – na ledu mohla znamenat jejich konec. Expedici by došlo jídlo, uhlí, olej, dřevný líh ke svícení v lampách a rum. Nedostatek toho posledního by snadno mohl vést ke vzpouře.

Ještě horší ovšem bylo, že kdyby léto roku 1848 bylo stejně chladné a nemilosrdné, jak jednoznačně slibovalo být toto léto roku 1847, další celá zima či celý rok na ledu by jednu nebo obě jejich lodě zničil. Jako už tolik neúspěšných expedic před ním by se sir John a jeho muži museli pokusit zachránit životy útekem, vlekli by přes ten prokletý led veslové čluny, velrybářské bárky a narychlo stlučené saně, modlili by se za otevřené kanály v ledu a pak by je naopak proklínali, až by se jim saně ledem propadly do vody a protisměrné větry by těžké čluny hnaly zpět do ledového pole, takže by kanály hladovějícím mužům přinesly jen dny a noci veslování. A pak, jak sir John věděl, by následovala suchozemská část pokusu o záchranu – dvanáct set a víc kilometrů jednotvárných skal a ledu, řek plných peřejí a posetých balvany, z nichž každý by dokázal jejich menší čluny roztrástit (pro větší čluny jsou řeky v severní Kanadě nesplavné, to věděl z vlastní zkušenosti), a domorodí Eskymáci, kteří jsou ve většině případů nepřátelští, a i tehdy, když se chovají přátelsky, je to banda prolhaných zlodějů.

Sir John hleděl do dále ještě chvíli poté, co Gore, Des Voeux, Goodsir, pět námořníků a jejich saně zmizeli v ledových odlescích na jihovýchodě, a mimoděk přemýšlel o tom, jestli s sebou tentokrát neměl vzít psy.

Siru Johnovi se používání psů na arktických expedicích nikdy nezamlouvalo. Psi někdy pomáhali udržovat morálku mužstva – alespoň do té doby, než došlo na to, že museli být zastřeleni a snědzeni –, v podstatě to ale byla špinavá, hlasitá a agresivní zvířata. Paluba lodi vezoucí dostatečné množství psů, to znamená tolik, aby mohli být zapřaženi do saní, jak to s oblibou dělávají grónští Eskymáci, je paluba sužovaná neustálým štěkotem, přeplněnými kotci a trvalým pachem jejich výkalů.

S úsměvem zavrtěl hlavou. Na tuhle expedici s sebou vzali pouze jednoho psa – voříška jménem Neptun – a k němu ještě malou opičku jménem Jocko; podle názoru sira Johna to byl pro jeho archu dostatečně velký zvířec.

Týden po Goreho odjezdu se siru Johnovi zoufale vlekl. Ostatní skupiny se jedna po druhé vracely, muži byli vyčerpaní a zmrzlí, jejich vlněné oblečení promočené potem, který prolili, když namáhavě tahali saně přes nesčetné hřebeny nebo kolem nich. Všechna jejich hlášení byla stejná.

Na východě směrem k poloostrovu Boothia – žádná otevřená voda. Ani jediný uzoučkový kanálek.

Na severovýchodě směrem k Ostrovu prince Waleského a k trase, jíž do téhle zamrzlé pouště připluli – žádná otevřená voda. Ani náznak tmavé oblohy za obzorem, který někdy ohlašoval otevřenou vodu. Za osm dnů usilovného

pochodu se saněmi nedosáhli muži Ostrova prince Waleského a dokonce se k němu ani nepřiblížili na dohled. Led byl plnější hřebenů a ledovců, než kdy muži dosud viděli.

Na severozápadě, směrem k nepojmenované úžině, která naváděla ledový proud kolem západního pobřeží a jižního cípu Ostrova prince Waleského přímo k nim – ani tam muži nespátřili nic kromě bílých medvědů a zamrzlého moře.

Na jihozápadě, směrem k předpokládané pevninské mase Viktoriiny země a k teoretické vodní cestě mezi ostrovy a pevninou – žádná otevřená voda, žádná zvěř kromě těch prokletých bílých medvědů, stovky tlakových hřebenů a tolik zamrzlých ledovců, že poručík Little – důstojník z *Terroru*, kterého Franklin pověřil velením této skupině, složené rovněž z námořníků *Terroru* – uvedl, že si připadali, jako by se snažili na západ probojovat zledovatělým horským masivem v místech, kde by mělo být moře. Počasí bylo v druhé polovině jejich výpravy tak špatné, že tři z osmi mužů měli na prstech u nohou vážné omrzliny a všech osm trpělo do té či oné míry sněžnou slepotou; sám poručík Little byl už pět dnů úplně slepý a sužovaly ho příšerné bolesti hlavy. Littleho, starého arktického veterána, jak sir John věděl, muže, který se před osmi lety plavil s Crozierem a Jamesem Rossem na jih, museli naložit na saně a těch pár mužů, kteří ještě viděli natolik, aby věděli, kam jdou, ho dotáhlo zpět.

Žádná otevřená voda nikde v okruhu čtyřiceti kilometrů, což byla přibližně vzdálenost, kterou prozkoumali – čtyřicet kilometrů přímou čarou, k jejichž překonání však museli urazit možná sto šedesát kilometrů a neustále při tom překonávat či obcházet nejrůznější překážky. Žádné polární lišky, zajáci, kарибуové, mroži ani tuleni. Přirozeně ani žádné velryby. Muži byli připraveni táhnout saně podél prasklin v ledu a malých kanálů, aby tak našli skutečně otevřenou vodu, jenže hladina moře, jak hlásil Little, jemuž se z nosu a ze spánků pod i nad bílými obvazy přes oči loupala sluncem spálená kůže, byla všude pevně zamrzlá. V nejbližším bodě jejich západní odysey, možná pětadvacet kilometrů od lodí, nařídil Little muži s nejlepším zbývajícím zrakem, loďmistrovu pomocníkovi jménem Johnson, aby vylezl na nejvyšší ledovec v okolí. Johnson se na něj šplhal celé hodiny, špičákem si do ledu vysekával úzké schůdky, na které pak kladl nohy ve vysokých botách, do jejichž podrážek mu lodní hospodář zatloukl kovové klíny. Když vylezl nahoru, rozhlédl se teleskopem poručíka Littleho na severozápad, západ, jihozápad i jih.

To, co ohlásil, bylo ubíjející. Žádná otevřená voda. Žádná pevnina. Jen labyrint nahromaděných ledových kup, hřebenů a ledovců až ke vzdálenému bílému obzoru. Několik bílých medvědů, z nichž dva později zastřelili kvůli čerstvému masu – jak ale zjistili, jejich játra a srdce jsou pro lidi nepoživatelné. Muži už tažením těžkých saní přes tolik ledových hřebenů ztratili hodně sil, takže nakonec vyřizli sotva padesát kilogramů páchnoucího tuhého masa,

kteří zabalili do plachet a odtáhli zpět k lodi. Většího medvěda pak stáhli, odvezli bílou kožešinu a zbytek nechali shnít na ledu.

Čtyři z pěti průzkumných výprav se vrátily se špatnými zprávami a omrzlýma nohama, sir John ale nejnapjatěji čekal na návrat Grahama Goreho. Jejich poslední, zato největší naděje byla od samého začátku na jihovýchodě, u Země krále Williama.

Třetího června, deset dnů po Goreho odchodu, pozorovatelé vysoko na stěžních konečně zavolali dolů na palubu, že se od jihovýchodu blíží oddíl se saněmi. Sir John dopil čaj, patřičně se ustrojil a připojil se k davu mužů, kteří se vyhrnuli na palubu podívat se, co se bude dít.

Oddíl blížící se po ledu už muži na palubě rozeznávali i pouhýma očima, a když sir John zvedl nádherný mosazný dalekohled – dárek od důstojníků a mužstva fregaty o šestadvaceti dělech, jíž Franklin před více než patnácti lety velel ve Středozezemním moři –, jediný pohled mu vysvětlil zjevné zmatení hlídek.

Na první pohled se vše zdálo být v pořádku. Pět mužů táhlo saně, stejně jako když Gore vyrážel. Tři postavy běžely za saněmi nebo vedle nich, přesně jako v den Goreho odchodu. Vracelo se jich tedy všech osm.

A přece...

Jedna z běžících postav jako by nepatřila člověku. Ze vzdálenosti téměř dvou kilometrů a v situaci, kdy ji zahlédl vždy jen na chvíličku mezi ledovými věžičkami a vytlačenými hromadami ledové tříště, která kdysi tvořila vody zdejšího klidného moře, se zdálo, jako by za saněmi utíkalo nějaké malé, kulaté, bezhlavé, ale nesmírně chlupaté zvíře.

Ještě horší bylo, že sir John neviděl v čele charakteristickou vysokou postavu Grahama Goreho ani elegantní červenou šálu, kterou důstojník vždy nosil. Všechny ostatní táhnoucí nebo běžící postavy – a poručík by rozhodně *netáhl* saně, pokud by toho byli schopní jeho muži – se zdály být příliš malé, shrbené a *podřadné*.

Nejhorší ze všeho ovšem bylo, že na zpáteční cestu se saně zdály být příliš těžce naložené – skupina s sebou sice vezla i týdenní rezervu konzerv, o tři dny už ale překročila maximální odhadovanou dobu na cestu tam i zpět. Sir John na minutu pocítil záchvěv naděje, protože ho napadlo, že muži ulovili pár karibuů nebo nějakou jinou velkou suchozemskou zvěř a přivázejí čerstvé maso, pak se ale vzdálené postavičky vynořily zpoza posledního velkého tlakového hřebenu a dalekohled sira Johna, stále ještě na téměř kilometrovou vzdálenost, odhalil něco strašného.

Na saních nebylo maso karibuů, ale dvě zjevně mrtvá lidská těla připoutaná na ostatním vybavení, jeden muž přehozený přes druhého v necitelné poloze, jaká může znamenat pouze smrt. Sir John už jasně rozeznával dvě vyčnívající

hlavy, po jedné na obou stranách nákladu, přičemž kolem hlavy patřící hornímu tělu vlály dlouhé bílé vlasy, jaké na palubě ani jedné z lodí nikdo neměl.

Námořníci už k boku nakloněného *Erebu* připevňovali lana, aby svému tělnatému kapitánovi usnadnili sestup na příkrý led. Sir John sešel do mezipalubí jen na okamžik, který potřeboval, aby ke své uniformě přidal ceremoniální meč. Pak si přes uniformu, vyznamenání i zbraň přetáhl teplé venkovní oblečení, vystoupil na palubu a přešel přes bok lodi – těžce oddechoval, sípěl a dovolil svému stevardovi, aby ho na srázu přidržel. Chystal se uvítat záhadnou společnost, která se blížila k jeho lodi.

GOODSIR

69° 37' 42" s.š., 98° 41' z.d.

Země krále Williama, 24. května–3. června 1847

Jedním z důvodů, proč doktoru Harrymu D. S. Goodsirovi tak záleželo na tom, aby se směl připojit k průzkumnému oddílu, byla snaha dokázat, že je stejně silný a schopný jako většina ostatních mužů na lodi. Brzy si uvědomil, že tomu tak není.

Prvního dne nedal jinak – navzdory vlašným námitkám poručíka Goreho a pana Des Voeux – a zapojil se do tažení saní, takže jeden z námořníků, kteří k tomu byli určeni, si mohl udělat přestávku a kráčet vedle nich.

Goodsir to málem nezvládl. Postroj z kůže a bavlněných vycpávek, který vyrobili plachtaři a hospodáři, důmyslně připevněný k tažným lanům uzlem, jaký námořníci dokázali uvázat nebo rozvázat za pouhou vteřinu a s nímž si Goodsir nevěděl rady, ať se jakkoli snažil, byl pro jeho úzká ramena a propadlý hrudník příliš velký. I když si přední popruh přitáhl a maximálně zkrátil, stále z něj klouzal. A on sám zase klouzal na ledu a neustále padal, čímž ostatní muže vyváděl z nasazeného rytmu zatáhnout-povolit-nadechnout-zatáhnout. Doktor Goodsir měl poprvé v životě na nohou nafasované vysoké boty na led a kvůli hřebíkům zatlučeným do jejich podrážek zakopával o vlastní nohy.

Sotva také něco viděl skrz těžké brýle z drátěného pletiva, když si je ale zvedl na čelo, záře arktického slunce, odrážející se od arktického ledu, ho během několika minut napůl oslepila. Nabalil na sebe příliš mnoho oblečení a několik vrstev vlny na jeho těle bylo teď tak prosáklých jeho vlastním potem, že se celý třásl, přestože ho zahřívalo nezvyklé vypětí sil. Postroj mu skřípal nervy a bránil oběhu krve v jeho hubených pažích a studených rukou. Každou chvíli mu upadl jeden z vnějších palčáků. Sípěl a lapal po dechu tak hlasitě a neustále, že se sám za sebe styděl.

Přibližně po hodině tohoto absurdního mučení se Bobby Ferrier, Tommy Hartnell, John Morfin a vojín Bill Pilkington – čtyři zbývající muži v postrojích, Charles Best teď krácel vedle saní – na okamžik zastavili, aby setřásli sněh ze svých anoraků. Podívali se po sobě, ale nikdo z nich nijak nekomen-

toval skutečnost, že se mu za celou dobu nepodařilo najít rytmus a doopravdy v postroji spolupracovat s ostatními. Goodsir přijal Bestovu nabídku na opětovné vystřídání. Při jedné z krátkých zastávek vyklouzl z postroje a nechal tažení těžkých a důkladně naložených saní, jejichž dřevěné skluznice neustále jevily sklon přimrznout k ledu, na opravdových chlepech.

Goodsir byl totálně vyčerpaný. Bylo stále ještě dopoledne prvního dne na ledu, z té hodiny tažení saní byl ale tak unavený, že by byl klidně roztáhl spací pytel, položil ho na jednu z pokrývek z vlčích kůží a spal až do druhého dne.

A to všechno ještě předtím, než dorazili k prvnímu opravdovému tlakovému hřebenu.

Hřebeny na jihovýchod od lodi byly v prvních přibližně třech kilometrech ze všech na dohled nejnižší, téměř jako by se zamrzlému *Terroru* nějak podařilo udržet led ve své stopě hladší a vytlačit hřebeny dál od sebe. Pozdě odpoledne toho prvního dne se ale objevily skutečné tlakové hřebeny, tyčily se před nimi a zahrazovaly jim cestu. Byly vyšší než ty, které během zimy v ledu oddělovaly obě lodě, jako by blíž k Zemi krále Williama působily pod ledem ještě děsivější tlaky.

Před prvními třemi hřebeny je Gore vedl na jihovýchod, dokud nenašli nižší sedla, průrvy ve vrcholcích hřebenů, jimiž mohli na druhou stranu přelézt bez přílišných problémů. Přidávalo to k jejich pouti další kilometry a hodiny, pořád to ale bylo snazší řešení než skládat náklad ze saní. Čtvrtý hřeben už se obejít nedal.

Každá zastávka na víc než několik minut znamenala, že některý z mužů – většinou mladý Hartnell – musel z pečlivě připoutaného nákladu na saních vytáhnout jednu z mnoha lahví dřevěného lihu, zapálit malý lihový vaříč a rozpustit v pánvi trochu sněhu na horkou vodu. Nebyla určena k pití – na uhašení žízně měli čutory, které nesli pod svrchní vrstvou oblečení, aby nezamrzly –, teplou vodou museli po celé délce polít dřevěné skluznice, aby je uvolnili z kolejí, které vyryly v povrchu zledovatělého sněhu a k nimž přimrzly.

Navíc se saně po ledu nepohybovaly jako sáňky a saně, které si Goodsir pamatoval ze svého víceméně privilegovaného dětství. Už téměř před dvěma lety, při svých prvních vycházkách na ledové pole, zjistil, že se nemůže – ani v normálních botách – na ledu rozběhnout a pak sklouznout, jako se to dělá doma na zamrzlých řekách nebo jezerech. Někáká vlastnost mořského ledu – téměř určitě vysoký obsah soli – zvyšuje tření, takže prakticky vůbec není kluzký. Jen drobné zklamání pro rozběhnutého muže, který se chce sklouznout jako malý kluk, zato ale obrovská dřina navíc pro partu chlapů, kteří se po takovém ledu snaží táhnout, tlačit a jakýmkoli jiným možným způsobem přepravit několik metrů vybavení navršeného vysoko na saních vážících také přes metrů.